

ANIRUDDHA CHARITRA

BY

KANUPARTY ABBAYAMATYA.

NOT TO BE ISSUED

V. RAMASWAMY SASTRULU & SONS

292, ESPLANADE

MADRAS

ఆంధ్ర గ్రంథములు

	క్ర. 1-3	ర. 4
అన్యవాదకోలాహలము, లఘుటీక	...	0 12
అధ్యాత్మరామాయణము, పద్యకావ్యము	...	2 0
అనిరుద్ధచరిత్రము	...	0 10
అంబరీషపాఖ్యానము, సటీక	...	0 6
ఆంధ్రభారతము, పద్యకావ్యము:—		
అది-సభాపర్వములు	...	4 0
అది-సభాపర్వము	...	4 0
అది-సభాపర్వములు	...	4 0
అది-సభాపర్వములు	...	4 0
కర్ణశత్రుసావిత్రి పర్వములు,,	...	4 0
కాంతిపర్వము	...	4 0
అనుకాసనిక, అశ్వమేధ, ఆశ్రమవాస, మాసల,		
మహాప్రస్థానిక, స్వర్ణారోహణపర్వములు	...	4 0
అదిపంచకము, ఒకటేసంపుటము	...	11 8
యుద్ధపంచకము, స్త్రీపర్వము	...	7 8
కాంతిసత్తము	...	7 8
అదిపర్వము, పద్యకావ్యము, పెద్దమ్మ	...	1 8
ఆంధ్రశ్రీమద్రామాయణము—శ్రీజనమంచి శిష్యాదికర్త		
గారిది 3 సంపుటములు	...	15 0
ఆంధ్రభాగవతము, పద్యకావ్యము, 2 సంపుటములు	...	15 0
ఉత్తరరామాయణము, చక్కనికూర్పు	...	6 0
ఉత్తరహరివంశము	...	3 0
కాశీఖండము	...	3 8
మహారసంభవము, నన్నెచోడకృతము	...	5 0
ఆంధ్రభారతవిమర్శనము, మల్లాది సూర్యసారాయణికా స్త్రీగారిది	...	0 12
చాటుపద్యమణిమంజరి, ప్రథమభాగము	...	1 12
చిత్రభారతము, చరిగొండ భర్త నగారిది	...	1 8
మన్నపురీవికాసము	...	0 8

శ్రీ రస్తు

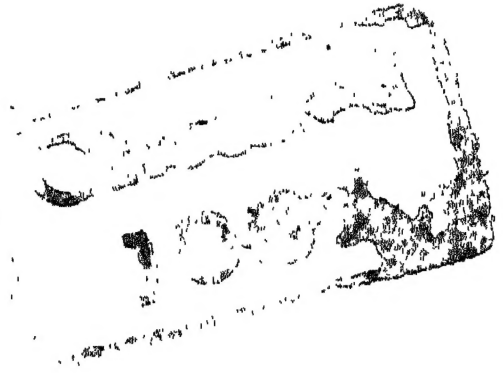
Acc. 3779

అనిరుద్ధచరిత్రము.

(అబ్బయామాత్యప్రణీతము).

CHECKED - 1963

చెన్నపురి :

వావిళ్ళ. రామస్వామిశాస్త్రులు అండ్ సన్స్ వారిచే

ప్రకటితము.

1924.

All Rights Reserved.

- క. కని సాష్టాంగముగా నం, దనములు గావించి లేచి తత్సామీప్యం
బున నిలిచి కొలిచియుండఁగ, ననుఁ జల్లనిచూడ్కిఁ జూచి నయముగఁ బలికెన్.
- క. బాలత్వమందె నీకు ద, యాశుఁడనై యొసఁగితిన్ మదర్పితకవితా
భేలనమును మద్భజనా, శీలంబును దృఢముగాఁగఁ జేసితి వత్సా. 23
- క. అనిరుద్ధచరిత్రయుఁ జ, క్కనిముచ్చట విస్తరించి కణఁగి ప్రబంసం
బొనరింపుము శ్రేయో వ, ర్ధనమగు మాపేర నంకితమునేయుఁ దగన్. 24
- వ. అని పలికినఁ బరమానందభరితహృదయుండనై తద్వచనంబు మహాప్రసాదంబుగా
నంగీకరించుకొని యిట్లంటి. 25
- ఉ. ఓకమలామనోరమణ యో పరమేశ్వర యో జగత్పతీ
యో కరిరాజుడై న్యహర యో శరణాగతనజ్రపంజరా
యో కరుణాతసామృతపయోధి పునర్జననంబుమాన్వి సా
ఖ్యాకరమైనసత్పదము నందఁగఁజేసి కృతార్థుఁ జేయుమీ. 26
- వ. అని పునఃపునఃప్రణామంబులుచేసి తదనుజ్ఞవడసి యందుండి మరలి గృహంబునకు
వచ్చితి నని యాదృశంబైన స్వప్నంబుఁగాంచి మేల్కొని యపరిమితప్రమాదరస
మగ్నాంతరంగుండనై కొంతదడవు తదీయ దివ్యమంగళవిగ్రహంబు భావించుచుం
డితి నివ్వధంబునఁ దదనుగ్రహంబునడసినచాఁడనై యేతత్ప్రబంధరచనాక్రమం
బునకు ముపక్రమించి మద్వంశప్రకారంబు వర్ణించెద. 27
- సీ. శుభకరాపస్తంబ నూత్రుండు కౌండిన్య గోత్రుండు నార్యేల కుల పవిత్రుఁ
డగు బసవన మంత్రి కమరప్పముమ్మన పెద్దన యెల్లప్పు ప్రియతనూజు
లాకుమారచతుష్టయంబులో ముమ్మనామాత్యుండు సత్కీర్తిమండనుండు
తత్తనూజాతుఁ డుత్తమధర్మశీలుండు నిర్మలచరితుండు నిమ్మనాథుఁ
డతని నిజసాధ్వి యగుకొండమాంబగర్భ, మందుజనియించెవినయవిద్యాచణుండు
హరిహరధ్యానసేవాపరాయణుండు, మహితగుణశాలి యబ్బయామాత్యవశాలి. 28
- ఉ. నిండుమనంబు సత్యమును నీతియు శాంతముగల్గి కీర్తినం
తుండయి భోగభాగ్యములతోఁ జెలువొందుచుఁ గొండవీటి భూ
మండల నాయకుల్ మిగుల మన్ననసేయగఁ బెంపుమీఁటె స
త్పండితుఁ డబ్బమంత్రి కనుపర్తిపురాన్వయ వార్ధిపూర్ణ చం
ద్రుం డని లోకులందఱు నెఱుంగుటకున్ నుతిసేయ నేటికిన్. 29
- తే. అమ్మహాత్ముని గేహిని యైనపుణ్య, నతికి లక్ష్యాంబ కుదయించె సుతయుగంబు
మహితగుణశాలి రాయన మంత్రివరుఁడు, నిరుపమగుణోజ్జ్వలుం డగునిమ్మఘనుఁడు.
- క. ధీనిధిరాయనమంత్రికి, మానవతీమణికినరసమాంబకుజననం
బైనారమిరువురమె యో, గానందుఁడు నబ్బనార్యుఁ డనదఁగు నేనున్. 31

క. నరసింహపాదభక్తుడ, నరసింహకృపాప్రసాదనయలబ్ధమతిన్
నరసింహార్పితహృదయుడ, నరసింహునికరుణజాలనమైనవాడన్. 32

ఐ. ఇట్టి నాచేత విరచనీయంబగు నేతత్ప్రబంధసామ్రాజ్యంబునకు మూర్ధాభిషిక్తుండగు
మహానుభావుని ప్రభావంబు నర్జించెద. 33

సీ. శ్రీవైష్ణవాలయశ్రేణులందుఁజేలంగు ద్రావిడగ్రంథనాదములవలన
నరమహీసుతయజ్ఞపాటికాంతతములఁ గొమరారుహోమధూమములవలన
విఘ్నవిధులయందువినిహితంబైనట్టి ధనధాన్యముఖపదార్థములవలన
నేలాలవంగతాంబూలవల్లీచందనముఖశోభితవనాంతములవలనఁ
గమలకైరవకల్పారకలితలలిత, విమలజలసాంద్రకాసారవితతివలన
భాసురంబగులక్ష్మీనివాసమగుచు, దివ్యతిరుపతిమంగళాస్రద్ధిలంబు. 34

క. తిరుపతులునూటయెనిమిది, పురుషోత్తమశేషశైలములు మొదలుగ నా
తిరుపతులలోన మంగళ, గిరి విష్ణునిజస్థలంబు కేవలమరయన్. 35

మ. జగదానందకరంబు మోక్షపదవీసాపానమార్గంబు యో
గిగణాకర్ణగుహాంతరంబుశిఖరక్రీడావిలోలాప్సరో
మృగనేత్రాసుకరాంగుళీచలితతంత్రీవాతవీణారవా
నుగుణాంచత్పికనాదమద్రిచెలువొందున్మంగళాభిఖ్యతన్. 36

ఉ. ఆమహనీయశైలశిఖరాగ్రమునందున్సంహార్యుత్తే
జోమయదివ్యవక్త్రమునశోభిలుచున్జిభక్తకోటిశ్ర
ద్ధామతిఁజేయుపానకముఁదానెలమిన్సగమారగించి త
త్కామితముల్ఫలింపఁగసగంబుఁదగన్దయసేయువారికిన్. 37

చ. గిరిదిగువన్వినూత్నమణికీలితమండపమధ్యభాగభా
సురతరపీతమందునతిసుందరమూర్తిధరించియిందిరా
తరుణియుఁదానునుండునిరతంబున్సంహార్యుడుదివ్యహాతనూ
పురకటకాంగుళీయకవిభూషణపుంజవిరాజమానుఁడై. 38

తే. ఇట్టిమంగళగిరియందు నెగువదిగువ, తిరుపతులరెంటిమధ్యప్రదేశమందు
శంకరుఁడుసర్వమంగళాసహితుడగుచు, నుండు నెప్పుడుసహవాసయోగ్యుడగుచు. 39

సీ. కళ్యాణసుసిలోఁగదిసిమజ్జనమాడి ధౌతవస్త్రంబులందముగఁదాల్చి
కుధరాగ్రమెక్కిమార్కొండలక్ష్మీభజించి నరసింహునకువందనములుచేసి
మిరియంబులేలమల్మెదిపిచక్కెరతోడఁ గలిపితియ్యనిపానకములుచేసి
స్వామికర్పించిశేషంబైనసగమును భక్తులకెల్లనుబంచిపెట్టి
నగమదిగివచ్చిశివదర్శనంబుచేసి, దిగువనరసింహునిందిరాదేవిఁగొలిచి
భోగమోక్షంబులనుభవింపుదురుజనులు, సత్యమిదిమంగళాచలస్థలమునందు. 40

సీ: వేంకటాచలమున వేసటనొందక నడలుభుజింపఁగాఁబొడముదప్పి
 శ్రీరంగమున నాసతీఱంగఁబొంగళ్లు భోజనంబొనరింపఁబొడముదప్పి
 కాంచీపురంబులోఁ గాంక్షకొద్దినిఁజేరి యిడ్డెనల్ భక్షింప నెసఁగుదప్పి
 యశగిరిస్థలమురనాపోఁవగాదోసె లారగించినఁబుట్టినట్టిదప్పి
 యర్చకస్తోమహస్తశంఖాగ్రముక్త, లలితగుడజలధారాఘశంఘశాయ
 మానపానీయమహిమచేనఁగచికొనుచు, జలజనాభుండుమంగళాచలమునందు. 41

ఉ. ముంగిటికల్పభూరుహము మూలధనంబునివేశనంబులో
 బంగరువాన చేతికగపడ్డతలంపులమానికంబుముం
 గొంగుపసిండి భక్తులకుఁ గోర్కులపంట జగంబులందు మా
 మంగళశైలవల్లభుసమం బగుదైవము లేదు చూడఁగన్. 42

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈదృగ్విధకల్యాణగు, ణోదారప్రాభవునకునుద్యస్తీలా
 సాదరకటాక్షవీక్షా, పాదితవిబుధేంద్రకమలభవవిభవునకున్. 43

క. అతులితమతియుతనుతగుణ, యతికృతసుధ్యానగతనిరాకారునకున్
 శ్రీతకమలాసితకమలా, యతవిమలాంబకసుఖప్రదాకారునకున్. 44

క. భూషాలంకారునకును, దోషాటభటచ్చటామదోత్కటగజహృ
 ద్భీషణకంఠీరవగళ, ఘోషితకృతపాంచజన్యఘూంకారునకున్. 45

క. మందారమందచందన, మందస్తితసుందరైకమందిరనయానా
 నందనదనారవిందున, మందామరసోద్భవాస్యకుముదేందునకున్. 46

క. ఎరసుగుణభక్తజనకృత, సరసగుణాంభోర్ధపానసౌఖ్యనకుశుభా
 కరమంగళావలస్థల, నరసింహాఖ్యనకుసద్గుణశ్లాఘ్యనకున్. 47

కథాప్రారంభము.

వ. అంకితంబుగానేరచియింపంబూనిన యనిరుద్ధచరిత్రంబునకుఁ గథాప్రకారం బెట్టి
 దనిసభగవత్కథానుధానుభవకుతూహలసాగ్రులగుశౌనకప్రముఖమునీంగ్రులుసకల
 పురాణేతిహాసప్రసంగవచనచాతురీవిఖ్యాతుండగు నూతునింగనుంగొని యిట్లనిరి.

చ. జలజభవాభవప్రముఖుసంస్తవనీయవిశేషవిష్ణుని
 ర్తులగుణకీర్తనామృతముమామకకర్ణరసాయనంబుగాఁ
 బలుమఱునీవుదెల్పుటకుఁ బాత్రులమైతిమిపూర్వపుణ్యముల్
 ఫలితమునొందెనీవలనభవ్యగుణాగ్రణిరౌమహర్షణీ. 49

క. అనిరుద్ధునిచారిత్రము, వినుటకుమాహృదయుములు వేడుకపొడమెన్
 వినుపింపుసవిస్త్రముగ, వినుతబుధవ్రాతనూతవినయోఫేతా. 50

- ఐ. అనిన విని యమ్మునీంద్రుల కతం డిట్లనియె. 51
- క. మీరడిగినసత్కథ వినఁ, గోరి పరిక్షిన్నపాలకుంజరుఁ డడుగఁ
ధీరుఁడు శుకయోగి సని, స్తారంబుగఁ బెలుపఁదలఁచి తా నిట్లనియెఁ. 52
- సీ. ప్రాకారగోపురప్రాసాదపద్మరాగప్రభాచుంబితగగనతలము
సంతతఘటపుష్పసాంద్రనానావిధోర్వీరుహకలితశృంగారననము
చంద్రకాంతోపలసాపానకలితశోభితజలపూర్ణవాప్తీనృజంబు
సరససౌందర్యలక్షణలక్షితాకారభామినీపురుషసౌభాగ్యకరము
- తే. గంధసింధుతనైంధవబంధువంబు, సారసారససరసకాసాశవిసర
మలఘుజలనిధిపరిఖాసమావృతంబు, పుణ్యనిలయంబు ద్వారకాపురవధంబు. 53
- ఉ. లోకములన్నియుం దనకులోనుగనుండఁగఁదన్ను లోనుగాఁ
బైకొనెఁజక్రవాళమనిపావకసన్నిధిఁదాఁదపంబు ర
త్నాకరమాననగ్గిరితదావరణావృత్తిఁజేసినిల్పెనో
కాకయజుండుచుట్టుననఁగాఁదగునబ్ధియగఁడ్రూపమై
- మ. అల్లసుధాపయోధివపురంతరమాలవణాబ్ధియంగు హృ
ద్వల్లభురాజధానియగు ద్వారకలోనుఖియించుచుండు సం
పల్లలితాంగియెప్పుడును బాయకపుట్టినయిల్లు నత్తవా
రిల్లును నేకదేశమగునింతులవేడ్కలకుంగొఱంతయే. 54
- మ. అలకొన్నత్యపురీవరావరణరేఖాగ్రప్రదేశంబులం
గలయఁ గొమ్మలసందులేర్పఱిచి మార్గశ్రేణిఁగల్పించుటఁ
నలినీకై రవిణీమనోహరులయానంబుల్ నిరోధంబులే
కలఘునూర్తిఁదదంతరంబులఁబొసంగఁ నిర్ణమించుంగదా. 55
- క. అగణితతారాగణాచణ, గగనాంతము నిశలఁ దనరు ఘనలీలఁబురిఁ
దగఁగోటకొనలఁగట్టిన, వగజిగిముత్యములచందువాచందమునఁ. 56
- సీ. సహచరీశంకాప్రసక్తామరీహూయమానకర్బురపుత్రికామతములు
ఇనవాహహేమాప్రహేళితప్రతిబింబధారణతోరణదర్పణములు
సామంతభద్రాంతిసల్లాపకృత్తారకామిశద్వప్రముక్తాఘలములు
దైవతపారావతప్రతిస్వనసంభ్రమప్రదవిటవిటీమణితరవము
- తే. లంబుజకదంబశాత్రవబింబమగ్య, హరిణకబళితకుహనాత్మణాంకురాయి
తసుఫరద్గారుడోపలాతతవిత్తి, యూధములసౌధములపురినొప్పుమీఱు. 57
- చ. ఉదయనగేంద్రమెక్కియినుఁడున్నతమైగగనంబుఁదాఁకు ద
త్సదమలహర్త్యముల్లనిరథంబున కడ్డమునిల్చునంచుఁదా.

మదిఁదలపోసితిన్న నగుమార్గ మునంజనుడంతకంతకున్
జదలను నిక్కియవ్వలచుసందిగిపోవుచునుండునిచ్చలున్.

69

మ. పగలున్ రేయిసమప్రకాశతనుజీవంజీవబంధుండు సాం
పగుము తెంబులచేరుచుక్కగమియున్ వ్యాజంబునన్ జేరు చు
క్కగుమింగూడియ నేకరూపములతోఁగన్నట్టెనానొప్పగున్
నగరీహేమశిరోగృహగ్రవిహరన్నారీముఖాంభోజముల్.

60

ఉ. నిర్మలభర్త రత్న మునునిర్మితవిస్ఫుటహర్త్య సంచయాం
తర్కదనాహవశ్రమగతప్రమదారమణచ్చటాతనూ
ఘర్తనివారియైవినుతిఁ గాంచునుపాంతనిలింపనిమ్మగా
హర్త్యుపద్ధగంధవిభవానుభవాంచితగంధవాహముల్.

61

తే. మీఁదనున్నట్టికుంభసింహాదికములు, తాతకామండలంబునఁ దగిలియుండఁ
జంద్రబింబంబునంబైనాసాధరుచులు, సురపురముమీఁదఁదనరుగోపురవిభాతి. 62

సీ. అతనిజన్మస్థానమగువిష్ణునాభికి నూర్ధ్వమాముఖముననుదయమైరి
అతఁడు నల్తాగముల నభ్యసించినయట్టి చదువేకముఖమునఁ జదువుకొనిరి
అతనిరాజసగుణస్థితకంటె నుత్తమంబగు సాత్త్వికమన శుద్ధాత్మలైరి
అతఁడు మున్ జిరతపోగతిఁగన్నహరినిభావితభక్తివరదుఁగావించుకొనిరి

తే. పెద్దపిన్నతనంబురూపించుకొనిన, యధికులనవచ్చుహంసవాహనునికంటె
సకలసౌజన్యగుణసుధాసారనిధులు, భూసురేంద్రులు గలరు తత్పురమునందు. 63

సీ. సముదీర్ఘచంద్రహాసకళావినోదముల్ ముఖములందునురణోన్ముఖములందు
ధర్మగుణానుసంధానతాచతురతల్ శయములందును హృదాశయములందు
బుధగురుచక్రవనధురీణచిహ్నంబు లాఖ్యలందునిజాన్వయాఖ్యలందుఁ
బ్రకటపంచాననప్రక్రియావిభవముల్ భటులందు విక్రమార్భటులయందు

తే. వెలయవెలయుదురనివార్యవీర్యశౌర్య, ధైర్యగాంభీర్యసమధికాదార్యతుర్య
ధుర్యులైనట్టిబాహుజవర్యులెపుడు, సిఁగులఁజేలువొందునప్పురవరమునందు. 64

సీ. తనలోనిరత్నసంతతులధోగతిపాలుపఱచుకోఁజేనిసాగరుఁడుసాటి
తనమూలధనముకుఁదగినలాభముఁ గూర్చుకొనె నేనిధన నాయకుండుసాటి
తనకున్నబంగారమనువక్కరలకియ్యఁజాలినఁగాంచనాచలముసాటి
తనమహత్వమునకు నెనయైనభోగానుభవమందెనేనిఁగల్పకముసాటి

తే. గానియితరులుతాదృశుల్ గారనంగ, నర్థసంపదతోడవిఖ్యాతసుకృత
సంపదలనంతములుగాఁగసంగ్రహించు, వైశ్యులుండునురప్పురవరమునందు. 65

సీ. జన్మస్థలంబునిర్జరశిఖాకునుమగంధావాసితంబైనవారిపదంబు
నైదోడుప్రకటధూర్జటిజటామకుటరంగదభంగనిజభంగగగనగంగ

ప్రారంభమఖిలవర్ణాశ్రమజనతిర్యగాదిజీవనమైనహాలికంబు
స్వాచారమిష్టకామ్యార్థసిద్ధిదమైనయనిరుద్ధమా ర్తియభ్యర్చనంబు
బుద్ధిబ్రాహ్మణభక్తియుభూతదయయు, శాంతమునుగల్గించెలువొందునత్పథంబు
గాఁగసౌజన్యశీలురైకలిమిబలిమిఁ, గలిగిసుఖియింపుదురుశూద్రకులజాలందు. 66

నీ. రంజితాధరసుధారససమేతంబులై ముఖచంద్రబింబముల్ ముద్దుగులుక
నవతంసకుసుమతారావళీయుతములై కచభారతమసముల్ గరిమఁజూపఁ
గమనీయమణిమాలికార్సురాంచితములై, మచకుంభశైలముల్ కొమరుమిగులఁ
గంకణేంద్రోపలాంకమిళిందచణములై పాణిపద్మంబులుపరిధవిల్లఁ
గలితమోహనరూపరేఖావిలాస, విశ్రమంబులుజగమెల్లవినుతిసేయ
నతులగతివారశృంగారవతులువేన, వేలువిహరింతురెపుడునవ్వీటియందు 67

నీ పలువరుసలకుందములఁజూడఁబ్రియమయ్యె వెలయింపుసొంపునఁబలుకఁగదవె
వగఁజూపునల్లగల్వలవినోదముతానె నలపులముంచెనవ్వారిగాఁగ
మేలుచేఁదమ్మిక్రొమ్మిన్నులుగుల్కెడుకూరిచిదయసేయుపేరుగాఁగఁ
బెంపొందెనాససంపెఁగనిగన్నిగలచే ముద్దియవేఁడెదమొగినొసంగు
మనుచుననుచుముదంబుననంటిపల్క, జాణలవచశ్చమత్కృతీసరణిఁదెలిసి
తెలివిఁజిటునవ్వలాలయంగనలరియలరు, లమ్మదురుపుష్పలావికలప్పురమున. 68

మ. పటుదంతప్రచురప్రభాప్రకటశంపాజాలముల్ ఘోంకృతా
ర్భటగర్జారవముల్ సమగ్రమదధారాసారవర్షంబులు
త్కటధాటికొనటియింపభూవిహరణోద్యతానృపేణ్యాంబు భృ
త్పతిమకొదత్పుటభేదనద్విరదయూధంబొప్పుసక్రోధమై. 69

మ. పురసీమకొబురుపోతమానువహనసూర్తికొవిడంబించుచుకొ
సిరికికొమూలములై సుజీవనకళాస్నిగ్ధంబులై సుందర
సుపురితావర్తములై విలాఘతవనోప్పుకొవాహినీసంగతికొ
దిరమైసార్థకనామధేయగుణభాతికొనైంధవవ్రాతముల్. 70

చ. అలఘునిజధ్వజాంచితపటాంచలజాతసమీరవారితా
మలగగనస్థలీయుతవిమానవిహారనిలింపదంపతీ
సులలితసంచబాణరససంజలితోరుపరిస్రమంబులై
యలరుఁబురికొశతాంగములుదగ్రవిరోధిచమూవిభంగముల్. 71

ఉ. బాహుబలోద్ధతుల్ సమరభాగనటద్రిపుచాతురంగిక
వ్యూహవిభేదనక్రమసముజ్జ్వలవిక్రమవిసుఫ్తహా
సాహసికుల్ ధనుఃప్రముఖసాధనధారణకౌశలుల్ సము
త్సాహరసాకృతుల్ సుభటసంఘములప్పురమందసంఖ్యముల్. 72

వ. మతీయునన్నగరీలలామంబు వై కుంతపుకంబునుంబోలె నాగనగరంబువిధంబున ననం
తకశ్యాణగుణాభిరామంబై, నభోమండలంబు తెఱంగునసుకవికల్పితప్రబంధంబుచా
డ్చునఁగలితకవిరాజవిరాజితంబై, చంద్రబింబంబుపోలికఁగనుమిత్రమంబులీల వి
రాజమానసాగరంబై, యలకాపురంబుభౌతి జలజాకరంబురీతిఁబద్ధాలంకృతంబై, య
ధ్యయనవిద్యావివేషంబుకై ఁడి సంగీతకత్నాకరంబుచేఱు వునవర్జకమప్రశస్తంబై,
రామాయణకావ్యంబుగతిభార్గవవంశంబుకరణి రామాభిరామంబై, మిత్రభావప్రకా
శంబయ్యును గుసలయానందంబై, రాజాభ్యుదయంబయ్యును గమలాంచితంబై,
హరివిహారంబయ్యును బుణ్యజనరంజనంబై, విబుధవరవిరాజితంబయ్యును సమస్తగో
త్రప్రచారంబై, గురుప్రదీప్తంబయ్యును గవిహితంబై, సంపదలకుం గొటారును,
సౌభాగ్యంబులకుఁ బుట్టినిల్లును, సౌఖ్యంబులకునాలవాలంబును, సారస్యంబులకుఁ
గాణయాచియు, సంతోషంబునకు నాబుపట్టునునై వసుంధరాసుందరీనిటలతటసంఘ
టితముక్తాలలామంబుపోలికఁ జతుర్ముఖునిర్మితప్రపంచాభరణంబై యొప్పుచుండు. 73

ఉ. ఆపురలక్ష్మీకీర్తనమణుఁడై విలసిల్లుచునుండు బ్రహ్మలీ
లాపరిపూర్ణమానుషవిలాసుఁడు భక్తగృహాంతదృశ్య ని
తేషమురూపమోహననశీకృతగోపవధూకదంబుఁడు
ద్వీపితకీర్తిశాలివసుదేవతనూజాడుకృష్ణుఁడున్నతిన్.

74

నీ. నులీలదేవకీవసుదేవులకుఁబుట్టి నందయకోదలున్నతిగఁబెనుపఁ
బెరిగిదై తేయులఁబెక్కండ్రవధియించి యమునానదీతీరమందసుంద
బృందావనక్రీడఁబెంపొందగోవులఁ బాలించి మురళీవిలోలుఁడగుచు
వల్లవకాంతలవలసించుచురమించి భక్తజనావనప్రౌఢిమెఱసి
రుక్తిశీసత్యలాదిగారూపవతులఁ, జాలఁబెండ్లాడిసంసారిసౌఖ్యనిరతి
సెలమిఁద్రిభువనసామ్రాజ్యమేలుచుండెఁ, గృష్ణుఁడంచితకీర్తివర్ధిష్ణుఁడగుచు.

75

మ. హరికిఁరుక్తిశీకిఁదనూభవుఁడుమీ నాంకుండులోకై కనుం
దరలీలాసుకుమారమూర్తిరతికాంతాపద్మరాగోపమా
ధరసారామృతపానకేళిరతుఁడుద్యద్విక్రమాటోపశం
బరసంహారుఁడుదాతకీర్తినమరున్ బ్రహ్మమ్మనామాంకుఁడై.

76

ఉ. ఆరతివల్లభుండునుశుభాంగియనందగురుక్తికూఁతునం
భోరుహానేత్రఁగూడికులభూషణుఁడైనకుమారుఁగాంచేశ్వం
గారరసంబువిగ్రహముగానొనరించినమాడ్కినొప్పనొ
య్యారమువానిభాగ్యవిభవాదికలక్షణలక్షితాంగునిన్.

77

క. అనిరుద్ధనామధేయం, డనిరుద్ధవముఖ్యులతనినరీపీరులుడా
యనిరుద్ధతులన్ జేసెడి, యనిరుద్ధస్ఫుటపరాక్రమాఘృండగుటన్.

78

వ. మఱియు బ్రహ్మజ్ఞానసూచనాసమర్థుండుగాఁగలవాఁడని బ్రహ్మసూనామకుండును,
ఋశ్యమృగచిహ్నితకేతుండు గాఁగలుగుటంజేసి ఋశ్యకేతుండునునని గురుజనం
బులు నామనిర్దేశంబుచేసి రక్కుమారుండు శతత్సమయ శుక్లపక్షసుధాకరుచందం
బున నహరహఃప్రవర్ధమానుండై క్రమంబున జననీజనకమనోరథసాఫల్యంబైన బా
ల్యంబును స్వబంధు జననయానానందశరీరసుకుమారంబైన కామారంబును నతిక్ర
మించినయనంతరంబ.

సీ. ముఖచంద్రమండలంబునకునూనూఁగుమీసపుఁజాలుసహజలాంఛనముగాఁగ
నమరునక్షత్రగికవాటమునకు నేవళంబులుకుందనపుఁదీఁగెమోడిగాఁగఁ
జెక్కుటద్దములకుఁజెలువంబుమీతినచిటునవ్వు తేటకొంజికిలిగాఁగ
సరసమాకచనీలగలదంబునకునవతంసదీధితితటిద్వల్లిగాఁగ

తే. నలజయంతుని చందంబునలునిసొబగుఁ, జందురునిమేలుఁగందర్పచక్రఁదనముఁ
దనకుసరిసేయఁదగినసౌందర్యమహిమ, నతఁడుచెలువానెనవయకౌవనాగమమున. 80

సీ. కనుమెఱుంగులుతళుక్కున నేమఱించుచూపులకుగుండియలుజల్ జలుమనంగ
నరుదుగా నాభిముఖ్యమునొందుమోముకువాలకన్దలదక్కిలుపడఁగ
జెలికాండ్రతోనాడుపలుకులచేవీనులాగివశ్యమంత్రప్రయోగమందఁ
బ్రతిలేనిమాపసంపదఁజిక్కితలఁపులుసుడివడ్డగతిఁజుట్టిచుట్టితిరుగ

తే. నందుకొనరానిమ్రానిపందైనయతని, ప్రభుతచేనూర్పులూర్చుదీర్ఘతవహింపఁ
గొలుపునకువచ్చువారకన్యలకయోగ, విరహమొదవించెదద్రూపవిభ్రమంబు 81

తే. వాలుఁజూపులచేతనివాళులొసఁగి, ప్రమదజలములనర్ఘ్యదానములొనర్చి
యెలముభావంబులుపహారముగఁజేసి, వనితలుభజింతుర్పిదైవముగనతని. 82

మ. తరుణుల్ వానివిలాససంపదకు నాంతర్యంబునంజొక్కిత
త్పరిరంభానుభవంబుఁగోరుచువిధాతావీనిమజ్జీవితే
శ్వరుగా నేటికిఁజేయవై తివనుచుకొసంతౌషముంజెందును
స్ఫురుగాడ్పుల్ విధికంగదాహమొదవించుకొమండువేసంగియై. 83

ఉ. బింబముమోవిసంకుప్రతిబింబముకంతముతారకాధిరా
ద్భింబముమోముసన్నకురబింబములాదరహాసపుంగవో
లంబులుయక్షునందనకళానిధిముఖ్యులఁజూతుమేకదా
శంబరవైరినందనునిసామ్యముగావచియింపఁబోలునే. 84

ఉ. సాహసద్వైర్యబాహుబలసంపదచేఁజెలువొందివాహనా
రోహణహేతిధారణనిరూఢిఁదనర్చినవోవిభూతిశే
షాహిగతికొజెలంగిజగదాదరణీయగుణాభిరాముండై
యాహరిపాత్రుఁడొప్పెఁదనయభ్యుదయంబుసదాభివృద్ధిగాకొ. 85

ఁ. అంత. 86

- చ. అతనికిమేనమామసుతయైతగురుక్తి నృపాలపాత్రియం
చితసుమకోమలాంగిసతనీరుహపత్ర విశాలనేత్రని
ర్జితకలహంసయానమదసింధురకుంభసమానవర్తులో
న్నతకుచదుక్తలోచనయానంగననంగశరోపమానయై. 87
- గీ. బంధుజీవమయ్యెబంధుజీవంబని, యధరమునకుబింబమధరమయ్యెఁ
దమ్ములయ్యెననుచుఁదమ్ములఁగనికొమ్మ, యడుగులకునుజిగురులడుగులయ్యె. 88
- సీ. కట్టిఁడినగుజేకట్లకులోనయ్యె విరసభావంబులై విద్రుమములు
ప్రత్యహంబునుగళాభంగమయ్యెను దామసప్రకాశతనునక్షత్రగణము
పగలుమించుటవిదేశగతంబులయ్యె రాజావమానమునరథాంగకులము
కాఁక దెచ్చుకతుదిలోఁకునై పలుమాటుఁబ్రహరణంబులఁజేందెఁబసిఁడికమ్మి
తే. రమణియధరనఖస్తనాంగములతోడి, ప్రాతిపక్షికముననివి భంగపడియె
వట్టియా ర్వేరమునబలవంతుతోడి, సాటికిఁజెనంగుటెల్ల నిష్ఫలముగాదె. 89
- సీ. శాతకుంభమునకుఁజాంపేయమునకుఁదాననుగుణంబగుఁగాంచనాంగియనుట
కంజాతమునకునుగై రవంబునకుఁబ్రియంపదంబుమహోత్పలాక్షియనుట
శక్రోపలమునకుజలధరంబునకునువినయోక్తిఘననీలవేణియనుట
కలహంసమునకుశిఖావళంబునకుహితాలయమండజయానయనుట
తే. యుధయభావంబులతివయందునికి సార్థ, కముగనిట్లంటచతురతకల్పనాంశ
లందువలసినయట్లందురనఁగనిమ్మ, వారికేమినిరంకుశుల్ గారె కవులు. 90
- వ. ఇవ్విధంబునం బ్రభూతనయస్సమయయైయున్న రుక్తలోచనను వినాహంబుసేయ
నుద్యోగించి తత్ప్రపితామహుండైన భీష్మకనృపాలుండును దక్కినవారలును సు
హృజ్జనులతో నాలోచించుచు. 91
- ఉ. ఈయలినీలకుంతలకునీడును జోడునునై నవల్లభుం
డేయెడఁగల్గునోయనుచునెంతయునక్కఱతోవిచారముల్
సేయుదునుండిబంధువులచేననిరుద్ధునిగూపసగ్గుణ
శ్రీయుతుఁగానెఱింగి తమచిత్తములంబ్రమదంబునిండఁగన్. 92
- క. నెనఠంటినచుట్టతీకం, బునుగులమునుగుణమురూపమునువిద్యధనం
బునుబ్రాయముగలిగినవరుఁ, డొనఁగూడుటకన్యభాగ్యయోగమునఁగదా. 93
- వ. అని విచారించి ద్వారసతీపురంబునకుఁ దగువారలం బంపుచు. 94
- క. శ్రీమత్సమస్తసద్గుణ, ధామాంచితకీర్తి నెన్నఁదగువసుదేవ
స్వామికిభీష్మకభూప, గామణితామ్రక్రిసేయఁగలవిన్నపముల్. 95
- క. క్షేమంబీక్కడమీపరి, తామమువ్రాయంగవలయునాపాత్రుని పు
త్రీమణినిరుక్తనయనా, కోమలిననిరుద్ధునకునుగూర్పఁగవలయున్. 9

చ. అనిశుభలేఖలంప విని హర్షముమాకునవశ్య మంచుఁగ్ర
క్కునఁబ్రతిలేఖలంపి యనుకూలపులగ్నము నిశ్చయించిచ
య్యనబలకృష్ణముఖ్యులరయరిబసుహృచ్చతురంగయుక్తులై
యనుపమవాద్యఘోషముదిగంతములందుఁ బ్రపూరితంబుగాఁ. 97

సీ కుండినపురికినేఁగుటయువై డర్భులెదుర్కొనివారలఁదోడితెచ్చి
విడునులవిడియించివివిధవస్తువ్రాతసామగ్రినడపించినంభ్రమమున
లగ్న వేళకుమంగళస్నానయుతులై నపెండ్లికుమార్తకుఁబెండ్లికొడుకు
కెలమితోబాసికంబులుగట్టికంకణబంధముల్ గావించిస్త్రాజ్ఞులైన
తే. విప్రముఖ్యులఖండోక్తవేదరసము, చెలఁగనుచితప్రయోగముల్ సేయుచుండి
రపుడు తెరనట్టిచాటునకతివఁదోడి, తెచ్చిరిపదాంగదధ్వనులచ్చుపడఁగ. 98

చ. విచికిలగంధియుఁవిభుఁడువేడుకతోఁజెరరెండువైపులఁ
రుచిరకటాక్షపంక్తులమెఱుంగులునిండఁగనిల్చిరయ్యెడఁ
బ్రచురతరానురాగరసబంధురతందెరచీరదూతిపా
ఱుచుహృదయాబ్జముల్ మొగమెఱుంగనిచుట్టటికంబుసేయఁగాఁ. 99

క. గ్రక్కునఁచెరవాపుటయుఁద, శుక్కునవెలుఁగొందెమ్మగవిలోచనముఖస
మ్యక్కాంతిమెయిలుదొలఁగినఁ, జక్కఁగఁజెలువొందుపూర్ణచంద్రుండనఁగఁ.

ఉ. బంగరుపల్లెరంబులను ప్రాధిగనించినముత్తియంబులు
ప్పొంగునుహస్తయుగ్మములఁబూర్ణముగాఁబలుమాఱుముంచుచుఁ
రంగుగనొక్కొక్కరిశిరంబుపయిందలఁబ్రాలువోసిర
య్యంగమరీచినవ్యమణులైదిగుపాఱఁగనవ్వధూవరుల్. 101

క. ఈవిధముననుముహూర్తము, గావించివివాహవేదికాస్థలమునకుఁ
రావించిరపుడుపంచమ, హావాద్యధ్వనులుబహుళమై మొరయంగఁ. 102

క. చెలిపాదముచెలుపుఁడుకర, జలజంబునఁబట్టినడపెసప్తపదంబుల్
సొలయబుకదీర్చునాఁటికి, యతివడుననివావియైనయతిపలునన్వఁ. 103

చ. తదనంతతంబప్రథానఘోమాదికంబులైన వైదికతౌకికప్రయోజనంబులునడపి వివి
ధవిభక్ష్యభోజ్యాదిపదార్థంబులసకలజనసంతోషంబుగాభోజనోత్సవంబుగావించి
రందు 104

మ. పరమాన్నంబులుఁబిండినంటలునుసూపంబుల్ గమాయించు పం
డ్లరసంబుల్ మధురామృతాకములుబెల్లంబాజ్యముఁదేసె క
ప్పరపుంసోయముమీఁగడల్ పెరుగులుప్పంగాయలుఁమున్నుగాఁ
బరిపూర్ణంబుగ నాతగించిరనువొప్పంబెండ్లివారందఱుఁ. 105

సీ. చెలిపయోధరకుంభములుదాఁచుకొన నేల ఘనమయ్యెదృష్టచేకొనఁగనిమ్ము
లతకూనమధురలీలాధరఫలరసంబులుచాల నభిలాషఁబొడమఁజేసె

నలివేణినీచేతి ముతిరసరుచితన జ్ఞానందమయ్యో నేమనఁగవచ్చు
రాకేందుముఖివినుమాకారమంతచక్కనిదెన్నఁడెఱుఁగముకన్నులొన
యనుచుభోజనసమయంబులందాభాష, గర్భితముల్ డుసతసులకాంక్షకొల్పి
ననుభవింపుఁడుకొదవలేదనిసమర్థ, వస్తులై బోనక తైలుభుక్తులిడిరి.

106

శా. తాంబూలంబులువారికేళకదళీ ద్రాక్షాధినానాఫతా
ఘంటుల్ చంపక మల్లికాదిసుమనఃకస్తూరికాగంధసా
రంబుల్ శర్కరలిక్ష్మణుండములువస్త్రంబుల్ సునర్ణంబునె
య్యంబేపారఁగఁబంచి పెట్టిరిజనంబానందముకొబొందగాక.

107

వ. ఇవిధంబున.

108

భుజంగప్రయాతము.

వివాహప్రయత్నంబువిధ్యుక్తరీతికొ, నివర్తించిప్రాధాబ్జనేత్రలోనిషేకో
త్సవారంభముకొబ్రేమసంధిల్లఁజేయకొ, నవోధారతుల్ మోహనంబైచెలంగకొ. 109

తే. గంధమాల్యాదివాసనల్ గ్రమ్ముకొనఁగఁ, దోడుకొనివచ్చిరప్పుడాతోయజాక్షి
సతసుఁడున్నట్టికేళికాసదనమునకు, బలిమిచేనేర్పుచేతనుబద్ధముఖులు.

110

ఉ. ఎవ్వరికోసమీవగలకేమియిఁకకొబదమంచునెచ్చెలుల్
నవ్వుచుఁద్రోచిపోవుటయునాధునిచెంగటనిల్చియుండఁదా
నివ్వలనవ్వలకొదొలఁగనియ్యక మన్నధుఁడానవెట్టి న
ట్లవ్వనజాక్షి సిగ్గుబరువానినరీతిశిరంబువాంచుచుకొ.

111

ఉ. శయ్యకుఁజేరఁదీసిపతిసారెకువేడఁగనించుకై నమో
మియ్యకగుబ్బలఱటుకొననియ్యకనిష్ఠరతికొరమింపఁగా
నియ్యకయెంతసేసెనలయించినపిమ్మట సౌఖ్యదాయకం
బయ్యెనునారికేళఫలపాకములొఁగదకన్యకారతుల్.

112

తే. విభునితమకంబుతో నిట్లువెలఁదిసిగ్గు, పోరుటెల్లనువట్టియాశ్వేరమయ్యెఁ
దుదినిలువలేక గొందులుదూఱియుండఁ, గాననబలాశ్రయమునభంగముఘటించు.

వ. తదనంతరంబ.

114

సీ. అధికప్రయత్నసంశిథిలనీపీబంధమభిముఖుంచితాస్యాంబుజాత
మాలస్యకరగృహీతాంచితకుచకుంభమనురాగరసనిగూఢాంతరంగ
మాయాసల్పబాహుతాపరిరంభమాకుంచిత భూయుగాభిరామ
మామోదబాష్పధారాపూరితాంబక మలఘునీతార్కరమోహననినాద

తే మచిరసంభూతమదనతోయప్రవాహ, మవగతోష్ణాంగజాతఘర్తాంబుకళిక
మత్తిపరవశజనితనిద్రాభిలాష, మగుచునయ్యింతిప్రథమసమాగమంబు,

115

క. ఆమోదంబొనరింపఁగ, నామోదమువిరియుఁబోలెనై కృస్థితితో

దామోదరపాత్రుఁడును, ప్రేమోదయహృదయుఁడగుచుఁబెనఁగెఁరతులఁ. 116

న. తదనంతరంబయాదనసమూహం బన్వధూనరులం దోడ్చొని కతిపయప్రయాణంబుల
ద్వారపతిపురంబునకుంజని యథోచితసుఖంబులనుభవించుచుండిరయ్యనిరుద్ధుండును.

చ. విలసితలగ్నవేళఁగడువేడుకతోడగృహప్రవేశమిం

పరఁగఁజేసియవ్వనరుహాననఁగూడియతండుప్రేమచే

సలితకేళికావనులసారససారసరోవరంబులం

జెలువగుతత్తుగేహములఁజిత్తమురంజిలఁగా రమించుచుఁ.

118

నీ. కేలనంటఁగరానిగిలిగింతచేమాఱుపెనఁగుటలొకకొన్నిదినములందు

నేమిచేసినఁగానిహితముచేసుకసమ్మతించుటలొకకొన్నిదినములందుఁ

జవుసీతిబంధవిశ్రాంతిమార్గములన్నిదెలిసికూడుటకొన్నిదినములందుఁ

దానపైకొనిసురతప్రాధిదమిదీరనెనయుటలొకకొన్నిదినములందు

నగుచునారుక్తనయనాసమాగమంబు, తనమనంబునకంతకంతకుఁబ్రమోద

రసముకొలుపంగగాఢానురక్తినుండె, రసికశేఖరుఁడారతిరాజసుతుఁడు.

119

న. అని శుకుండు పలికె ననినం బ్రమోదహృదయులై శౌనకాదులు సూతుం గనుంగొని

యయ్యనిరుద్ధుని విహారంబెవ్విధంబుననుండె నటమీఁదటివృత్తాంతంబుఁ దేలు

పఱుపుమనుటయు.

120

చ. ఐరఐరదానశీలమదవారణవారణకృజ్జలాటభీ

కరకరచక్రజన్తలయకారణకారణనైజలీలనా

దరదరహాసదుష్టరిపుదారుణదారుణకోటితేజభూ

ధరధరదుగ్ధసాగరసుతానవతానవభోగసంగమా.

121

క. నిలయ్యాకృతవైకుంఠా, బలవద్రిపుభయదశౌర్యపటుతాకుంఠా

కలితరుచికంబుకంఠా, సలితలక్ష్మీప్రసంగజనితోత్కంఠా.

122

మాలిని. మునిహృదయనివేశామోక్షదానప్రకాశా

వినుతగగనకేశావీతసంసారపాశా

సనయనిజనిదేశాచారువక్షఃప్రదేశా

మనుజచరవినాశామంగళాద్రిస్థలేశా.

123

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాదసంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా

యనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్యనిత్య యబ్బయామాత్యప్రణీతంబైన యని

రుద్ధచరిత్రంబనుమహాప్రబంధంబునందుఁ బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణీహృదయంగమ
చారుతరశ్యామలాంగసమలంకృతమం
జీరకటకాంగుళీయక
హారాంగదవలయమంగళాచలనిలయా.

1

తే. అవధరింపుము శౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియె నూతుఁ
డాపరిక్షిన్ద హారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైన శుకుఁడుపలికె.

2

మ. పరిఖాగాధకబంధసంవృతమహాపాతాళభాగంబు గో
పురకంతీరవరూపపాటనపరాభూతేంద్రనాగంబుభా
నురవిస్తారమణిప్రక్లిష్ఠనరణాంశువ్యాప్తదిజ్జండలం
బరిసంత్రాసకతంబుశోణపురమొప్పారున్ ధరామండలిన్.

3

శా. బాణుండుద్ధతసత్వనిర్జితజగత్ప్రణుండుసాతత్యశ
ర్వాణీవల్లభపాదపద్మభజనారంభప్రవీణుండుగీ
ర్వాణవ్రాతమనోభయంకరధనుర్బాణుండుసంగ్రామపా
రీణుండప్పురమేలుచుండువిజయశ్రీనైభవాక్షీణుండై.

4

తే. తనసహస్రభుజాబలౌద్ధత్యమహిమ, నేచిముల్లోకములనుండు నెదురులేక
బలితనూభవుండై నయబృణదైత్యుఁ, డుగ్రశాసనుండైయుండియొక్కనాఁడు.

5

న. భవానీమనోహరుండగు హరుం డాఖండతాండవకీరతుండై ముఖరితమృదంగంబును,
రణితోపాంగంబును, సంగీతప్రసంగంబును, బరితోషితాశేషభూతాంతరంగంబునున
గున్యత్యరంగంబున దశప్రాణాత్తకంబును, మూర్తిత్రయకళారమ్యంబును, లఘుగు
రుప్లుతసమేతంబును, దశతకధికతకముఖశబ్దబంధురంబునగు ధ్రువమథ్యయాపక ఝం
పాత్రిపుటాటతాళైకతాళసింహానందచంచుపుటాదితాళంబుల జతుకడకట్టుకై
మురికళాసికలద్రుతమధ్యవిశంబకాల పరిమాణంబుల దండలాపక కుండలిప్రేరణీప్ర
ముఖమార్గంబుల రంగరక్తులునహింస నాట్యంబుసలుపునవసరంబున భరతకళాధురీణుం
డగు బాణుండావజంబారజంబునం బుచ్చుకొని శ్రుతిప్రమాణంబునిలిపి తకధిమికిట
శబ్దాక్షరసముచ్చారితముఖుండగుచుఁ గరప్రహారంబులం జిత్రవిచిత్రంబులై చెలంగు
తాళవ్యాప్తులుఘుమంఘుమాయమానంబై నాదబ్రహ్మంబుజనియింప హృదయాఠవిం

దంబున కానందసంపాదకంబై నెఱయ మొఠయించిన నప్పరమేశ్వరునాట్యంబు
జగన్తోహనంబై ప్రసరిలెనప్పడు. 6

ఉ. బాణునివాద్యవిద్యకునపారముదంబునుఁ బొందిశాంకరీ
ప్రాణవిభుండు మెచ్చితిదయన్ వరమిచ్చెద వేడుమన్న గి
ర్వాణవిరోధినానగిరివాకిటఁ బారిషదాళి నోడ శ
ర్వాణియునీవుభక్తజనవత్సలకావలియుండవేకపక్ష. 7

తే. అనుచు మ్రొక్కి నఁగరుణించిసాంబశివుఁడు, దానవేంద్రునిపట్టణద్వారమునను
గాపురంబుండెనిదిలఘుకార్యమనక, యెంతసులభుండుపార్వతీ కాంతుఁడహహ. 8

తే. ఏమహాత్మునిమహిమబ్రహ్మాండ్రముఖ్యు, లెఱుఁగఁగాఁజాలరట్టిసర్వేశ్వరుండు
నిజపురద్వారపాలుఁడైనిలువమెలఁగె, నొరవానిదిగాకభాగ్యాతిశయము. 9

లఘుస్రగ్ధర. ఆలీలంబూర్వదేవుండతులదశశతోదగ్రదోర్దంఢహేతి
జ్వాలాదండహ్యమానస్వరధిపశిఖివై వస్వతక్రవ్యభుక్తి
లాలాధ్యక్షాదిదిక్పాలకగణహృదయశ్లాఘ్యులై క్రమ్యులబ్ధ
త్రైలోక్యప్రాభవుండైతనరెభువనసాధారణనూర్తితోడఁ. 10

క. సురవైరిమఱియుఁగొన్నా, శ్లయగఁగనొకనాఁడుమదనహరుఁబొడగనిత
చ్చరణమునకునతిభక్తిం, బరిణతులొనరించి వినయభాషాపరుఁడై. 11

మ గిరిజామానసహంసహంసవరయోగిధ్యేయచి ద్రూపమా
పరుచి శ్రీజితముక్తముక్తభుజదర్పవ్యాఘ్రుడైత్యేంద్రయిం
ద్రరమావల్లభమిత్రమిత్రరజనీరాట్చక్రచక్రాబ్జసుం
దరరేఖాకరపద్మపద్మశరభానాశంకరాశంకరా. 12

వ. అని బహుప్రకారంబులస్తోత్రంబు గావించియిట్లనియె. 13

క. లోకములెల్లజయించితి, సౌకర్యముగాఁగనకలసౌభాగ్యంబుల్
చేకొంటిఁగీర్తి నొందితి, నీకారుణ్యమునఁ జేసినీలగ్రీవా. 14

ఉ. ఆహవభూమిమామకసహస్రభుజాబలతీవ్రధాటికిన్
సాహసలీలతో నెదిరిశౌర్యముఁ జూపఁగఁజాలినట్టియ
వ్యాహతవిక్రమాఢ్యుఁడొకఁడైననులేఁడొకనీవుదక్కహ
లాహలలాంఛనాంచితగళాపరిరంభితసర్వమంగళా. 15

ఉ. ఆతతవైరివీరసముదగ్రకరోద్ధృతహేతిభూతసం
ఘాతవిముక్తరక్తజలకాంతులుకంకణపద్మరాగసం
జాతమరీచులంగలయసంగరకేళిఘటింపఁజేసినా
చేతులతీటకాషణముసేయఁగదేజతాద్రిమందిరా. 16

వ. అని ప్రార్థించుచున్నయద్దోషాచరుభాషణంబులకురోషించి శేషభూషణుండినిట్లనియె.

క. నాయంతవానితోనని, సేయంగలిగెడునునీదు చేతులబరువున్

- వ. అంత నితాంతకాంతి కాంతననాంత లతాంత పరిమళాక్రాంత దిశాంతంబైన వసంతంబు ప్రవేశించె. 35
- నీ. శ్రీయుతారామరామాయకావనప్రాప్తి సంభోగరతమనస్సఖ్యరాశి
యువనవోధాత్రపాప్రవణకుట్టాకంబు సద్విజానీకవాంఛాఫలంబు
ప్రోషితభర్తృకాయోషిద్వ్యధామూల మనుషమయోగిద్వైర్యచ్ఛిదంబు
భాసురతరళరద్వాసరసానంబు జాతికశ సముచ్ఛాటనంబు
తే నగుచున్నరింపయోగ్యమైయతిశయిల్లె, వివిధసమబృందనిష్యందనవమరంద
బిందుసందోహపానమిళిందసుంద, రాగమందైనయవ్యసంతాగమంబు. 36
- తే. దండిమీఱంగఁదరువులనుండిమిగులఁ, బండిరాలిననస్థనిండిదళము
లమరెవనలక్ష్మీమాధవాగమనవేళ, నడుగులకుఁబఱపించినమడుఁగులనఁగ. 37
- చ. పలపులవేల్పుకై దువులుపాంధజనంబులపాలియగ్నికీ
లలుచెలువొందుకోకిలకుంబునకాఁకటిపంటకొల్పురా
సులువనలక్ష్మీమేనఁబాడనూపెడురాగరసాంకురంబులిం
పలరెడుకాంతులంగిసలయంబులుతోఁచెననోకహంబులన్. 38
- క. సుమనోవిరాజితంబై, యమరనగస్ఫూర్తిఁదనరియారామంబుల్
సుమనోవిరాజితంబగు, నమరనగస్ఫూర్తిఁదనరెనభిరామంబై. 39
- తే. సద్విజాళిప్రసంగంబుసరసతరము, ప్రణవవిస్ఫూర్జితముబీజబంధురంబు
పల్లవాంకృతముఫలప్రదమునైన, యాగమస్థితినొప్పెసర్వాగమములు. 40
- నీ. అనిలోపదేశ నాట్యక్రీడఁదగులతాబింబోమ్మలకుసరిపెనలొసంగె
నింపుసాంపులఁబాడునెలతేఁటిబయకాఱులకువన్నెమీఱునీలములొసంగెఁ
గైవారములుసేయుకలకంతకులనందిబలగంబునకునుమావులనొసంగె
ఫలరత్నములవారతులొసంగుభూజపురంధ్రీజనులకంబరములొసంగెఁ
- తే. దననదాన్యచమత్కృతిజనులపొగడఁ, దనవిలాసంబుభువనమోహనముగాఁగ
విభవసంపన్నుఁడైనవిహృతిసలిపె, మాధవుండువనీరమణీధవుండు. 41
- తే. శుకభరద్వాజముఖసద్విజకులరక్షఁ, దనరిసుమనస్సమూహవర్ధనమొనర్చి
ఘనతరాగమవేద్యుఁడై వినుతిఁగాంచె, మహితవనవాసలీలమాధవుండు. 42
- వ. అట్టివసంతకాలంబునందు. 43
- క. నాళీకముఖియుషాంగన, యాళీజనసహితముగుచునలికోకిలకీ
రాళీనినాదశోభిత, కేళీవనవాటియందుఁ గ్రీడయొనర్చున్. 44
- నీ. చెలువంపుఁజిగురుటాకులుపాదములుగాఁగననకంపురంభలూరువులుగాఁగ
నూనవాసనలునెన్నేనితావులుగాఁగనొఱపైనలతలుభాహువులుగాఁగ
గజనిమ్మపండ్లుచొక్కపుఁగుచంబులుగాఁగఁగలకంతరుతులువాక్యములుగాఁగ

తులలేనిమల్లెమొగ్గలుదంతములుగాఁగసుమిళిందమాలికల్మాపుగాఁగ
బల్లవితతమాలపాదపచ్చాయలు, సరసమైనవేణిభరముగాఁగ
నెన్నఁదగియెనప్పడిందుబింబానన, యకానంబుఁబోలి యవ్వనంబు.

15

సీ భూరుహావళులశృంగారభావములులోచనపచ్చులకువికాసంబునెఱపఁ
కలకంతశుకశారికాకలరావంబురహిమిఁచికర్ణపర్వంబుసేయ
లలితచాంపేయపాటలకుందవాసనల్ నాసికంబునకునానందమొసఁగఁ
నమ్మతోపమానంబులగుఫలరసములువెలయజిహ్వలకునువిందులొసఁగ

తే. గమ్మతావులుపయిపయిఁగ్రమ్మవినరు, చలువతెమ్మరమేనులయలఁతఁదీర్చ
సారిదిపంచేంద్రియములకుసుఖముగాఁగ, ననవిహారంబుసలిపిరవ్వనజముఖులు.

16

సీ. అధరబింబాపేక్షనరుదెంచుచిలుకలద్దపుఁజెక్కులజవాదితావులకును
వదనాంబుజములకైకదియుష్పంగంబులు త్తంసచంపకసుగంధంబులకును
భుజమృణాళాశక్తిఁబొదువురథాంగముల్ సరసమందస్తేరచంద్రికలకు
హస్తపల్లవములకైడానుకోయిలల్ముద్రికాంకితరామమూర్తులకును

తే. జకితగతిఁజెందిచెదరఁగఁజంద్రముఖులు, చతురతఁజరించిరప్పుడుచారుచరణ
చలితచామికరాంగదర్శుణర్శుణంబు, ణంర్శుణధ్వని చెవులకానందమొసఁగ.

47

వ. మఱియు నమ్మదవతీతిలకంబు కదంబకాంచన కదలీక్రముక కరవీర ఖడ్జూర నారికేళ
తమాలతిలక కురంటక మాధవీప్రముఖతరుషండంబులవలనం దిరుగుచు, వనమయూ
రంబులవెంబడినరుగుచు, మహీరుహంబుల నామూలాగ్రంబుగాఁబెనఁచి యల్లికొని
యునేలాలనంగ ద్రాక్షాదిలతావితానడోలాజాలంబులఁ నుయ్యలలూఁగుచు, బాద
రిండ్లఁడాఁగుచు, నసమంబులగుకుసుమరసవిసరంబులు వెసంగ్రోలిర్పంకారంబుసేయు
మధుకరనికరంబులంజోపుచు, బ్రసూనఫలభరితలైయున్న కొమ్మలకు జేతులంజాఁ
పుచు, స్వచ్ఛంబులైన కుసుమగుచ్ఛంబులును మార్దవనిలయంబులైన కిసలయంబు
లును మనోరథఫలంబులైన ఫలంబులునుగోయుచు, దోహదవిశేషంబులుసేయుచు,
శారికాకీరకాకంతకపోతకరవప్రముఖ విహంగనాదంబులకుం బ్రమోదించుచు,
గ్రీడావిశేషంబులవినోదించుచు, గరకమలకలిత కాంచనకంకణకాంచీకలాపఘంటి
కానికరనూపురసంజనితర్పణర్పణంబునన దేవతామనోహరంబైచెలంగం జరియిం
చుచుఁదమలోన.

48

క. చూతముచూతముసుదతీ, న్రాతమురారమ్మమధుకరవ్రజగీతో
పేతముసుమసారభవి, ఖ్యాతిమువిరహిహృదయాభిఘాతముఁదలఁపన్.

49

క. కాంచనవర్జ్యముకువలయ, సంచారముమాధవప్రసన్నతయును బా
లించుచువానప్రస్థతఁ, గంచుమధువ్రతకులంబుఁగంటివెచెలియా.

50

తే. పేరుకలజాతులకు నెల్లఁబెంపుదలుగ, సౌఖ్యమొదవెఁగుజాతివిజాతులకును
గాలకుటిలంబుఁజూడుమాకంబుకంతి, మాన్ప నెవ్వరివశ మమ్మమాధవాజ్ఞ.

51

- చ. పలుమఱునీవుపంటఁబగఁబట్టినకై వడినిట్లు మొల్ల మొ
గ్గులుచిదుమంగ నేలకనుగందనియీచిగురాకులెల్లఁజే
తులకసిదీఱఁ గాఁగణఁగిత్తుంపఁగ నేటికిమానవస్తుమొ
క్కలమువహించియిందుకొడిగట్టినదానవుమాన నేర్తువే. 52
- న. అనియివ్విధంబున సరసస్థలాపంబులు సేయుచుఁ జంద్ర కాంతోపలప్రకల్పితసోపా
నసముదయకూలంకషమధురజలతరంగచ్ఛటాసంచలితపద్మకై రనకల్వారవనవిహారమాణ
మరాళచక్రవాకబకసారసద్విరేఖమిథునసంసారంబైన కాసారంబుఁజేరి జలక్రీడా
సక్త చిత్తంబులనమ్ము త్తకాశినులు దత్తతంబున విహరించుచు. 53
- చ. జలములఁజల్లులాడుచును సారసపజ్జుల వ్రేటులాడుచుకొ
బలుమఱునీఁదులాడుచును బక్షికదంబముఁ దోలియాడుచుకొ
జలదలిమాలికామధురయుంకరణధ్వనితోడలియ్యమై
కలసిలయప్రమాణములఁగంకణనికృణముల్ చేఱంగఁగక. 54
- న. విహరించిరప్పుడు. 55
- నీ శంపాలతాంగులచరణకాంతులుకు శేశయకదంబముతోడసరసమాడఁ
దారుణ్యానతులము త్తఱులయందముతరంగావళితోడసయ్యాటలాడ
విచికిలగంధులకుచపాటనముచక్రసంఘంబుతోనెకసక్తమాడఁ
గలహంసగమనలకన్నులబెళుకులుమీనపజ్జులతోడమేలమాడ
తే. రాజనదనలవేణీభరములసొబగు, ప్రబలశైవాలలతలతోఁ బందెమాడ
బాలికాజాలజలకేళిలీలఁజాల, శ్రీకరంబయ్యెనప్పయోజాకరంబు. 56
- మ. కుచకుంభస్థలపాబనంబుదనరకొ గొమ్మించుదంతచ్ఛటా
రుమలొప్పకొ గరపుష్కరాంతరసమారూఢాంబువుల్మీఁదఁజ
ల్లుచుఁగ్రీడించిరితత్సరోవరమునకొలోలేక్షణల్ మందమం
దచలధ్యానములకొ మదద్విరదయూధస్ఫూర్తివర్తిల్లఁగక. 57
- న. అంత 58
- చ. పొదివెడలించుమన్న ఘనిపుష్పశరంబులలీలనీలతో
యదమునతిక్రమించిపాలుపారెడుశంపలగుంపుసొంపుసం
పదఁదెరవాసివచ్చుజిగిబంగరుజంత్రపుబొమ్మలట్లుస
మదమున నెచ్చెలుల్ సరసిమధ్యము వెల్వడిరుజ్జ్వలాంగులై. 59
- క కేళీవిహారచేష్టులు, చాలించియుపాతాంగిసరసాంబరభూ
షాలంకరణోజ్జ్వలయై, యాళీజనసహితముగగృహంబునకరిగెక. 60
- న. ఇట్లుచనుదెంచి సతసాన్నపానగంధమాల్యాదిభోగంబులం బరితుప్తయైనాఁటిరాత్రి
తేజనబింబోపమానతపనీయవిరిచితకుండ్యంబును, మహేంద్రనీలోపలఖచితృత్తస్థం

చి జృంభితంబును, వివిధవిచిత్రనాతాయనరేఖామనోహరంబును, గనకపంజరాంతర నివాసశుకశారికానికరసరససంగీతసాహిత్యవిద్యాప్రసంగతంబును, వాంబూలచందనప్రసూనదానాద్యుపచారప్రయోజనప్రవీణచైతన్యనూత్రవిచిత్రకాంచనపాంచాలికాలంకృతంబును, గంధకర్పూరకస్తూరికాప్రముఖపరిమళవస్తుసంతానవాసనా ఘుముఘుమాయమానంబును, నిబిడతమఃపటలపరిహరణచణమణిగణ దీపికావిరాజితంబును, నగునిజమందిరంబునందుఁ దరవణులదివిచిన వజ్రంబుకోళ్లును, గోళ్లయందమరించినహరినీలంబులపట్టియలును, బట్టియలనలనరించి యల్లినపట్టుపట్టెడయును, బట్టెడపయింబఱచినహంసతూలికాతల్పంబును, దల్పంబుపై శిరశ్శరణపాఠ్యదేశంబులకు నుపధానంబులుగానుంచిన నూత్యపుటంబుదిండులును, నుపరిభాగంబుననలంకరించిన చిత్రచిత్రాభిరామంబగుచందువాపటంబునుంగలిగి మనోహరంబై వెలయు శయ్యాతలంబునశయనించి.

61

చ. అలకలోకింతజాతినిటలాంతముఁ గ్రమ్మఁగఁ దావియూరుపుల్
జలువలుచల్లఁగామెయినలందినగందముసన్నవల్పెరు
వ్వలువమునుంగుపైనిగిడివాసనలీనగలోచనాంబుజం
బులుముకుళించియమ్మగువముద్దువగన్ నిదురించుచుండఁగన్.

62

మ. కలలోనొక్కత్రిలోకసుందరశుభాకారుండుమాణిక్యకుం
డలశోభాంచితమందహాసరసవత్సుస్నిగ్ధగల్లద్వయీ
లలితాస్యండునుగంధబంధురసుమాటంకారనీలోపలో
జ్వలధమ్మిల్లుఁడుకామినీహృదయపాంచాలుండులీలాగతిన్.

63

స్త్రీ. తాంబూలరసరంజితంబై నకెమ్మోవియానుచో మొనపంటనూనియూని
కుంకుమాంకితకుచకుంభముల్ గ్రహణంబు సేయుచోనఖిపజ్జ్ఞిఁజేనకిచేనకి
మకరికాకలితకోమలగల్లములముఖంబునుచుచోఁజొంబనంబొసఁగియొసఁగి
లలితభూషణచయాలంకృతాంగమునెదనలముచోమర్తంబులంటియంటి
తే. కుసుమసాయకశాస్త్రానుగుణవిచిత్ర, బంధనైపుణిసురతప్రపంచసౌఖ్య
లీలఁదనుఁజొక్కఁజేసిలాలించెననుచు, గలికికలఁగాంచెనాశ్చర్యకరముగాఁగ.

64

క. ఈలీలంగలలోపల, నాలోకింపంగఁబడినయతఁడనిరుద్ధం
దాలావణ్యానిధిస్తును, హేలావతివినియుఁగనియుఁ నెటుఁగడుమదిలోన్.

65

వ. ఇత్తెఱంగున నక్కురంగనయన స్వాప్నికసంభోగసంజనితానందపారవశ్యంబును, ని
ద్రాపరవశత్వంబును నేకీభవింప సుఖశయనంబుగావించి కించిదనశిష్టయామినీచతుర్థ
యామసమయంబున శతపత్రంబులతోన నేత్రంబులువికసింపనమ్మనోహరాంగుండు
తనకాఁగిటనున్నవాఁడకాఁదలంచుచు మేలుకాంచి పొడగానక గుండియజల్లుమనది
గ్గనలేచిశయ్యాతలంబునంగూర్చుండి నిద్రాముద్రాయమానంబులగువిలోచనప్రభాజా
లంబులు లోలంబులై కొలుకులనలంకరింప నలనంకలంగలయఁ బునఃపునరవలోకనం

బుసేయునువిభ్రాంతియువిస్తయంబునువిచారంబునువిషాదంబును విరహంబునునంత
రంగంబునంబెనంగొననంతకంతకు నతిశయంబు మోహవేశంబునఁ దదీయసౌందర్య
సౌమనాశ్యవిలాసహావభావంబులు పలుమాటుఁ దలంచుచు నాజగదేకసుందరుండు
తనముందరం బొడగట్టినట్లైనం బట్టరాని తమకంబున బట్టబయలు కొఁగిటంబట్టఁ
బోయిభుజలతాయుగంబునకు నప్రాప్తంబైన డెందంబు చిందఱవందఱయై నయనా
రవిందంబులందొరంగు నశ్రుజల బిందుసందోహంబమందంబై ప్రవహింపనలవిగా
నిపరితాపంబున వేడి నిట్టూర్పు లొదవించుచు నిట్లని తలంచు. 66

ఉ. నిద్దురవోవుచున్నయెడనిశ్చయమైనవిధంబుదోఁపన
నొద్దికఁజేరికూడిసుఖమొందఁగఁజేసి భ్రమించినట్టియా
ముగ్ధులుగుల్కుజన్వనపుముత్తరపుం నెఱజాణయెవ్వఁడో
పెద్దయునాటెవానిపయిఁ బ్రేమమనంబున నేమిసేయునుకొ. 67

శా. ఆచక్కందనమావనోమధురిమంబామందహాసామృతం
బాచాతుర్యమునానయోవిభవమాహామోహముంజేయదే
యేచంద్రాస్యలకైనఁ బొందఁగలదాయీ మేనితోవానితో
నేచందంబుననామనోరథఫలంబీడేఱునోదైనమా. 68

ప. అని చింతించుచు. 69

క. లలనామణికూటమిలీ, లలనామణిభూషణాంగులలిఁగలసినయా
కలమాటలునిక్కంబుగఁ, గలమాటలు గాఁదలంచుఁగడుభ్రమచేతకొ. 70

నీ. మొనపంటికొఁది నొక్కిననొక్కుచేఁ గెంపుటధరంబుచిమచిమయనినయట్లు
చెలువారుగోళ్ల నాటుతేఁటచెక్కిళ్లపై నెలవంకలేర్పడినయట్లు
చెఱరేగియలమినచేష్టు బిగువుచేగబ్బిగుబ్బలుకనుఁగందినట్లు
కళలసొక్కొదవించుగాటంపురతులఁబూవంటిదేహమువనివాడినట్లు
తే. భావమునఁదోఁచుస్వప్నలబ్ధంబులైన, సౌఖ్యములుమిథ్యలయ్యనిశ్చయముగాఁగఁ
బురుషసంగతిచేసినకరణినపుడు, పద్మదళనేత్రకరుణానుబంధమునను. 71

క. అంతసభిప్రేరితయై, సాంతత్యంబైనయట్టిసమయోచితముల్
స్వాంతముననిచ్చలేకయు, దంతావళయానయొకవిధంబుననడపెకొ. 72

నీ బింబోష్ఠిదర్పణబింబంబుఁజూపువోఁజెలువునిముద్దుచెక్కులుదలంచి
కలకంఠిమృగమదతిలకంబుదిద్దుచోసరసుని మేనివాసనఁదలంచి
కలికిముక్తమాలికలలంకరించుచోరమణునిమందహాసముఁదలంచి
పాలఁతినీలోత్పలంబులదండలాసఁగుచో రామునిచికుఠభారముఁదలంచి
తే. గంధగజయానహృదయంబుకరిగికరిగి, యసురసురమంచుఁబాఠవశ్యంబునొందు
నిగిడిపుంఖానుపుంఖంబులగుచుఁదాఁకు, దర్పకునిపువ్వుటమ్ములఁదాళలేక. 73

వ. మఱియును.

74

సీ. విన్నదనంబుగైకొన్న నెమ్మోమునఁబొడమనిచిఱునవ్వుఁబొందుకొలుపు
దీనభావంబునొందినవాలుఁగన్నులలేనివికాసంబుఁబూనఁజేయు
గద్గదస్వరముసంగతమైనమాటలనొదవచిత్యయుక్తిఁజూపు
నుల్లాసభంగమైయున్నచిత్తంబునఁగొలుపనియుత్సాహగుణమునెఱపు

తే. ఘనవియోగవహ్నిఁగ్రాగుచునుండియు, మఱుఁగునేయునితరులెఱుఁగకుండ
సఖులు తెలిసి రేనిసంశయింపుదురను, భయమువలనఁగుముదబంధువదన.

75

సీ. ఎలనాగవీణెవాయించుచోనాహిరిఘంటారవంబునఁగలసిచేలగు
జలజాక్షి కావ్యంబుఁజదువుచోఁబాంచాలగతిచోటబాహుక్రమముదొనకుఁ
నెలఁతచిల్కఁకుమాటనేర్పుచోగీర్వాణభాషలోనఁదెనుంగుఁబల్కుగలయుఁ
జెలియపద్యంబురచించుచోశృంగారరసముపైబీభత్సరసమునిల్పు

తే. విరహవిభ్రాంతికతమునవిద్రుమోష్ఠి, యొకటిసేయంగఁబోవవేటొకటిదోఁచు
నగ్గలపుఁజింతహృదయంబునంటియున్న, నిట్టులొటకుమదిసంశయింపనేల.

76

తే. దర్పకునిబాణతీవ్రత.దాశలేక, యంగనామణిశివశివాయనివచించుఁ
గలికికోవెలొదలచేనలసిసాలసి, రామపలుమాఱు శ్రీరామరామయనును.

77

క. సెగలయ్యెఁజలువవెన్నెల, పొగలయ్యెనుగప్పురంపుఁబొడికన్నులకుం
బగలయ్యెఁజిలుకమాటలు, ఎగలయ్యెనుసుఖములెల్లవనితామణికిఁ.

78

చ. కలకలగాకనిశ్చయముగామదిఁదోఁచిననాటనుండితొ
గలకలకంఠకీరకులకంఠములంజనియించుదట్టపుం
గలకలములెప్పింబడఁగఁగాయజునమ్ములగాయముల్తుదిం
గలకలనొంపయామములుకల్పములైచెలియుండెఖిన్నతఁ.

79

వ. ఆసమయంబున.

80

మ. అమరారీశ్వరుడైనబాణునకమాత్యశ్రేష్ఠుఁడైబాహువి
క్రమకేళీవిజితాహితప్రకరుఁడైప్రాధింజతుష్టప్తితం
త్రమహామంత్రకలాపలక్ష్యపరుఁడైరాజిల్లుగుంభాండనా
మమునందైత్యవరేణ్యుఁడొక్కరుడసామాన్యప్రభావంబునఁ.

81

ఆ. వానియనుఁగుఁబట్టివరసుందరాకార, రేఖనొప్పుఁజిత్రరేఖయనఁగఁ
దండివలనమంత్రతంత్రయోగక్రియ, లభ్యసించియుండుసాంగముగను.

82

కా. ఆనీలాలకబాణకన్యకకుబాహ్యప్రాణమోనాఁగ నెం
తేనేస్తంబానరించియున్నదగుటందీనాననాఁభోజయై
గ్లానింబొందుచునున్నయారమణియాకారంబువీక్షించిచిం
తానిత్తగ్నుమనోంబుజాతయగుచుందత్కార్యమూహించుచుఁ.

83

తే. ఇంగితజ్ఞానియగుటనాయందువదన, వలపుమర్తంబుగామదిఁదెలిసియపుడు
పలికనేకాంతమునఁజేరిపడఁతితోడ, బడలికలుదీఱఁజల్లనిభాషణముల. 84

ఉ. ఎన్నఁడులేనివిన్నఁదనమేలమొగంబునదోఁచెనమ్మనీ
కెన్నఁడులేనిచింతమది నెక్కడనుండిఘటించెనమ్మముం
దెన్నఁడులేనియీకృశతనేటికిజేహముచిక్కె నమ్మనీ
యున్నవిధంబుఁజూచినగనొందెడునాహృదయంబుకోమలీ. 85

నీ. కమ్మనిచిగురాకుకమ్మోవికసుఁగందెనుసురసురనివెచ్చనూర్చకమ్మ
కనకంపునెమ్మేనుకాఁకచేతఁగరంగెవరహానలంబుచేఁవేఁగకమ్మ
తళుకునిద్దంపుటద్దపుమోముకళదప్పెవలవలకన్నీరువిడువకమ్మ
వెలిదమ్మకన్నులతెలివిమందమునొందెదురుముమేఘముగ్రమ్మఁబొరలకమ్మ
తే. పలుకఁగదవమ్మవేసటపడకవమ్మ, సొలయనేలమ్మమోమెత్తిచూడవమ్మ
యేలిచేసెదవమ్మమమ్మేటికింత, జాలిపెట్టెదవమ్మయోచంద్రవదన. 86

క. పరిరంభణమృదుచుంబన, సరసాలాపాదిసురతసౌఖ్యంబులచేఁ
గరఁగించువిభునిఁబాసిన, విరహిణిచందంబుదోఁచెవెలఁదీనీకున్. 87

శా. బాలానిన్నుమదీయజీనముగనేభావింతు నెల్లప్పుడున్
జాలానేఁగలుగంగ నెంతపనికిన్సంతాపముంబొందఁగా
నేలాసిగ్గునగుట్టుఁజేసిహృదయంబింకిట్లుచింతించుటల్
మేలాదాఁపక తెల్పునీతలఁపు నెమ్మింబూనికావించెదన్. 88

ప. అని యివ్వధంబునఁ జిత్రరేఖావధూటిఁపలికినఁ దద్వచనోపధంబుప్రియానుపానస
హితంబై యాత్మీయహృదయసంజనితమదనజ్వరంబుశాంతింబొందించుటయు సేద
దేటినిజాభిప్రాయమార్గనిరోధకంబైన లజ్జాప్రవాహంబు ధైర్యప్లవంబువలన నుత్త
రించికించిద్దళితశ్రుతి విపంచీపంచమస్వరోపమానంబగు గద్గదస్వరంబున నిట్లనియె.

తే. పాన్పుపైనుక్కనాఁడునేఁబవ్వళించి, నిదురపోవంగలావణ్యానిధియొకండు
చేరినాయావనంబెల్లఁజూఱగొనియెఁ, గలయనుచుఁదోఁచునిక్తంబుగాఁగఁదోఁచు

నీ. సొగసైనచెక్కిళ్ళుచుంబించిచుంబించిచేరిమోమునమోముఁజేర్చిచేర్చి
కరమునఁబాలిండ్లుగదియించికడియించియధరపల్లవరసంబానియాని
కేలిమైఁగొఁగిటఁగీలించి కీలించి గళముననఖపజ్జ్కీనిలిపినిలిపి
చెలఁగిగళధ్వనులెల్లఁగించిచెలఁగించినిద్దంపుఁబొక్కిలినివిరినివిరి

తే. పోకముడివిచ్చి జేహంబుపులకలొదవ, నవయవంబులుగదిఁగుంగనదిమియదిమి
యవలనేమేమొచేసెనయ్యాగడంబు, నెట్లుచెప్పుదుసిగ్గునోరెత్తనియదు. 91

చ. అటువలెవానికొఁగిటమఖానుభవంబునఁజొక్కియుండియుం
తటఁగనువిచ్చివేలుకొనితన్నహానీయవిలాసమూర్తిసా

దేటఁబొడగాననైతిఁబరితాపభరంబుననాఁటనుండినే

నిటువలెనున్నదానఁగృశియించుచుజీవమువానిసొమ్ముగఁ.

92

చ. మదగజవై రివంటినడుమాకమలంబులవంటికన్నులా

యదనశశాంకువంటి మొగమాముకురంబులవంటిచెక్కులా

మదనునివంటిచక్కఁదనమామధురాధరవానిరూపునా

హృదయపటంబునందులిఖియించినకై వడిఁగాననయ్యెడుఁ.

93

తే. ప్రాణసఖివైననీకుదాపంగ నేల, విన్నవించితి నామదినున్నవిధము

వానిఁగన్నులఁజూపిజీవంబునిలుపు, మనుచుఁగన్నీరుదొరఁగ దైన్యంబునొందె. 94

ఉ. అయ్యలివేణిదైన్యమునకాత్తఁగలంగుచుబొప్పబిందువుల్

పయ్యెదకొంగునందుడిచిభక్తిమెయిఁశిశిరోపచారముల్

సయ్యనఁజేసి నెమ్మదివిషాదముదీఱఁగనూఱడించితా

నయ్యెడఁగొంతసేపుహృదయాబ్జమునందలపోసి నేర్పునఁ.

95

శా. రంగుల్తీఱుపటంబునన్వివిధవర్ణద్రవ్యముల్ గూర్చిసా

రంగాంకాననవ్రాసెముజ్జగములఁ రాజిల్లురాజన్యులం

బంగారంపుమెఱుంగువ్రాతజిలుగుల్పైపైఁగళల్దేఱఁగా

శృంగారంపురసంబువెల్లివిరియంజిత్రక్రియావైఖరిఁ.

96

చ. కళలుపెలుంగుమోములువికాసవిలాసముఁజూపుకన్నులుం

జెలువముగుల్కుమేనులునుజెక్కులపైఁబ్రసరించునవ్వులుఁ

దళుకులుచల్లుభూషణవితానముఁగల్గిసజీవచిత్రముల్

నిలిపినచుట్లువ్రాసెరమణీమణి నేర్పువచింపశక్యమే.

97

ఆ. వ్రాతకజుఁడుగర్తసేతకుఁదాఁగర్త, యనుటకిదివిరోధమైన నేమి

సేతకజుఁడుగర్తవ్రాతకుఁదాఁగర్త, యనుచుఁజిత్రరేఖననఁగవచ్చు.

98

ఐ. ఇవ్విధంబునం ద్రిభువనంబులరగల్గు పురుషశ్రేష్ఠులలిఖియించిన యప్పటంబు ను

షాసుందరిముందటనుంచి యిట్లనియె.

99

చ. త్రిభువనవాసులై వెలయుదేవమనుష్యభుజంగకోటిలోఁ

బ్రభుతయురూపసంపదయుఁబ్రాజ్ఞతయుంగలవారి నెల్ల నే

ర్చిభగవతీమహామహిమచేలిఖియించితినిప్పటంబునం

దభినవమూర్తియై తగినయాఘసుఁడెవ్వఁడువీరిలోపలఁ.

100

ఐ. అని మఱియునిట్లని వివరింపందొడంగె.

101

ఉ. దివ్యవిమానయానములదివ్యసుగంధవిలేపనంబులఁ

దివ్యలతాంతవాసనలదివ్యధునీజలకేశిలీలలఁ

- దివ్యవిలాసినిరతులదివ్యశరీరములకు సుఖాత్మలై
దివ్యపథంబున నైలగు దేవతలన్వివరించి పల్కెదన్. 102
- శా. ఆనందాకరవై భవానుభవరంభాద్యస్సరోనాట్యలీ
లానిత్యోత్సవుఁ బారిజాతకుసుమాలంకారహారున్సుర
స్థానావాససుఖోన్నతున్ద్రిభువనీసామ్రాజ్యసింహాసనా
సీనున్నిర్జరభర్తఁజూడుమితనిస్సీతాంశుబింబాననా. 103
- ఉ. ఆనహనీయదక్షిణసమాఖ్యలచేఁ జెలువందిమంత్రపూ
తాహుతుఁ న్సరోరుహభవాదులఁదృష్టివహింపఁ జేసియ
న్యాహతలీలసాధకజనాళికిసాఖ్యములిచ్చుపుణ్యఁడు
త్సాహగుణాసమానుఁడుకృశానుఁడితండిటుచూడుకోమలీ. 104
- ప. అనితెలిపి వారియంద నాదరంబైన తదీయహృదయంబుఁ దెలిసి శేషించినదిక్పాలక
దేవతాగణంబుల వేర్వేర వివరించెద ననుచు నిట్లనియె. 105
- చ. అతులితధర్మనంతుఁడుకృతాంతుఁడనూనుఁడు యాతుధానుఁడా
యతశుభుఁడంబురాశివిభుఁడంచితదేహుఁడుగంధవాహుఁడు
న్నతమతిగుహ్యకాధిపతి నాగధరుండుహరుండునుంజామీ
యితఁడునితండితండితఁడునీతఁడునీతఁడుసుందరీమణి. 106
- ఉ. కామునిమించునుందరముకంజవనా పునిగెల్పుతేజమున్
సోమునిఁ గేరునెమ్మెగముశోభిలువాఁడలకల్పవృక్షచిం
తామణికామధేనుసహితంబగుసంపదలింటఁగల్గును
త్రామునికూర్చి నందనుఁడితండుజయంతుఁడునీరజాననా. 107
- శా. భారాంతస్సృహులై ననిర్జరులపైపై సోకియెవ్వానినిం
డారంబై కొనునర్తనాభినయభావారంభసంరంభరం
భారంభోరుముహుర్తు హుస్తరళితాపాంగచ్ఛటామాలికా
సారంబానలకూబరుండితఁడుతత్సందర్శమిక్షించి తే. 108
- సీ. కంబుకంధరవీరుకమనీయనిరతయావనమదోద్ధతులుగీర్వాణతతులు
సరసిజేక్షణవీరుసంగీతనృత్యవిద్యాధురంధరులుగంధర్వనరులు
కుటిలకుంతలవీరుఘటికాంజనాద్రిక్రియాసుసాధకులువిద్యాధరేంద్రు
లమృతాంశుముఖివీరుసుమహితాప్తవిశేషసిద్ధిప్రసిద్ధులుసిద్ధవిభులు
తే. గరుడకిన్నరరుద్రకింపురుషసాధ్య, యక్షరక్షోభుజంగగుహ్యకులువీరు
నీకటాక్షాంచలంబులునిగుడఁజేసి, కెలనవీక్షింపుమోరాజకీరవాణి. 109
- ప. అనిపలికి యనంతరంబ పాతాళలోకనివాసులవ్రాసినపటంబుఁజూపి యిట్లనియె.

- మ. భవనాలంకృతనూత్నరత్నరుచిసంపన్నంబురాజీవకై
రవకల్హారమరందపానమధుసక్రాతస్వనోదారభో
గవతీతీరచానోహరంబఖిలభాగ్యశ్రీనివాసంబునై
ప్రవణంబొందినయట్టిలోకముగదాపాతాళమబ్జాననా. 111
- వ. తద్భువననివాసులైన నాగపుంగవులవినరించెదం గనుంగొనుము. 112
- శా. పారావారవిహారియైనహరికింబర్యంకమైద్వీపశ్చై
లారణ్యాంబునిధిప్రయుక్తమహనీ యక్షోణికిన్నిల్వనా
ధారంబైయురగేంద్రలోకమునకుం దాసార్యభౌమాంకుఁడై
శ్రీరంజిల్లుఘణాసహస్రకలితుస్థేషున్విలోకింపుమా. 113
- చ. అతులసుధాపయోధిమధనావసరంబునమందరాద్రిక
ప్రతిహతలీలనావరణపాశలతాకృతిఁ దాల్చిదానవా
హితులకువాంఛితంబుఘలియింపఁగఁజేసినకీర్తిశాలిభా
సితసితదీర్ఘదేహుఘణిశేఖరువాసుకిఁజూడుమీతనికొ. 114
- వ. అని మఱియుం దక్షక కర్కోటకప్రముఖులైన చక్షుశ్శ్రవణశ్రేష్ఠుల రూపనామం
బులు చక్షుశ్శ్రవణంబులకు గోచరంబుగా దృష్టంబును శ్రుతంబును గావించిన దదీ
యరూపనామంబులు వేదాంతసిద్ధవచనప్రకారంబున నాత్మకుష్ఠేయస్థిరంబగుట
యు దదీయముఖచిహ్నంబులవలనం దెలిసినదైతదనంతరంబ మన్యమలోక పురుష
పరివృథులం దెలుపందలంచి యిట్లనియె 115
- చ. శుకపికళారికానినదశోభితకేళివనాంతరంబులకొ
వికసితపద్మకై రవనవీనసుగంధసరోవరంబులం
బ్రకటసువర్ణకేహములభద్రగజేంద్రతురంగమాదులకొ
సకలసువస్తుసంపదలసౌఖ్యదమైతగుమర్త్యమంగనా. 116
- వ. ఏతద్భువనంబునంగలుగు రాజశేఖరుల నాలోకింపుము. 117
- చ. నిజగజనాథయూధపదనిర్దళితో న్నదవైరిపార్థివ
ప్రజచతురంగపై న్యుఁడువిరాజితరత్నవిభూషణప్రభా
విజితవిభాకరుండుపరవీరభయంకరఖడ్గవిస్ఫుత
దృఢజుఁడుకళింగభూభుజుఁడు తోయరుహాననవీఁడెచూడుమా. 118
- చ. లలితలనంగకోమలవిలాసలతాపరిణద్ధచందనా
మలమలయక్షమాభృదసమానసుగంధవిశేషశీతలా
నిలపిలసద్గవాక్షచయనిర్మితహర్త్యవిహారిపాండుఁడీ
యలఘునిఁ జూడనమ్మదరహాససుధారసరంజితాననా. 119

శా. గంధేభేంద్ర సమానయానతెలియంగాఁ జూడువీనింజతు
ష్కంధిస్తాన్పత మేదినీయవలయవి శ్రాంతప్రతాపాబ్జినీ
బంధుంయుద్ధకృశప్రసిద్ధబలనత్ప్రత్యర్థిరాజన్యని
తృంధుంసాంబశివార్చనానుగుణసంబంధుంజరాసంధునిన్.

120

శా. చౌదంతిన్యగదంతిగాఁగొనిసహస్రాక్షుండుయుగ్మాక్షుఁడై
మోదంబౌష్పధరన్జరించుగతిఁబెంపున్సంపుసంధిల్లగా
వేదండ్లో తమవాహుఁడైవెలయునీపీరుంబ్రభాభాసమా
నాదిత్యుంభగదత్తుఁజూడుమునితంబాభోగహేమాంశుకా.

121

శా. పూజ్యంబైతగుకౌరవాన్వయమునం బొల్పొందజన్తిఁచిసా
మ్రాజ్యంబేలుసుయోధనుండెలివిమీఱంజూడు మొక్కింతది
వ్యజ్యోతిర్తయసాధనున్విహితబాహుదండకోదండదం
డజ్యోనిర్యదఖండచండతర కాండప్రోద్భూయోధనున్.

122

ఉ. తోయజగంధిచూడుమువిధూతతమోగుణాదివ్యతేజుఁడై
ధీయుతమూర్తియైవసుమతిన్విహరించుపయోజబాంధవుం
డేయితడంచునెంచదగుతీవివెలుంగుచునున్నచానిరా
ధేయునిదానవై భవవిధేయునివర్జితభాగధేయునిన్.

123

సీ. జయముచేధర్మనిశ్చయముచేవై భవోదయముచేదగువాఁడుధర్మజుండు
దిలుముచేభుజబలతోత్కటముచేకణజయార్భటముచేఁబెంపొందుపననజుండు
యుక్తిచేవిబుధానురక్తిచేవరబాణశక్తిచేనధికుండుసన్యసాచి
బుద్ధిచేనతులప్రసిద్ధిచేభాగ్యాభివృద్ధిచేబాగడొందువెలయునకులుఁ
తే. పసమశరససుకుమారరసమనోహ, రావతారుండుసహదేవుఁడంబుజాక్షీ
వీరలేవురుపాండవవీరవరులు, పెంపుసాంపారనిటువిలోకింపవచ్చు.

124

చ. సుమహితధాశధశ్యరుచిసుందరకోమలవిగ్రహంబుపై
నమలతరేంద్రనీలనికరాసితవర్ణఘనాంశుకంబుతో
నమరిననీలమేఘరజతోచలరాజముఁబోలెరేవతీ
రమణునిఁజూడవచ్చుబలశాలునిఁ గోమలపాటలాధరా.

125

సీ. లలితరేఖాత్రయీకలితకంఠమువాఁడుధవళవిస్తారనేత్రములవాఁడు
ఆజానులంబిబాహువిలాసమువాఁడుకమనీయనీలాంకములవాఁడు
హారశోభితవిశాలోరస్థలమువాఁడుతరుణారుణాంఘ్రిపద్మములవాఁడు
మహనీయనీలకోమలశరీరమువాఁడునవదరస్థితసుధాననమువాఁడు

తే. సరసకల్యాణగుణవిశేషములవాఁడు, మదనశతకోటిసౌందర్యమహిమవాఁడు
దేవకీనందనుఁడుకృష్ణదేవుఁడితఁడు, వనితగనుఁగొమ్మనేత్రోత్సవంబుగాఁగ.

126

- మ. త్రిజగన్తోహనరూపవై భవునిసాంద్రీభూతకీర్తింబ్రతా
పజయార్కురతికామినీకుచతటిపాటిరముద్రాకరాం
బుజునింకంఠవిలంబమానవిలసన్తుక్తామణీమాలికా
ప్రజునిన్వారటకృష్ణమూర్తియగునీప్రద్యమ్మనీక్షింపుమా. 127
- ఉ. చక్కనివారిలో మొదలిచక్కనివాడగుతండ్రికన్ననుం
జక్కనివాడుభవ్యగుణసంపదఁదాతనుబోలువాడు పెం
పెక్కినకీర్తివాడుకమలేక్షణపాత్రుఁడుశంబరాకిం
మక్కువనందనుండితఁడుమానవతీయనిరుద్ధఁజూడుమా. 128
- న. అని యివ్విధంబున నవ్వనిత యివ్విలాసినీతిలకంబునకు భూలోక పురుషపుంగవుల
వేర్వేరు వినరించుచు ననిరుద్ధకుమారపర్యంతంబునుం జూపునప్పుడు. 129
- నీ. అంగవంగకళింగబంగాళనృపులపైసారంగగతులచేఁజౌకళింప
గౌళనేపాళపాంచాలభూభుజులపై నవతటిల్ల తరేఖననఘళించి
మగధమత్స్యమరాటమద్రనాయకులపై మత్స్యపుటంబులమహిమనిగిడి
యాదవనృష్టిభోజాంధకశ్రేణిపైయలతేఁటిదాటుల నెళవుచూపి
తే. మఱియుగోపాలదేవమన్త ఘులమీఁద, బొట్టెకోలలగతిదాకిమిట్టితిరిగి
వ్రాలియనిరుద్ధనంచుఁగ్రోవ్వాడిచిలుకు, ముఠికియైనా సైకలకంఠిబెళుకుఁజూపు. 131
- చ. కనుగొనఁ గానెజల్లుమనెఁగైరవలోచనగుండెదేహమె
ల్లనుబులకించెఁగన్నులజలంబులుజాలయిపాఁజొమోమునం
బెనఁగొనిదై న్యరేఖనవసీతగతింగఠఁగెన్తనంబుము
న్పనుపడియున్న తాపశిఖిప్రజ్వలభానమునొందెవెంతయై. 131
- ఉ. కన్నులతొప్పలాఁగనివికాసపుఁజూపునుమానముద్రతో
నున్న మొగంబునిశ్చలతనొప్పశరీరముగాఁబటంబుపై
నున్నతలీలవ్రాసినప్రియుంగనిసొక్కునఁదానునట్లయై
చిన్నెలుదక్కియుండెనఖిచేసినజంత్రపుబొమ్మకై వడిన్. 132
- తే. అతనిలావణ్యసరసియందతివచూపు, నిండుకొనిబారులయ్యెనుగండుమీలు
నుప్పతిలిగుంపులయ్యెనీలోత్పలములు, పాగుకొనిమూఁకలయ్యెఁబుష్పంధయములు.
- ఉ. చూచుఁజలించిపైఁబడఁగఁజూచుఁగుచంబులనొత్తిపట్టఁగాఁ
జూచునఖాలిమైఁజెనకఁజూచుసుధాధరబింబమానఁగా
జూచుఁగవుంగిటంబెనఁగఁజూచుఁగపోలముముద్దుపెట్టఁగాఁ
జూచులతొంగియచ్చదనసుందరరుఁపముఁజూచిభ్రాంతితోన్, 134

జ. ఇత్తైఱంగున నక్కోకకుచతనరుచిరావలోకనంబులు పరమశాంతుని హృదయంబు
నంబోలె దత్సొందర్యలహరీమగ్నంబై యానందలహరిందేలుచున్న నెట్టకేలకు మర
లించికుంభాండక తనూభవ ముఖాంబుజంబున నిలిపి యిట్లనియె. 135

ఉ. వీడుగదమ్మనానిదురవేశ ఘటించినవాడుకోమలీ
వీడుగదమ్మపంచశరవిద్యలుచూపినవాడుతొయ్యలీ
వీడుగదమ్మనాహృదయవిత్తమునాచినవాడుయగ్గలీ
వీడుగదమ్మయూవిరహవేదనఁగొల్పినవాడు నెచ్చెలీ. 136

క. నిన్నుండివీనిరూపముఁ, గన్నులఁజూడంగఁగలిగెఁగానేటికినో
క్రొన్ననఁబోడిరొనీయుణ, మెన్నిభవంబులకునై ననీఁగంగలనే. 137

న. మేఘాగమనంబునకు నెదురుచూచుచున్న మయూరంబువిధంబున సంపూర్ణపూర్ణి
మా చంద్రబింబోదయంబుఁగోరుచున్న చకోరంబుకై వడి, స్వాతివర్షంబు నపేక్షిం
చుచున్నమాక్తికకుక్తిచందంబున, హృదయంగమాకారుండైన యీరాజకుమారు
తోడిసంభోగంబునకు నాహృదయంబు నిరంతరవ్యాపారంబై యభిలషించుచున్న
యది, దురంతంబైన వితహపారావారంబు నీదవశంబుగాక మునుంగుచున్న నాకుం
దెప్పవిధంబున నాభాగ్యవశంబున నీవు సంఘటించితివి. ఏయుపాయంబుననైన నీత
నిందెచ్చి మామకతునోరథం బీడేర్చి ప్రాణదానంబుసేయవలయు నిదియనుచితంబని
విచారించెదవేని నాకర్ణింపుము. 138

సీ. కలలోనఁగన్న వార్తలకింతవలవంతకేమి కారణమనియెంచుకొంటి
నాయున్కి-గనుఁగొన్న నాసాటివారిలోనిదిలాఘవంబనియెంచుకొంటి
మదిలోననీ మాటమఱచియుండెదఁగాక యెంతలేదనిబుద్ధి నెంచుకొంటి
గుఱుతెఱుఁగనివానికూర్చు కాశించిన నేమిఫలంబనియెంచుకొంటి
తే. నేమిసేయుదువానికభామనోజ్ఞ, ఎదనపూర్ణేందుచంద్రికావ్యాప్తిఁజంద్ర
కాంతరత్నంబుకై వడిఁగఁగియున్న, భావమున ధైర్యమింతైనఁబాదుకొనదు. 139

ఉ. కావునఁబక్వబింబఫలకాంతులతోఁదులఁదూఁగువానికె
మ్మోవిసుధారసంబుమదిమోహముదీఱఁగ నానకుండినక
భావభవజ్వరజ్వలనబంధురతీవ్రశిఖాకలాపతా
పానహమైన నాదుహృదయవ్యధదీఱు నెయ్యెన్నిభంగులన్. 140

చ. కలిక్రీమాటలువేయు నేమిటికి నీకాయంబుతోవానితోఁ
గలయనాభాగ్యముగల్గ కున్న విభునింగాఁజేయుమివీనిరాఁ
గలజన్మంబుననంచుబ్రహ్మకునమస్కారంబుఁగావించియ
వ్యలదేహాంతరతీవ్రలబ్ధికుచితవ్యాపారముండేనెదన్. 141

తే. అనుచుఁ జెలిపల్కు భేదవాక్యములతోన, వేడినిట్టూర్పుగాడ్పులావిత్స వించె
నూరుపులతోనకన్నీరులేలులయ్యె, నశ్రువులతోనపరశంబయ్యెమేను. 142

తే. అతివదురవస్థఁగనుఁగొనియాత్తగఁగి, యువతివిషశతదీఱంగనుపచరించి
యనుగుణంబైనమధురవాక్యములమనసుఁ, జల్లజేయుచునుండెనాసమయమునను.

వ. అని శుకుండుపలికెననినఁ దదనంతరవృత్తాంతంబెట్లయ్యె నెఱింగింపుమనుటయు.

చ. చతురవిహారహారమణిసాంద్రలసద్భజమధ్యమధ్యని
ర్జితమృగరాజరాజసరసీరుహమిత్రసునేత్రనేత్రో
భితవసుభద్రభద్రగజభీతిహారాదరభావభావజా
హితమతివాసవాసవమణీద్ధరుచిస్ఫుటకేశకేశవా. 145

క. దురితఁగరితాపపరిహర, చరితాభరితాదరాత్తశంకరహృదయ
స్తరితహరిదశ్వకోటి, స్ఫురితాస్ఫురితారినినదసంశ్రుతివినుతా. 146

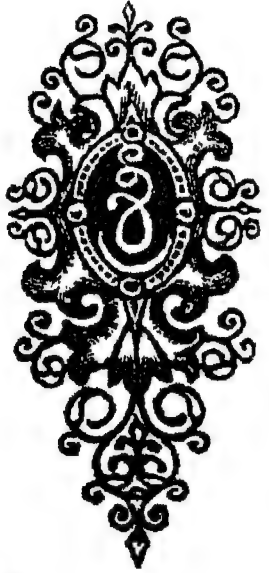
భుజంగప్రయాతము. మహామంగళాకారమాన్నేహమోహా
వహాభూధరోత్సాహవారాహదేహా
గుహాత్తజ్ఞసాంచిత్యఘోరాఘదాహా
మహామంగళాద్రిప్రమావత్సుగేహా. 147

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలనృసింహకృపాప్రసాద సప్రప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవసుజనహితకృత్య నిత్యాబ్జయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందు ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

తృతీయాశ్వాసము.

వత్సవై జయంతీ
శ్రీవనితాకాస్తుభాదిశృంగారవిలా
సావహవత్సలభువ
నావనసంభ్రమణమంగళాచలరమణా.

1

తే. అవధరింపుముశౌనకుండాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెనూతుఁ
డాపరిక్షిన్తహారాజానాదరమునఁ, చూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె.

2

వ. అంత.

3

సీ. వినతాతనూజకేతనకళాసంప్రాప్తజనితానురాగవిస్తారమనఁగ
నపరదిగ్జలధినాయకసమర్పితపుల్లహల్లకమాల్యప్రభాంకమనఁగ
సమరసన్నాహరత్తుశ్చటావిదళనకోపాగ్నికీలాకలాపమనఁగ
తత్కాలతాండవోద్ధతమహాబిలకేశ వరమణిమకుటరుగ్వాప్తియనఁగ

తే. భాపరిగ్రహణార్థసమీపవర్త, గంధనహబంధుతేజఃప్రకాశమనఁగ
నస్తశైలాగ్రమునభాస్వదరుణదీప్తి, మండలంబయ్యెమార్తాండమండలంబు.

4

చ. ఇనుఁడుకరంబులంబొదివియింపుగసంగమమాచరింపఁబ

ద్దినివదనంబునన్నగవుమీఱవికాసవిలాసమూనిలో
ననద్రవముబిసొక్కినయనంబులుమూయుచునిద్రుఁడెందెనో
యనముకుళీభవించెదివసాంతమునందుఁబయ్యెజషండముల్.

5

చ. ఇనునకుఁబద్ధి నీకువలయేక్షణపైమది నెంతమోహమో
తను నెడఁబొసియెంతపరితాపమునొందునొ నాల్గుయామముల్
చనినపునస్సమాగమముసంఘటనంబనితెల్పుమంచుఁదాఁ
బనిచెసరస్వపాంతతరుపజ్జులనీడలపేరిదూతలన్.

6

- క. కమలినిపయిఁగూరిమిచే, రమియించెంగాననశుచిరాహిత్యముగా
నమరందానమొనర్చిన, క్రమమునఁగమలా ప్తుఁడపరకంధింగ్రుంకెన్. 7
- తే. అంబురుహసంభవాండగేహాంతరమున, దీపకంబై నభాస్కరదీపకళిక
యవలిదిక్కునఁజేరినయంధకార, బంధురంబయ్యెదశదిశాభాగమునను. 8
- చ. అనయముజీవకోటికిభయంబుగ దారులుగట్టికొల్లఁగై
కొననెలవిచ్చెఁజోరులకుఁగూర్చి పరాంగనలకొరమింపఁగాఁ
బనిచెవిటావలిన్నువనబంధుఁడులేనియరాజకంబుచేఁ
దనరపమైచరించెవసుధాస్థలిచీకటిపాలెగాఁడొగిన్. 9
- సీ. ఆదటదీరంగనంభోజగంధులబటువుగుబ్బలమీఁదఁబ్రాఁకిప్రాఁకి
కోరికఘలియింపఁగుంభీంద్రయానలయధరపల్లవములనానియాని
ముచ్చటదీఱంగముకురబింబాస్యలనిద్దంపుఁజెక్కిళ్లునివిరినివిరి
యభిలాషదనియంగహరిసీలవేణులమవ్వంపుఁగొప్పలుదువ్విదావ్వి
- తే. యంధకారాఖ్యకామాంధుఁడన్యసతుల, నలముకొనుచుండెఁగానిదోషానుభవము
తపనకరఘాత నెపమునదాఁకుననుచు, నెఱుఁగలేడయ్యెఁదామసుండేమియెఱుఁగు. 10
- క. జీవనమేజీవనంబై, యీవిధముననున్నమమ్మునెడచేసెనయో
దైవమనిభేదమొందెడు, కైవడినమరెకారథాంగకరుణరవంబుల్. 11
- సీ. ఎరునిరాకకునిశావాససజ్జికమింటఁబటిచినవెన్నెలపానుపనఁగ
గగనకేశునిమస్తకమునదిక్పాలురుపూజచేసినయట్టిపువ్వులనఁగ
దట్టమైతిరుగుచున్నట్టిభేచరకోటిముత్యాలగొడుగులమొత్తమనఁగ
దమముగర్వమడంపదండెత్తిరెరాజుమందతనడపించుమూఁకయనఁగఁ
- తే. గెరలిమరుఁడూర్ధ్వలోకములైలువపింజ, పింజఁగొన నేయుపుష్పాస్త్రవితతియనఁగఁ
గన్నులకుఁబండుగైతోఁచెగగనభాగ, మండనంబై నతారకామండలంబు. 12
- సీ. అధిపలాలితలై నస్వాధీనపతికలునలుకదీతినకలహాంతరితలు
ఎరునిరాకలుగోరువాసకసజ్జికల్పతినంచకలువిప్రులబ్ధసతులు
పొరుగూరవిభులున్నపోషితభర్తృకల్కలహించివిడనాడుఖండితలును
ధవులువేగంబరానివిరహోత్కంఠితల్పంకేతగతలభిసారికలును
- తే. రమణసంభోగవిప్రులంభములనొంది, రప్తవిధనాయికలునిట్టులతిశయముగఁ
గువలయానందభావానుగుణ్యకళల, విలసితంబైనయన్నిశానేళయందు. 13
- శా. మందాక్షాంచలముల్లమించికులధర్మస్తోతసుల్దాఁటిత
న్నిందాభీతిమహాటవుల్లడచిపొందెన్బంశ్చలీకోటిని
స్సందేహాస్ఫురణన్నుజంగనివశత్సాంకేతికస్థానముల్
కందర్పుండనుమంత్రదేవతసమాకర్షింపఁగానయ్యెడన్. 14

ఉ. చీకటివేళసంచరణసేయుచునిక్కువలై నవోట్లన

ఱ్ఱాకలనిల్చుచుంజనులయల్కుడుకొయ్యనలోగియుండుచుం

గాకలయూద్వులుస్సురనఁగావిటకోటిభుజంగభావముల్

గైకొనియుండెనిందున నెకావలెవారిభుజంగనామముల్.

15

సీ. గళరవంబులురద్దిగాఁజేలంగింపక పలుమాటుమెల్ల నెపలుమనుచుఁ

దమికొద్దినధరబింబముగంటువడనీక మొనపంటనొక్కింతమోపుమనుచు

గుబ్బచన్నులమీఁదగోరుతేర్పడనీక నేర్పుతో నొయ్యననివురుమనుచు

రతినుమాళముననార్భటము గావింపకనిలుకడచల్లఁగాఁగలయుమనుచుఁ

తే. గాముకులయందుఁగూర్తులుగలిగియుండి, యునురహస్యంబుబయలగున నెడిభీతిఁ

గలసిరిబ్బంగిసాంకేతికములయందు, జారకాంతలుమోహితస్వాంతలగుచు.

16

ఉ. ఆసమయంబునంగువలయప్రియమైన ప్రభుత్వరేఖను

ల్లాసరసంబుమోమునఁదొలంగఁగఁజల్లనిరాజటంచువి

శ్వాసముతోడలోకులుప్రశంసలుసేయఁగఁబూర్వశైలసిం

హాసనమెక్కెఁజంద్రుఁడునిజాభ్యుదయంబుజగత్ప్రసిద్ధిగఁ.

17

సీ. భూనభోంతరములఁబూర్ణీభవించు తమంబులనుచ్చాటనంబుచేసెఁ

నసతులమెలఁగుజీవంజీవవిహగ కదంబంబునాకర్షణంబుచేసెఁ

గవగూడిచెలఁగుజక్కవలక్రీడావిలాసంబులుసంస్తంభనంబుచేసెఁ

సలిలమధ్యంబులఁజెలువొందుకై రవారామంబులనశీకరంబుచేసెఁ

తే. నలినపక్తికివిద్యేషణంబుచేసెఁ, దమ్మిచేరాశకలమారణముచేసెఁ

బాసఁగ వెన్నెలమంత్రవిభూతిఁజల్లి, మహిమఁజూపిసుధాకరమాంత్రికుండు.

18

సీ. జతనంబుతోఁదేఁటిసంచిణీహాసముభిన్నీదుముదారుగానిగుడినడునఁ

గలువలదొరచల్ల గాలివజీరులుపూనిరాస్తానుచపానుగొలువఁ

బెంపుమీటువసంతఫేషువాహుజురుననుండి చెలావణిహొనరుదెలుప

నెమ్మిఁగోవెలనిశానీదారుగములుకర్నాచీడమారముల్నాదుసేయ

తే. సరణికావాలురంగుర్పుల్పుటములు, రహిగనటియించుచిలుకహిరాకినెక్కి

కెంజిగురునైపుకేలనంకించుకొనుచు, మదనుపాదుసహదండుగదలెనపుడు.

19

వ. అంత.

20

మ. చణబాహాబలశాలిమన్తధుఁడుచంచచ్చంచరీకచ్చటా

గుణటంకారవప్రచండసుమనఃకోదండనిర్ముక్తదా

రుణచూతాంకురబాణముల్బటపెసక్రోధాత్తుఁడైమానినీ

మణిధైర్యంబనుజోడుచించుచుమనోమర్తంబులందూఱఁగఁ.

21

మ త్తకోకిల. మ త్తకోకిలశారికాశుకమంజుమోహననాచసం

ప త్తికిన్తలయాచలానిలపద్మశాత్రవచంద్రికో

ద్యృత్తికిన్సుమహాసనాపదవీభ్రమద్భ్రమరస్వనో

త్పత్తికిన్తనినోర్వఃజాలకతల్లడిల్లుచునుండఁగాన్.

22

క. వగనొందుచుఁజెలికత్తెలు, మృగమదఘనసారగంధమృగుకుసుమాదుల్

తగఁదెచ్చిశిశిరవిధులూ, మగువకుఁగావించిరపుడుమఱియున్తీయున్.

23

నీ. విభునికాఁగిటికినై వెతఁజెందుమేనికిఁజందనపంకంబలంద నేల

చందనంబునఁగసుగందెఁగదాయనిగ్రక్కునబన్నీటఁగడుగ నేల

పన్నీటివలనఁదాపంబుమించుటఁజూచిచంద్రరజంబుపైఁజల్ల నేల

చంద్రరజంబుచేజనియించెసెకలంచువెసఁదాళవృంతముల్విసరనేల

తే. తాళవృంతములనువడదాఁకెననుచు, వగవఁగానేలనేరనివైద్యుకరణిఁ

దనుగుణమెఱుంగఁజాలకతమరుసేయు, మందులకెమందులొనరించిరిందుముఖులు.

తే. ఎన్నియుపచారములుచేసిరిందువదన, లన్నియునుజూడమునుపటికన్నమిగుల

బాధకములయ్యెదయలేనిప్రభువుతోడ, మందలించినమనవులచందమునను.

25

వ. ఇక్కరణి నక్కువలయాక్షి విరహాతిశయంబున నోర్వంజాలక పరితపించుటకు సఖి

జనంబులు విచారమగ్నాంతరంగలై కుసుమసాయకునుద్దేశించి యిట్లనిరి.

26

ఉ. తల్లిసమస్తభాగ్యనిధితండ్రిదయాపరమూర్తినీచెలుల్

చల్లనివారునీవుకడుఁజక్కనివాఁడవుపొంకమైననీ

విల్లుసమాధురింబరిధివిల్లుమృదుత్వమునీదువర్తనం

దెల్లనయోవధూవధకు నేటికురోయవుమీనకేతనా.

27

చ. పురహరదేవునింజెనకఁబోయితదుగ్రలలాటనేత్రభీ

కరదహనార్చులంగలసికాలితివంతటనుండియైననుం

బరులనుబీడపెట్టనికృపాగుణమేటికిలేదునీకుఁగా

పురుషులురాజదండనముఁబొందియునైజముమానరేకదా.

28

వ. అనిపలికి సుధాకరు నుద్దేశించి.

29

నీ. కువలయంబులనుగన్గొన్నచల్లనిచూపుకమలబృందములందుఁగలుగదయ్యె

నలచకోరములపైఁగలుగుదాక్షిణ్యంబుజక్కవగములందుఁదక్కువయ్యె

సప్రాణవిభులైనసతులపైకూర్చియనాథకాంతలయందునాస్తియయ్యె

నిందూపలములపై నెనయుసౌహార్ద్రంబురవికాంతములయంగురహితమయ్యె

తే. బక్షుపాతంబుమానవేషక్షమునను, రాజగోషాకరుఁడవుగారామరామ

ధానఁజేసిసుమీ!నీదుమేనియందు, నంకమైనిల్చియున్నదయ్యపయశంబు.

30

- క. పగలాప్పనిసౌమ్యతనై, జగుణంబగునీకునింతచలమేటికయో
తగుపూర్ణకళానిధితో, మొగమెఱుంగనివాడవాకుముదినీరమణా. 31
- వ. అని మలయపవను నుద్దేశించి. 32
- శా. ఎంచంజల్లనివాడవై సరసులందిష్టంబువాటించుచుం
బంచప్రాణములై మెలంగుదువుమాపద్మాక్షి యందిట్లుబా
ధించంజొచ్చితివియ్యోడన్తునిబుద్ధిన్నీస్వభావంబువ
ర్జింపంజెల్లునెనీగుణంబుగదదాక్షిణ్యంబుమందానిలా. 33
- న. అని పికళుకనికరంబుల నుద్దేశించి. 34
- క. ఒకకుతికై యుండెడుమీ, తకటాచెలియెడలనింతయతికూహకమా
పికమాళుకమాయికమా, వకమాసుకుమారగాత్రి నాయమెయేచన్. 35
- వ. అని పలుకుచున్నపమయంబునం జిత్రరేఖంగనుంగొనియుషాంగన తన మనోహరుం
డైనయనిరుద్ధుని సరససౌందర్య సౌకుమార్యంబులు పలుమారుఁ బ్రస్తుతించుచు
నిట్లనియె. 36
- ఉ. ఔనటపమ్మవానిసరసాధరసారరసామృతంబు నే
నానకయింకతాళఁగలనాలలనాకలనాదకీరసం
తానము సేయురంతుముదితామదితానదితాపమయ్యెస
న్నానవిధంబునీ దెగదనాయెదనామదనాభుఁజేర్చినన్. 37
- వ. అనిపలికిన. 38
- చ. విరహమునొందకమ్మవిభువేగమెతోడ్కొనివత్తునంచునా
సరసిజగంధియోగబలసంపదచేగగనప్రచారయై
యరిగెననేకపట్టణవనాచలవై వలినీచయంబుస
త్వరవిభవంబునంగడచితానటయేఁగుచుఁగొంతదవ్వునన్. 39
- శా. కాంచెంగాంచనగాత్రిసౌధశిఖరాగ్రస్వర్ణపాంచాలికా
చంచన్నీలమణిప్రకల్పితకచప్రక్లిభవత్తారకం
బంచోదంచితహృద్యవాద్యరవశుంభద్యామపూజాలస
త్కృించామిత్రగురుస్తమంటపసహస్రస్ఫారకన్ధ్వారకన్. 40
- వ. కనుంగొని మనంబునఁబెనంగొనుప్రమోదంబునఁబ్రమోదంబగు విద్యావిశేషంబున
నన్నగరంబుఁ ప్రవేశించి సమంచితప్రాసాదరేఖా పురోభాగ మహోన్నతస్తంభా
గ్రవిరచితదేదీప్యమానదీపికాకదంబకప్రతిబింబవిడంబితసాంద్రచంద్రశాలాస్థగి
తపద్ధరాగ మణిగణ చరణారుణకిరణస్ఫురణవలన నిశాసమయంబయ్యును దివాభా
గంబునంబోలెదృగ్గోచరంబగుతదీయ సౌభాగ్యంబునకు నాశ్చర్యంబునొందుచుంగ
లితకాంచనకనత్కవాట కమనీయ చతుర్ద్వార చారుతరప్రాకారంబును, మహోగ్ర

సాధనసమగ్రజాగ్ర ద్వీరభటసమూహ సమాన్య త్తంబును, గుక్తిణీసత్యభామాప్రము
ఖాప్తమహిషీషోడశసహస్ర సుందరీసందోహమందిరామందసుందరంబును, బద్ధరాగ
నజ్రవై దూర్యగోమేదికపుష్యరాగ మరకతనీలముక్తాప్రవాళ ఖచిత స్తంధికుడ్య వా
తాయనవిత్తిర్ద్రుదేశంబును, బ్రన్యమ్నసాంబసంకర్షణసుధేష్ణాది కుమారవిహారసాధ
యూధాభిరామంబును, సకలసౌభాగ్య లక్ష్మీనివాసంబునునగు గోపికావల్లభుమం
దిరంబునంబుశృంగారంబునకుసారంబును, విలాసంబునకువాసంబును, భోగంబునకు
యోగంబును, భాగ్యంబునకుయోగ్యంబును, స్తోత్రంబునకుఁబాత్రంబునునై,
సహస్రభానుప్రభాభాసమానంబగు ననిరుద్ధకేళీసాధంబులోపలంబ్ర వేశించియందు.

క. అలరుక్తలోచనాకుచ, కలశయుగాన్వితనిరూఢగాఢాశ్లేషో
జ్వలపులకాంకితదానవ, సలలితసురతప్రసంగజనితశ్రముఁడై. 42

సీ. బంగారుదివియకంబములపైనిరువంకదీపికాకాంతులుతేజరిల్లు
నమలమాణిక్యపర్యంకభాగంబునఁబరువంపుజాజిపూఁబాన్పుమీఁద
నొకకేలుతలక్రిందనునిచిరెండవకరంబూరువుపైఁజూచియొత్తగిల్లి
పరుపుపైముత్యాలసరులుకుప్పవడంగఁజెలిదమ్మితళుకుకన్నులు మొగిడ్చి
తే. పూఁతనెత్తావిగమ్మునఁబొలయుచుండ, నూర్పులొక్కింతముదురులైయుప్పతిల్ల
నిదురపరవశముననున్నయదుకుమారుఁ, గాంచెదనగొప్పకన్నులకటవుదీఱ. 43

ఉ. మీసముతీరుఁజూచిజిగిమేనిపటుత్వముఁజూచిమోములో
హాసముఁజూచిచేతులయొయారముఁజూచిమనోజ్ఞరూపరే
ఖాసమలీలఁజూచియహహాయనుచుందలయూచిముందుదా
వ్రాసినభావమెంచితలవంచుకొనెజలజాక్షిసిగ్గునన్. 44

వ. తదనంతరంబ. 45

మ. తనసమ్మోహనవిద్యచేజనులనిద్రామగ్నులంజేసియ
య్యనిరుద్ధంగొనిభేచరత్వముననుద్యద్వేగయైయేగిబా
ణనిలింపాహితరాజధానియగుశోణాఖ్యంబ్రవేశించియ
వ్వనజాతాక్షియుసాలతాంగిసుషమావత్సౌధముంజేరఁగన్. 46

వ. వచ్చుచున్నసమయంబున. 47

ఉ. ఎప్పుడువచ్చునోకువలయేక్షణయాతనిఁదోడుకొంచునే
నెప్పుడుచూతునోసదమలేందునీభంబగువానిమోమునా
కెప్పుడుగల్గునోయతనినింపుగఁగూడెడుభాగ్యమంచునా
కప్పురగంధితాపమునఁగంటికినిద్దురలేకవేఁగుచున్. 48

ఉ. నావెతచూడలేకకరుణాపరురాలగుచిత్రరేఖదా
నావిభుఁదెత్తునంచునకటాపదభూమికిసాహసంబున

- బోవుచునుండెనాకొఱకుఁబోయిన కార్యమునిర్వహింపరో
దేవతలారనాదిగులుదీఁగఁగమీకునమస్కరించెదన్. 49
- వ. అనితలంచుచు. 50
- తే. తరుణియిబ్బంగిఁగుసుమతోదండచండ, కాండనిరిభిన్నహృదయయైకరుగుచున్న
యవసరంబునరతిమనోహరకుమారుఁ, చెచ్చిపానుపుపైనుంచెమచ్చెకంటి. 51
- వ. అప్పుడు. 52
- చ. హృదయముఝుల్లుఝుల్లుమన నెంతయువిస్తయమందిచూచిపెం
పొదవినభ్రాంతిచేతనిదియుంగలగాదుగదాయటంచునె
మ్మనఁదలపోయుఁగ్రూరుఁడగుమారుఁడుచేసినయింద్రజాలమో
యిదియనియంచుఁబర్వరజనీందుకౌనవమోహితాత్మయై. 53
- వ. అంత. 54
- క. తెలివొందిచిత్రరేఖా, కలవాణింగౌఁగిలించికన్నులహర్షా
శ్రులుజడిగురియఁగఁదనువునఁ, బులుకాంకురముల్జనింపఁబొంగుచుఁబలికెన్. 55
- ఉ. ఈసుకుమారమూర్తినిపుడీడకుఁచెచ్చితిప్రాణదానముం
జేసితి నీకుమేల్తలఁజేయఁగ నేరనమస్కరించెదన్
నీసుగుణంబునీ నెనరునీయుపకారముముజ్జగంబులన్
వాసికి నెక్కినీకథలువర్జితమయ్యెడుఁగాకకోమలీ. 56
- క. అనిపలుకుచున్న బాలిక, వినయోక్తులగారవించివేడుకతోడం
జనియెనిజమందిరమునకు, ననజాననయుండెనిచటివాంఁగులుమీఱన్. 57
- ఉ. లేచుటయెప్పుడోనిదుతలేచినపిమ్మటనన్నుఁగన్నులం
జూచిమనోసురాగమునసొక్కికవుంగిట గారవింపఁగాఁ
జూచునోలేక నామమతసుద్దియెఱుంగమిఁజేసిపింతయై
తోఁచుచునుండునోయితనితోనపుడేమనిపల్కుదాననో. 58
- మ. అనిచింతింపఁగనిద్రమేల్కనియతండాకర్ణవిశ్రాంతమో
హననేత్రంబుజముల్కనీనికలుచాయత్తేరఁగావిచ్చిచూ
చినయాచూపుమనంబునన్దగిలెఁగించిన్తథ్యకున్భావభూ
ధనురుద్యత్కటకాముఖాంకకరసంధానప్రయోగాస్తమై. 59
- ఉ. నాధుసుదర్శనంబువలనన్తదనగ్రహమోక్షమయ్యెబిం
బాధరకున్సుదర్శనమహామహిమంబిటువంటిదేకదా
యీధరఁదత్ప్రయోగమున నెట్లుగ్రహంబులునిల్వనేర్చుఁద
త్సాధకులైనమాంత్రికులుసాఠమెఱుంగుదురప్సడిప్పుడున్. 60

గీ. ఇవిధంబున మేల్కొంచియవిభుండు, ద్వారకాపురకనకసాధప్రదేశ
చారుతరత్న పర్యంకశాయిగాఁగఁ, దనుదలంచుచులేచికన్గొనెడునపుడు. 61

సీ. కాఁకలుదేరుబంగరుసలాకయనంగఁగ సటువాసినచంద్రకళయనంగ
నదనుబుల్కడిగినయట్టిముత్యమనంగ సానఁబట్టినకాముశరమనంగ
మెలపుతో నిల్చిన మెలుపుతీఁగె యనంగనవకంబువోనిక్రొన్నయనంగ
జీనకళల్లలచిత్రరూపమనంగఁబరువంబుదప్పనినిరియనంగఁ
గరగుననుబోసిమోహనాకారగీరేఖ, యెసఁగదీర్చినశృంగారతనమనంగఁ
దనసమీపంబునంగున తరుణిఁజూచి, మన్తధకుమారుఁడాశ్చర్యమగుఁడగుచు. 62

క. మొదలను నేవసియించిన, యదిద్వారకలోనివజ్రహర్త్యముగాదా
యిదియేమివింతయిపుడిది, సదమలమాణికృతచిత్రసాధంబయ్యెన్. 63

ఁ. అని విచారించుచు నవ్వరారోహ నాలోకించి. 64

సీ. పొలఁతిమోమునకుసంపూర్ణేందుబింబంబు వెలయనివాళి గావింపవచ్చు
శంపాంగి మేనికిఁజాంపేయపుష్పముల్వరుసతో బడిసివై వంగవచ్చు
జలజాక్షికురులకుజాతినీలంబుల నొగిదృష్టి పేరు గానునుపవచ్చుఁ
గలకంతకంతివీనులకుశ్రీకారముల్ రక్షయంత్రములు గావ్రాయవచ్చు
నొరయీరూపఁతికిరంభాదివేల్పు, చెలులనుడిగంపుబుడుతలఁజేయవచ్చు
ననినదోషంబుగలుగదీయర్థమందుఁ, జూడమెన్నఁడునిటువంటిసుందరంబు. 65

గీ. అనివిచారించు నెడఁగించిదవనతాస్య, పద్మయైతనకైప్రేమబయలుపఱచు
కలికినిడువాలుతేళుకుఁగన్నులనుబెళుకు, చూపులనుజూచుచున్న యాసుదతికనియె. 66

ఉ. ఎవ్వరిదానవేకువలయేక్షణయె య్యదిదీని పేరునీ
వెన్వనిమేలుదానవిపుడేమికతంబుననన్నుఁ దెచ్చితి
విష్వరసాధదేశమునకింతయుదాఁచక తెల్పునాపుడున్
నవ్వునుసిగ్గుఁగూడివదనంబున దాఁగిలిమూఁతలాడఁగాన్. 67

గీ. తేళుకుపజ్రంపుఱవలయందంబుగులుకు, హునుగురు తేటముకురబింబములవంటి
చెక్కుఁగవనిండి కెంపుల చెక్కడంపుఁ, గమ్ములనుగమ్మఁబలికెనాకలికియపుడు. 68

మ. ఇదిబాణాసురువీడుతోఁగపురమాయింద్రారిమాతంద్రి పెం
పొదవెన్నాకునుపాభిధాన మొగిలీయొయ్యారపున్ రూపుస్వ
ప్పదశంఘాంచిన దాన నైవిరహసంతాపంబునం జెందస
మ్మదలీలన్నినుఁ దెచ్చెఁబ్రాణసఖిశుంభద్యోగవిద్యోగ్నతిన్. 69

ఉ. కన్నియఁగానియన్యసతిఁగానుశరీరమునీదుసొమ్ముగా
మన్ననచేసియేలుకొనుమావినుమాయనుమానబుద్ధివై

నన్నలయించెదేనిరమణాయక నేమనుదాననిన్నునా

కన్నులఁజూడఃగల్గెఁగదకాఁగలయట్లగుదైవయోగముల్,

70

న అనిపలికి యక్కాంత చింతాసముద్రాంతర్నగ్నాంతరంగయై తలవంచుకొని యూర
కుండె నప్పుడు.

71

సీ. తోలుతనాతనిరూపుఁగలఁగన్న యాదిగా మగువకుదినము లేయుగములయ్యెఁ

బటముపైనతనిరూపముఁజూచినది మొదల్ గువకుజాములేయుగములయ్యె

సఖివానితోడి తేజనినయంతట నుండియువిదకుగడియలేయుగములయ్యెఁ

దరువాతనతఁడునిద్దురలేచునంతకుయువతికినిమిసముల్ యుగములయ్యె

తే నతఁడుగొఁగిటఁగదియించునంతలోన, నుత్పలదళాయతాక్షికోక్కొక్కక్షణమే

యుగసహస్రంబులై తోచుచుండెనపుడు, ననితతమకంబుఁ డెలుప నెవ్వరినశంబు.

72

చ. పలుకులలోనిప్రార్థనయుభౌపములోఁగల తెంపు మోములో

వెల వెలచూపులోఁబొడమువిన్న నయూర్పులలోవణంకుని

ములఁబొడగాంచియస్తుదన మోహనుఁ డెంతయుసంతసించెఁదా

వలపులమర్తములైలియవచ్చుఁగదా ఘనులై నవారికిన్.

73

వ. అప్పుడు.

74

సీ. అకలంకచంద్రబింబాననయూరు దేశంబుల వెంట సంచరణచేసి

కోమలాంగినితంబభూమండలమునకుఁ గ్రమముతోడఁబ్రదక్షిణములానర్చి

మృగ నేత్రగంభీరమగునాభిసరసిలో నవగాఢానక్రీడ లాచరించి

గంధసింధురయానకతినకుచోత్తుంగవైలా గ్రమనఁబునశ్చరణసలిపి

తే. పడఁతిమందస్తి తసుధానుభవతననిమి, షత్వమును గాంచెఁగానిపాంచశరిచూపు

లపున రావృత్తిమోక్షంబునందవయ్యెఁ, గాముకులపుణ్యములుభోగ కారణములు.

75

సీ. తనువులదిగుపాటుకనుదోయి బెళకుముత్యాలరాసులుతలఁబ్రొలుచేసి

తూరుదుండెములాడుతోడవులరుచిదీపకళికలుమంగళార్తులుగఁజేసి

యలఁతఁజిప్పిలు ఫాలములఘర్తజలము మొగ్గలగుంపుతగుబానికములుచేసి

పొదివి మేనులఁదోచుపులకాంకురంబులతుకముజూజాలపాలికలుచేసి

తే. సంప్రకాశించువిరహాగ్ని సాక్షిగాఁగ, బాణకన్యానిరుద్ధులపరిణయంబు

నర్థిగావించెమకరమీనాధిపతుల, యదనుదెలసినననవింటియాజ్ఞ కుండు

76

క. లలనామణికప్పుడుగు, బ్బలపొంగునబిగిసిఱవికపక్కు నఁబగిలెన్

జిలుకతహదారురాహుతు, తలిరాకుపిరంగివిసరుదాఁకెననంగన్.

77

మ. రమణింగొబ్బునఁ గొఁగిలించిపయికిన్ రాఁదీయుచో గల్లనం

గమనీయాంగద హేమకాచరశనాఘంటారణంబుల్నిషే

కముహూ ర్తంబిదియంచుఁ దెల్పుచుమహాకందర్పమాహూర్తికా
సమహస్తాయ సదండభిద్భవఘటాంచల్లోహాయంత్రాకృతికా.

78

ఉ. కాంచనగాత్రిముద్దువగఁ గాంచికవుంగిటుగెబ్బలంటఁగీ
లించిసుధాధరంబుఁగబళించిహసింబికపోలపాలిఁజుం
బించిచమత్కరించినలపించికశల్లరఁగించిమించిసా
క్కించిక మన్సుఖించికిలికించితకేళిరమిం చెవేడుకన్.

79

సీ. సురుచి కాంబరబంధవరణంబు భేదించిప్రదాబలంబులవిఱుగఁదోలి
ఘనకుచవైలదుర్గములగ్ధలుపట్టిజఘనవసుంధరాచక్రమాఁగి
యూరూరుసంయుక్తతోరణంబులుగట్టిచతురుఁడైమన్యజేశంబుఁబొదివి
యంగంగములుభుజాహంకృతిలోఁగొనియకాసనభండారమాక్రమించి

తే. సురతసంగతిజయలక్ష్మీసారిదిగాంచి, తరుణికొఁగిలినిజరాజధానిగాఁగ
నెలమిమన్తధసామ్రాజ్య మేలుచుండె, సిద్ధసంకల్పఁడయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు.

80

ఉ. చంచలలోచనన్సురతసౌఖ్యమునన్దరఁగించెనంచున
ర్జించఁగనేటికిన్వలపుఁ బేరురులాడ్డిజగంబు వారిమొ
గ్గించెడివానిపెద్దకొడుకేయఁటరూపవిలాసవైఖరి
న్నించినయింతికిన్వలవనేరఁడొతానలపింపనేరఁడో.

81

సీ. జలచరనేత్రకన్ములవెరపింపుకేయై తినబిరుదాంకమేటఁగలిపి
కార్తుక భ్రూయగకనుబొమ్మనంపుకేపట్టినవిల్లునిష్ఫలముచేసి
లలితశుకాలాపపలుకుజంకెనలకేమావులచందంసపోవఁదోలి
చెలఁగుపల్లవపాణిచేగద్దికలకెక్కపాణంబులడవులపాలుచేసి

తే. ప్రియనిసాహాయ్యమునవిజృంభించుచున్న, వెలఁదితోవిగ్రహింపనవేశయనుచు
సమరరంగప్రచారంబుసన్నత్యసించి, యంగజఁడుకార్యమెఱిఁగి సమాశ్రయించె.

82

చ. నలచినపొందులై మనసువచ్చినచక్కఁదనంబులై భ్రమల్
కొలిపెడియావనంబులయి కూరుములన్నినక్రొత్తలైకళల్
దెలిసిన నేర్పులై కొదవలేకరమింపఁగఁగల్గినట్టియా
చెలువుఁడునింతియుందొలఁతఁజేసినపుణ్యఫలంబులెట్టివో.

83

గీ. అంతనానవోధయానందమునఁదను, సురతమునజయింపఁబరిభవంబు
నొందియున్నయట్టికందర్పునదనంబు, తెల్లవారినట్లుతెల్లవాఁడు.

84

ఉ. చిందటపందత్రయసురసేనలు డెందమునన్భయాకులం
బందిపతంగపుంగవశతాంగరథాంగమహోగ్రధాతినం
దందఁబుడంగినట్టులుదయార్కునిరాకనడంగెఁజీఁకటుల్
గొందులసందులకగుహలగుట్టలబుట్టలచాటుమాటులన్.

85

శా. ప్రాతః కాలమహాబలాధ్యుఁడునిశాప్రత్యర్థివీరుంబరా
భూతుంజేసిసమస్తదిగ్విజయుఁడై పూర్ణభవత్ప్రభవ
ఖ్యాతింగైకొనియున్న వేశజయతూర్యంబుల్చెలంగించిన
ట్లాతర్వాతఁ జెలంగెఁగుక్కుటసముద్యత్కంత నాదాగ్భటుల్.

56

ప. మఱియు నాసమయంబునం బ్రణయకలహవ్యాపారంబులం బరాజ్ఞుఖులై మౌనము
ద్రలువహించి పరస్పర తనుస్పర్శనంబులుగాకయుండ నేకశయ్యం బవలించియుండి
యు మకరధ్వజుండు మండలీకృత కోదండుండు ప్రయోగించు కుసుమకాండంబు
లం బొడము హృదయవ్యధలం బొరలుచుండియు నాభిమానికంబులం చెచ్చుకోలు
ధైర్యంబులనుండియు సూచితాహర్తుఖంబులైన తామ్రమాడకంతనినాదంబులు కర్ణ
కతోరంబులై వినంబడిననులికిపడి దిగులాంచుచుఁ జలంబులు విడిచి మనంబులుగరంగి
కుహనానిద్రావసాన పరివర్తితాభిముఖశరీరులై యొండొరులం గొఁగిలించుకొని తమ
కపుఁగుటములం దనుకుపునాశతులకు ననకాశంబులేని ప్రాద్దువిచారించి యొకరినొ
కరి దూఱిపలుకుచు నిట్టూర్పునిగుడించి దంపతులవలనను నరవిందబృందంబులతోడ
వికసితంబులగు హృదయారవిందంబులం దమకునామనియైన యవ్వేళ చుంబనపరి
రంభణ నఖదంతక్షతాదివిరోధంబులం బంకజాసనార్థ పంకజాసన రతిబంధసౌఖ్యం
బులంజొక్కు పద్మినీ పాంచాలురవలనను శారికాకీరమయూర కలకంఠ కలరవకపోత
కలహంసప్రముఖంబులైన విహంగమనివహంబుల కలకంబుల మనోహరంబులై వెల
యు లవంగక్రముక చాంపేయపున్నాగ నారికేళ చందనమందార కదంబఖిష్టారాది
మహీరుహంబులం బ్రశస్తంబులగు నుద్యానవనంబులవలనను దేవభూపాలకుందిరం
బులయందు భగవత్కిరీటనంబులుసేయు వైణవికమార్దంగికాది గాయకనికరంబుల
జంత్రగాత్రంబుల నుద్గీర్ణంబులగు భూపాల దేవగాంధారి మలహరి దేశాక్షి వసంత
మంగళకాశిక ప్రముఖస్త్రీ పురుషరాగస్వరగ్రామంబుల నభిరామంబులై ధ్రువయావ
కాదితాళంబుల హేరాళంబులగు సంగీతనాదంబులవలనను స్నానసంధ్యావందనా
ద్యనుష్ఠానంబుల నిష్ఠాగరిష్ఠులగు బ్రాహ్మణసమూహ సంకీర్ణంబులైన జలాశయస్థానం
బులవలనను గోపాలకులు నిజనామాంకంబులంకించి పిలుచుచుం గ్రేపులవిడుచు
సన్నాహంబుల నంభానినాదంబులుసేయుచు హంకారంబులతోడ వదనంబులై త్రి
కర్ణంబులునిక్కించి తమతమవత్సంబుల కెదురుసూచు ధేనువితానంబులవలనను
ద్గీర్ణకాతరంగదోలాజాలంబులఁ నీఁదులాడుచు నినాదంబులొనరించు మరాళ
బలాకచక్రవాక జలకుక్కుటాదిపక్షికదంబంబులవలనను వర్ణనీయవై భవసమేతంబై
ప్రభాతంబు వర్తించెనంత.

57

తే. గగనవీధినివాహ్యశిఁగదలుపడ్చ, బాంధవప్రభుమందరఁబట్టుసూర్య
పుటముగొడుగులపడగల ప్రోవనంగ, నమరఁగెంబాయప్రథమదిగంతరమున.

58

సు. తమముంబాయఁగఁజేసిరాగగుణముందప్పించిసన్తార్థన

త్రిమతంబొప్పఁదపంబు పెంపుననువర్ధిష్టుశ్వముం గాంచిలో

కములెల్లంగనుగొంచుసజ్జలనమస్కారార్థ్యదానంబులం

బ్రమదంబొందివెలింగెయోగికరణింబ్రద్యోతనుండయ్యెడన్.

59

ఎ. అప్పుడు.

90

కా. గోరుల్నాటినగుబ్బచన్నులనుజిక్కుల్వడ్డహారావళుల్

జారంజెమ్మటముద్దుఁ జెక్కులను స్ర స్తంబై నధమ్మిల్లముం

దీరై నిడురదేరుకన్నులునునాతింజూడనవ్వేశనొ

య్యారంబుల్విభునాత్తఁగైకొనియెమోహభ్రాంతిరెట్టింపగాన్.

91

నీ. అకలంకరాజబింబాననంబులయందునిదురతమంబులుముదురుకొనఁగఁ

దాంబూలరాగసుందరమైనమోవులు మొనపంటినాటులముద్దుగులుక

వీడిచిక్కులునడ్డవేణీధరంబులుజాతినీలంబులచాయలీన

ఘర్తబిందువులచేఁగఁగినమైపూఁతమృగనాభివాసనల్బుగులుకొనఁగ

తే. నొకరొకరిఁజూచునరసిగ్గుటోరచూపు, దగిలియున్నట్టిప్రేమబంధములముల్లు

బిగువుగొలుపంగఁబ్రేయసీప్రియులుకేళి, శయ్యపైడిగ్గిసమ్మదస్వాంతులగుచు.

92

క. కాలోచితకృత్యంబులు, లీలంగావించిసరసతేజనసుమనో

మాలాంబరభూషణజా, లాలంకృతగాత్రులగుచునతిమోదమునన్.

93

వ. ఇవ్విధంబున నవ్వధూవరులు ప్రాణంబులకంటె నతిశయంబగు విశ్వాసంబుగలుగు

చిత్రరేఖాముఖకతిషయపరిచారికాసహాయులై యితరజనంబులకెవ్వరికిం జేరరాని ర

హస్యమందిరంబున నిగూఢప్రసర్తనంబులనిచ్చునుగుణంబులై న సరసస్థూపంబులం

జెలంగుచు, శృంగారవనవాటికల మెలంగుచు, సరసాహారదుకూలచందనకుసుమాది

భోగంబులంబ్రమోదించుచు, గంజకైరవకల్హారకమనీయకమలాకరంబులకొజలక్ష్మీ

డావిహారంబుల వినోదించుచు, గ్రామ్యవేణుదారితఖిల్లరీముఖేంద్రాణిజృంభితాదిక

రణంబులస్త్రీపురుషరూపంబులఁజిత్రించినకేళిచిత్రపటంబులవలోకించుటవలనఁ గూ

టములకుఁ గ్రొత్తటికంబుసంపాదించుచు ముచ్చటలంగలయుచు, సురతజనితశ్రమం

బులసౌలయుచు, నిదిరాత్రి యిదిదినంబని తెలియనియ్యని మోహాతిశయంబుల నేహం

బులు జీవంబులు నొక్కటిగాఁదలంచుచు, దినంబులు క్షణంబులగతింగ్రమించుచు

నవాజ్ఞనోగోచరంబై నయానందపారావారంబునం దేలుచుండిమఱియొక్కనాఁడు.

నీ. అలఁతఁబాపెడునవ్వుటమృతంపుఁదేబలచిలుకరింపులప్రేమతొలకరింప

వీనులనరసోఁకువీడ్వంపుఁదావులపలుకరింపులమేనుపులకరింప

సురతంపుటిరువులసౌంపునింపుపిఱుందుచెంగలింపులమేనుదొంగలింప

విడిచియువిడఁజాలకెడతాఁకుసిగ్గుమోమోరసింపులయింపుదారసింపఁ

తే. గలికి తేలింపుఁజూపుఁగరఁగిరఁగి, సొల్పు నెయ్యంపుఁజి న్నెలఁజొక్కిచొక్కి
యివ్విధంబున నా యకుఁడిందువదన, యుపరిసురతసుఖాంబుధిసోలలాడె 95

సీ. కమ్మో విరుచులాననిమ్మనివిభు వేడుకొనినఁ గొమ్మనియాసకొలిపియాన
వచ్చిననియ్యకవదనమిట్టటుఁ ద్రిప్పియలయింపఁ గాఁగోపమగ్గలించి
కరములఁ జెక్కిలిగవయొత్తిపట్టిపంటను మోవిఁగొనిచుఱుక్కనఁగనొక్కి
యిటువలెఁజేయకు మెన్నటికిఁకననిదట్టించి చెక్కిలిగొట్టునపుడు

తే. కంకణంబులరావంబుగల్లుమనియొ, జేతి యురవడితాఁకునఁ జెల్లుమనియొ
వల్ల భునిమేనఁబులకలుజల్లుమనియొ, గుసుమశరుమూఁకనవ్వులుగొల్లుమనియొ. 96

మ. సిచయాభావనటన్నితంబతటయోషిద్రత్నకించిచ్చల
త్కుచపాటీరసాత్తఘర్తజలబిందుస్వచ్ఛముక్తామణి
ప్రచయాంచత్పతనాభిరామనుసుహాబాహాంతరుండై సుఖిం
పుచుమెచ్చెన్ రతిరాజనందనుడుతత్పుంభావసంభోగముల్.

97

సీ. విల్లెక్కుడించక వేసినమదనుండుపలుమాఱుకుం టెనపనులునడప
సెగలచేసుక్కుఁజేసినమందపవనుండు చెలిమితో నెన్నేని చెమటలార్ప
నుదుటువె న్నెలకాఁక నుడుకఁజేసినచంద్రుడమరిశ్చైత్యోపచారములు నేయఁ
జెవులు గాసిరొదల్చేసిన చిలుకలుముద్దుమాటలుపల్కి- ప్రాద్దుఁగడప

తే. శుకకలాలాపప్రాణ నాయకునిఁగూడి, నిండువేడుకవిహరించునుండెనపుడు
మేలుగలిగిసుఖించెడివేళయగు, భువినిబగవారలై నబంధువులు గారె. 98

క. ఎక్కువలగుమక్కువలను, జక్కువలనుబోలియిట్లు సరసత నెలవా
ల్లిక్కువలఁగలిసియుండఁగ, నక్కువల యనేత్రగచ్ఛమయ్యెడఁదాల్చెన్.

99

తే. చక్రభావనచేఁగాంచిశక్తిదవకుఁ, బ్రాపుగలుగుటనోలేమిఁబాపుకొనియొ
వెలఁచినడుమంతమాత్ర నేవిష్టవీఁగె, నహహనడుమంతరపుఁగల్గి కదినిజంబు. 100

మ. అసమాస్త్రుండసుగారడీఁడతివగర్భయాసనిశ్శ్యావసమం
త్రసముచ్చారణసేయానాభివివరాంతస్సీమయందుండిసా
హసభావంబుననిర్దమించిసఖణంబై యాడునీలాహిరీ
తిసరోజాననరోమరాజిచెలువొందెంజూడువిస్తీర్ణమై.

101

ఉ. మెల్లనికొఁగిలింపులును మెత్తనిమాటలులేతముద్దుఁ
జల్లనిచూపులుంగులుకుఁజల్లెడునవ్వులు నేర్పుగల్గియొక
జెల్లనిహామికల్తరువుసేయనికూటములయ్యెభావముల్
వల్లభునందువేకటియలంత నెలంతకునాఁటినాఁటికిన్.

102

సీ. ఉరువులై కొనలనల్పాప్సరాచన్నులుకరగ్రహణతకొకవింతకాంక్షఁజేయఁ
తెలిదమ్మిచాయలు దేరుచెక్కులుముద్దుఁగొనుటకునొకవింతకోర్కెవొడమ

నలపుసొల్పులఁబల్కుపలుకులువీనులవినుటకుకొకవింతవేడ్కయొదవఁ
గమ్మనివాసనల్ గ్రమ్మువాతెరతే నెలానుటకొకవింతయాసఁగొలుప
తే. మెత్తనైమెఱుఁగెక్కినమేనుకొఁగి, వింతకొకలింతముచ్చటసంతరింప
గర్భిణీరతజనితసౌఖ్యమునఁజొక్కు, చుండెనవ్వేశయనువంశమండనుండు. 103
వ. అంత. 104

ఉ. మందిరపాలికాజనులుమానినిఁగన్గొనిగర్భభారమే
చందమునన్లుటించెననిసంశయమున్నయమున్విచారముకొ
డెందమునకొజనింపఁగవడింబఱదెంచిరహస్యరీతిసం
క్రందనవైరితోడవివరంబుననిట్లునిపల్కిరత్తటికొ. 105

చ. చెలఁగిభవత్తనూభవనసిందుగృహంతముపోతుటీఁగెయుకొ
బొలయకయూండఁగాఁచుకొనిపూనికనుండఁగనేమిమాయయో
తెలియఁగఁజాలమమ్మదవతీమణిగర్భభరంబుఁదాల్చెని
న్నెశవుగృహంబులోపలనునిక్కముగావివరింపఁగాఁదగుకొ. 106

వ. అని విన్నవించిన. 107

ఉ. భేదముక్రోధమున్నదినిఁగీల్కొనబాహుబలాధ్యులైనక్ర
వ్యాదులఁగొందఱన్దనియుషాంగనకేళిశిరోగృహంతరం
బాదిగనంతటంగలయనారసియిక్కొఱగామిదుర్మదో
న్దాదతఁజేసినట్టిఖలునాకడకుంగొనిరండుతీవ్రతకొ. 108

క. అనిపలికినరోషానిల, జనితస్ఫుటవిస్ఫులింగచయభాతినిలో
చనరక్తదీప్తులడరఁగ, దనుజులువడినేగుదెంచితత్సౌధమునకొ. 109

మ. అమలేందూపలవేదికాస్థలమునందాసీనుఁడైయయ్యుషా
రమణీరత్నముతోడనక్షునిపుణారంభంబునంద్యూతసం
భ్రమకేళీరతినున్నపంచశరసామ్రాజ్యాధిపత్యప్రసి
ద్ధమనోజ్ఞప్రతిభాసమృద్ధుననిరుద్ధుం గాంచిక్రోధాత్తులై. 110

మ. భయదాహంకృతిఁజక్రముద్గరగదాప్రాసాదిహేతిచ్చటో
దయరుజ్జాలదగద్దగల్గిగుడనాదైత్యుల్విజృంభింపని
ర్భయుఁడైయాగ్రహవృత్తినుగ్రహరిఘప్రాంచద్భుజాదండుఁడై
లయకాలాంతకుభంగివారలపయిన్లంఘిం చిధట్టించుచుకొ. 111

చ. తలలుపగిల్చికంతములుదగ్రతఁగ్రుంచిభుజప్రదేశముల్
నలినలిగాఁగమోదినిటలంబులువ్రక్కలుసేసిదంతముల్
డులిచియురస్థుల్బుడిపిడొక్కలుచించిభయంకరాకృతికొ
సలిపెరణంబురక్కసులుచచ్చియునొచ్చియువిచ్చిపాఱఁగకొ. 112

- క. హతశేషులుభయవిహ్వల, మతులైయే తెంచికదనమార్గముఁదెలుపన్
 వితతంబుగనాజ్యాహుతి, నతిశయజాజ్ఞ్య ల్యమానమగువహ్నిక్రియన్. 113
- ఁ. బాణుండతుద్రురాద్రుముద్రాసమున్నిద్రనేత్రకోణుండును, నాహవాటోపధురీణుం
 డునునై కదిసె నయ్యనిరుద్ధుండును, సమరసన్నద్ధుండును, భుజావప్తంభసమ్పద్ధుండు
 నునై యతనితోడం దలపడియే నట్లయ్యిరువురును గంఠీరవంబులచందంబు, బెబ్బు
 లులతెఱంగున, మత్తమాతంగంబులకై వడి, శరభంబులవిధంబున, గండభేదుండంబుల
 చాట్టున, రోహవేశంబులురెట్టింప, జయకాంక్షలు ముప్పిరిగొన, తర్జనభర్జనంబుల
 గర్జించు, నన్యోన్యముప్తిఘాతంబులను, బరస్పరపాదపార్శ్విప్రహారంబులను, నితరేత
 రమర్తభేదంబులను, బాహుబాహియుఁ గేశాకేశియుంగాఁబెనంగ, నయ్యిరువురకున్
 రణంబుదారుణంబై చెల్లుచుండె నప్పుడా ఋశ్యకేతు నుద్దేశించి యశరీరవాణి యి
 ట్లనియె. 114
- క. యదువంశతిలకవీనికి, నిదిజయకాలంబుపెనఁగ నేటికిహరిచే
 నొదవునపజయమువీనికిఁ, గదియుకు భమునీకునచిర కాలమునందున్. 115
- గీ. అనియె నమ్మాటవీనులయందుఁదగిలి, రిపుమహీరుహవిదళనోద్వృత్తిఁగరలు
 యదుకులాగ్రణియాగ్రహోదగ్రకరిని, నిఘ్నరాంకుశభూతమైనిలువరించె. 116
- న. అప్పుడు. 117
- ఉ. బాహుబలోద్ధతింబ్రశయభైరవుభంగిఁబరాక్రమించియ
 వ్యాహతలీలవానిబెగడందఁగఁచేసియుఁగార్యమెంచిదే
 వాహితుచేతఁబట్టునడెనాహనుమంతుఁడుశక్రజిత్తుచే
 నాహనభూమిఁబట్టునడినట్లుప్రశాంతనిజోగ్రకోపుఁడై. 118
- క. వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధనిరుద్ధుఁజేసెనరివర్తంబున్
 వనితాసంపర్కంబున, ననిరుద్ధనిరుద్ధుఁజేయునరివర్తంబున్. 119
- వ. ఇవ్విధంబున. 120
- గీ. కట్టుకొనియాఁపుసేయించెబాణుండతని, నపుడుతద్భంగజనితభేదాంధకార
 భిన్నహృదయారవిందయైకేవలంబు, నయ్యుషాంగనసంతాపమందుచుండె. 121
- సీ. వేకువఁగాంతిదప్పినచంద్రబింబంబువిధమున నెచ్చోమువెల్లఁబోయెఁ
 బగలింటిసెగలచేసాగటాందుపూఁదీఁగెవడువున నెమ్మేనువాడుచెంచె
 మునిమాపుజిగిఁదొలంగినతమ్మితేకులరీతిఁగన్నులదై న్యరేఖఁదోఁచెఁ
 దగురేయిహిమమంటుతాంబూలదళములచెలువున చెక్కిల్లుచెమటదోఁగెఁ
 తే. జిన్నఁబోవుచుఁజెక్కిబఁజేయిఁజేర్చి, యాటపాటలపైవేడ్కలన్నిమఱచి
 విరహసంతాపభేదనవేఁగుచుండె, నేమిచెప్పుదునయ్యుషాకోమలాంగి. 122

- గీ. వీడుముఖకాంతినసివాళ్లువాడుమేను, నెండుకమ్మైవిబాష్పముల్నిండుకన్ను
లామనోవ్యధఁగనుఁగొన్నరామరామ, జగతిఁబగవారికై ననుజాలిగాదె. 123
- ప. ఇట్లున్నోహరాంగి విరహానలసంతప్తమానహృదయయైయుండె నంతనిక్కడ. 124
- మ. అనిరుద్ధుండుపురంబులోపలనులేఁడాశ్చర్యమేమోకదా
యనుకొంచున్వసుదేవముఖ్యులువిచారాక్రాంతచేతస్కులై
యనుమానించుచుఘృత్యకోటులనుశోధ్యస్థానముల్పూడఁబం
చినవారెందును గానమంచుమరలంజేరంగనిర్యత్నులై. 125
- ఉ. తల్లియుఁడంద్రియుఁబహువిధంబులభేదమునొందుచుండఁగాఁ
బల్లవకోమలాంగియగుభార్యవియోగముచేఁగృశింపఁగా
నెల్లప్రజల్తదీయవ్యధలెంచివిచారమునొందుగోపికా
వల్లభుఁడంతయున్వృథయవారిజమందు నెఱింగియుండియున్. 126
- క. కానున్నకార్యమయ్యెఱు, నేనిప్పుడువీరితోడనిజముగఁజెలుపం
గానేలయనుచుమాయా, మానుషవేషుండుకార్యమతిచేనుండెన్. 127
- ప. అని శుకుండు పలికెననిన నటమీఁదటికభావృత్తాంతంబెఱింగింపు మనుటయు. 128
- ఉ. అండభవప్రకాండగమనాదతపండితపుండరీకమా
ర్తండదిశేభతులడభుజదండధృతాంబుజజాండభాండరు
జ్జండలమూర్తికుండలిపమండనచండతరై కకాండమా
ర్కొండరమేశరత్నమయకుండలమండితగండమండలా. 129
- క. శ్రితరాజహంసయోగా, యతిదిన్యవిలోక నాక్షయాగమహితగా
శ్రితరాజహంసయోగా, యతదిన్యవిలోక నాక్షయాగమహితగా. 130
- సగ్ధర. ప్రతాపవద్రిపురుషప్రభంజనప్రభంజనా
క్రతుక్రియాచరిష్టమానిరంజనానిరంజనా
యతిస్థిరత్రిలోకభోగదాకరాగదాకరా
ప్రతిష్ఠితాంబుధిభ్రమద్ధరాధరాధరాధరా. 131
- గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచలసృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తిరా
యనమంత్రితనూభవ సుజనహితకృత్య నిత్యైబ్బయామాత్య ప్రణీతంబైన యనిరు
ద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ తృతీయాశ్వాసము.

అనిరుద్ధచరిత్రము.

చతుర్థాశ్వాసము.

మత్పదాంబుజజని
తామరకల్లోలినీపయఃపూతనభో
భూమండలపాతాళమ
హామహిమోదారమంగళాద్రివిహారా.

- గీ. అవధరింపుముశౌనకుండాదియైనఁ, మునివరేణ్యులతోడ నిట్లయెనూతుఁ
డాపరీక్షిన్తహారాజునాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె. 1
- ఐ. ఇవ్విధంబున మాసచతుష్టయంబుగడచె నంత నొక్కనాఁడు. 2
- సీ. యాదనవృష్టిభోజాంధకాన్వయవీరకోటులిర్వంకలఁగొలుపునేయ
శంబరాహితసాంబచారుధేష్ణాదికుమారవర్గంబు నెమ్మదివసింపఁ
గవివందిమాగధగాయక వ్రాతముల్వితతవాక్పృథసన్నతులు నెఱప
హితబంధుజనపురోహితమంత్రనికరంబుకాలోచితప్రసంగములనడప
తే. స్వామిసాహోషరాకు హేచ్ఛరికయనుచు, వేత్రహస్తులపలుమారువిన్నవింప
మహితరత్నవిభాసభామంటపమున, నెమిఁగొలుపుండెనపుడలక్ష్మీశ్వరుండు. 3
- సీ. చిటునవ్వుటమృతంబు చిలుకుచెక్కి శ్లపైనక్రకుండలకాంతియాక్రమింప
ధవశారవిందసుందరమైనకన్నులనుల్లాసరసమురంజిల్లుచుండఁ
గొస్తుభమాణిక్యకలితవక్షంబునవై జయంతీవై భవంబు మెఱయ
జిగిబిగిసాగసుచేఁజెలువొందు నెమ్మేనఁజర్చితచందనచ్ఛాయదనరఁ
తే జిత్రసింహాసనముననాసీనుఁడైయు, పాంతపీఠికనుంచినయడుగుఁదమ్మి
నతన్యపాలశిఖామణిద్యుతులమెలఁగ, భువనమోహనశృంగారపూర్ణుడగుచు. 4
- ఐ. ఉన్నసమయంబున. 5
- సీ. హంసపీఠికయందుననువొందువల్లకీతంత్రులువల్లికాతతులుగాఁగ
సుందరముఖపద్మమందస్థితచ్ఛవిసోంపారుపువ్వలగుంపుగాఁగ 6

రాజిల్లుతులసీపయోజాక్షమాలికల్పలశలాటులతోడి గెలలుగాగఁ
హరినామసంకీర్తనాలాపనినదంబుశుక శారికాపికసూన్పర్తి గాఁగ
భసితలిప్తాంగరుచిసితప్రభలునిగుడ, గహ్వరీభాగవిహరణగతివిలాస
జంగమాకారకల్పభూజంబుభాశి, నాకముననుండివిచ్చేసె నారదుండు.

7

చ. నయనయుగంబునందుఁగరుణారసవృష్టి చెలంగభూషణో
దయరుచిచంచలాలతవిధంబునఁబెంపురహింపసాధుసం
చయముఖచాతకంబులకు సౌఖ్య మొసంగ సభానభస్థలిక
నయగుణశోభియై వెలయునందతనూభవనీల మేఘముక.

8

గీ. కాంచియానందహృదయుఁడైకదియవచ్చు, సంయమింద్రునిఁగనిలేచిసపరివారుఁ
డగుచుఁబ్రణమిల్లి కనక సింహాసనస్థుఁ, జేసియర్హ్యాదివిధులఁబూజించునపుడు.

9

క. శ్రీరస్తుకుశలమస్తుచు, నోరథసంసిద్ధి రస్తునుత్య శ్రీమ
న్నారాయణభవతేయని, సారెకుదీవించిపలికెజలజాక్షునితోక.

10

క. తలిదండ్రులన్నదమ్ములుఁ, గులసతులునుబు త్ర పౌత్రతోటియునా పుల్
చెలులుంజుట్టములునుభృ, త్యులుఁబారులుసుఖులరగుచునున్నారగుదా.

11

ప. అనిన నమ్ముకుందుండుమందస్తి తముఖారవిందుండగుచుశతానందనందనునకిట్లనియె.

గీ. కమలజాత్మజమియునుగ్రహమువలన, వత్తమానమునందుసర్వముశుభంబు
భావికాలంబునకును శుభంబునిజము, తావకాగమనంబు నిదానమగుట.

13

చ. పరమమునీంద్రమీచరణపద్మపవిత్రపరాగ లేశమె
న్వరిగృహసీమానుంబొరయువారి పురాకృత పుణ్య మెట్టిదో
దురితములన్నియుందొలఁగుఁ దోడనె భాగ్యము తెల్లఁజేకుఱుక
నిరుపమ మోక్షలక్ష్మీయునునిక్కము గాలభియించువారికిక.

14

ప. అని మఱియుఁ దదీయమహిమానురూపంబు లగుమధురాలాపంబులు పలుకుచుండి
తదనంతరంబ, ప్రసంగవశంబుననిట్లనియె.

శా. అయ్యామాయనిరుద్ధుఁ డెందరిగెనో యాకస్తికంబాటచే
నయ్యెనోటులఁజూడబంచితిమిగోఠంతైననవ్వార్తలే.
దయ్యెన్వానిఁదలంచిమామక జనంబత్యంత చింతామయం
బయ్యిట్లున్నది నేయఁగావలయుకార్యం బానతీయన్దగుక.

16

మ. అనిగంగృష్ణునిమోముఁజూచిదరహాసాంచన్ముఖాంభోజుఁడై
ముని నాథాగ్రణిపల్కె సర్వమునకున్మూలంబవై సాక్షివై
పెనుపన్తన్నఁగఁగర్తవై పరుఁడవై పెంపొందియు న్నివెలుం
గనిచందంబుననన్నుఁ గార్యమడుగఁగా నెంతభన్యుండనో.

17

ప. నే నెఱింగినయర్థంబు విన్నవించెద నవధరింపుము.

18

- సీ. శోణపురీశుండుబాణాసురుం డనాహతశౌర్యశాలి సహస్రబాహుఁ
డతనికూతురురూపయావనభాగ్యలక్షణ కళావతియుషాకన్యయెసఁగు
నాయంతికలలోన ననిరుద్ధుఁబాడ గాంచి మోహించిసంతాపమునఁగృశింపఁ
జెలిక తెయైతగుచిత్ర రేఖాంగనయాత్మీయయోగవిద్యానిరూఢి
- తే. నింగి సే తెంచిశయ్యపై నిదురవోవు, వానిఁగొనిపోయియాచంద్రవదనఁగూర్చె
నతఁడుఁదత్కిలికించితరతిసుఖాబ్ధి, మగ్నుఁడైయుండె నితరంబుమఱచియందు. 19
- ఉ. అంతటగర్భమయ్యెజలజాక్షికి వవ్విధ మెల్ల బాణుఁడా
చెంత మెలంగునంగ నలచేవిని దైత్యులఁబంపు వెట్టినం
బంతముతోడ వారుదనుఁబట్టఁగ వచ్చినసింహశాబకం
బెంతయుఁదీప్రతన్నదగజేంద్రములన్నిదలించు కై వడికొ. 20
- ప. హతశేషులుపోయి విన్నవించిన నతండు. 21
- ఉ. చంపిననాగ్రహంబున నిశాచరుఁడార్చి యెదిర్చి పేర్చినం
దెంపును బెంపునుంగలిగిధీకొనియుద్ధముఁజేసి చేసిని
ర్జింపఁగలేక దైవగతిచేననిరుద్ధుఁడువాని చేత బం
ధింపఁబడెకొ దశాస్యజఫణిప్రద రావృత రాఘవాకృతికొ. 22
- ప. జంబూద్వీపంబునం గల్గువిశేషంబులం జూచుటకై విశ్వంభరాభాగంబునసంచరించి
శోణనగరప్రాంతమాత్తంబున స్వర్గంబునకుంబోవుచుండి యీయోగక్షేమంబువినుటం
జేసి తెలియఁబలుక న్వలసె నిటమీఁదటికార్యంబు చతుర్థోపాయసాధ్యంబగుట
మీచి త్తంబునఁ దోచియున్నదేకదా యథోచితప్రయత్నంబు సేయునది. మీకు
నభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధియయ్యెడుఁబోయినచ్చెదనని గోవిందునిచేత నామంత్రి
తుండై నారడుండు యథేచ్ఛావిహారంబుననరిగె అప్పుడు ప్రద్యుమ్నతనూభవ క్షేమ
వార్తాకర్తనంబునంబాడము మోదంబును దదీయపరాజయవృత్తాంతశ్రవణసంజనితం
బగుభేదంబును దత్పరిపంథి సంహరణోద్రేకం బగురోషంబును ముప్పిరిగొనిహృద
యంబులం గలయనల్లి ముఖంబుల నాక్రమింప యాదవసమూహంబులు ముకుంద
విదనారవిందంబవలోకించుచుండినవార లగుచుండి రప్పుడు పుండరీకాక్షుండు
మంత్రిపుంగవుల నవలొకించి దండయాత్రకుఁ జతురంగబలంబు నాయితంబుగ
మ్మని నియోగింపుఁడనిన వారునుద్దండ దండనాయకులఁ బడవాళ్లనుం బిలిపించి
తత్ప్రకారంబుఁదెలిపిన వారునుం దదీయ ప్రయత్న పరాయణులైయుండిరి. 23
- క. భేరీధణంధణంధణ, భూరిధ్వానమునభూనభోభాగంబుల్
భోరుమనిమ్రోసెనాశా, వారణములు బెదరె నదరె పసుధాధరముల్. 24
- ఉ. పాపయుత త్రిషష్టముశుభిస్థితకేంద్రముకార్యపూర్ణదృ
గ్యాపకముం గదాయనిశరాసనలగ్నముచంద్రహారను

ద్వీపితపుష్కరాంశగణుతించివిశేషముహూర్తమంచుమే
ధాపరిపూర్ణులైనవసుధావిబుధుల్వినుతింపనయ్యెడన్.

25

సీ. అంతరాంతరనిబద్ధానూనఘంటికాఖండఘాణంఘణంఘణరవంబు
శుభగుణోజ్జ్వలనైన్యసుగ్రీవమేఘపుష్పనలాహకతురంగభాసురంబు
ఘనపతాకాగ్రజాగ్రజ్జిహ్వాగవిపక్షీపక్షురుగ్భాషితాంబరతలంబు
చక్రవిభ్రమణసంజనితనిర్ఘోషభగ్నదిశామతంగజకర్ణకుహర

తే. మహితహోచనదుర్నిరీక్షాక్షరాంశు, మాలికోగ్రసహస్రారమండితంబు
నైనరథమెక్కిపుండరీకాక్షుడెపుడు, కదలెశతకోటిసూర్యప్రకాశుడగుచు. 26

శా. ఖేలత్తాళతరుధ్వజస్ఫురితమైక్రేంకారవత్కింకిణీ
మాలాజాలనిభాత్యుదాత్తగళశుంభద్ధోటకోదగ్రమై
శ్రీలంబొల్చుశతాంగమెక్కియరిగెస్సీరాయుధుండుల్లస
త్రైకలాసాచలసన్నిభప్రభలెసంగన్సంగరోద్యోగియై.

27

చ నిరుపమపద్మరాగమణినిర్మితభూషణసంప్రయుక్తసుం
దరతరనీలవిగ్రహఘనద్యుతిపుంజముసేంద్రచాపవి
స్ఫురితపయోధరంబుగతిఁజూడ్కులకింపొనరింపమన్తధుం
డరిగెసమీనకేతనసమగ్రశతాంగపరాధిరూఢుడై.

58

క. కృతనర్తుఁడుదేహాలం, కృతనర్తుఁడుశిఖరకరపరిస్ఫుటసంధీ
కృతనర్తుఁడుభీకరధి, కృతనర్తుఁడునగుచునరిగెఁగృష్ణునిమ్రోలన్.

29

ఉ. సాత్యకిచారుధేష్ఠగదసాంబముఖుల్యగువీరులేగిరౌ
ద్ధత్యమునంగురంగమమతంగజతుంగశతాంగసంస్థలై
హేతురుదీధితిచ్చటలుహేళివిలాసమునాక్రమింపలా
లిత్యసితాతపత్రతరళీకృతచామరాజమానులై.

30

సీ చటులశుండాదండసంభూతపూత్కారపవనాహతినిమేఘపజ్జి-చెదర
రమణీయదంతనిర్మలచాకచక్యకాంతులుపట్టపగలువెన్నెలలుగాయ
నైషాదఘీంకారఘోషార్భటినిభేచరాంగనల్పతులఁగవుంగిలింపఁ
జరదగ్రవిగ్రహస్ఫురణవజ్రకిఁబూనర్జనితపక్షాహర్యశంకవొడమ

తే. ఘంటికాకింకిణీమాలికాసమూహ, ఘణఘణంఘణకిణికిణికిణినినాద
తాళవైలంబయానానధానములను, గంధబంధురసింధుగఘటలునరిగె.

41

సీ. లేళ్ళభంగినిజౌకళించిచాపుటములొక్కుమ్మడిపదివైదునుటికియుటికి
పాతరకత్రైవిధలెనిల్చియడుగులోనడుగుగానాట్యంబులాడియాడి
కుమ్మరసారెలకొలఁదిగిట్టునరెండుదిక్కులనలయముల్దిరిగితిరిగి
యనిలంబురీతిటివ్వునఁదూఁగిధరణిపైబదములునిలుపకపఱచిపఱచి

తే కఠినరింఖామునూర్తుహుర్లుతితభూప, రాగధూసరితామలరమ్యచికుర
సంచరవిధూతఖచరచేలాంచలంబు, లగుచుఁగిహికిహికార్భటినరిగెహరులు. 32

భుజంగప్రమాతము.

భ్రమచ్చక్రనిర్ఘాతబాహుశ్యధాటిక, తుమామండలంబెల్ల సంతోభమందక
సముత్తుంగరంగధ్వజచ్చన్నశుంభ, త్తమోభిత్పధంబుల్ రధంబుల్లమిం చెక. 33

కా. చిల్లాడంబులమీఁదటన్నిగువుకానెల్లుటిపొంకంబువా
టిల్ల న్వంకులుచెక్కి శూలములునీఁటెల్క త్తులుంగేళముల్
బల్లెంబుల్తాదలై నసాధనతతుల్బాహాబలోద్వృత్తిసం
ధిల్లందాల్చిపదాతికోటినడిచెక దిచ్చక్రమల్లాడఁగక. 34

చ గొడుగులుఘేనముల్తురగకుంజరము త్తిమినక్రసంచయం
బుడుగనివాద్యఘోషముమహోర్తిరవంబుపరిభ్రమింపఁగాఁ
బడుపటుహస్తభాస్వదరిపజ్ఞులుసుళ్లునుగాఁగ నెక్కుడుక
వడిశరచాపముల్ల లిగివాహినివాహినిలీలనేగఁగక. 35

గీ. తేమకారిదీర్చెలరేఁగియనుకూల, మారుతంబువీచెమాంసఖండ
ములునుబూర్ణకుంభములుపుష్పఫలములు, నెదురునడియెదురగ హేషలెసఁగె. 36

ఐ. మఱియుఁ గళ్యాణకరంబులైనశకునంబు లెడనెడం బొడగనుచు ననుచు ముదంబున
భూసుతసమాహంబు లుచ్చైస్సన్వనంబుననాశీర్వదించి దిగ్విజయోస్తుతధాస్తు వచన
బాహుల్య నినాదంబులును, బిండిపల్లెరంబులఁగత్పారదీపికా సముదయంబు నించి
నీరాజనంబు లొసఁగుచు బ్రాహ్మణ పుణ్య వనితాజనంబులు జయమంగళంబని పాడు
మంగళకౌశిక రాగస్వరంబులును, సౌధశిఖరంబులందుండిచూచుచుఁ గుసుమలాజాత
తవితానంబుపైఁ జల్లు పురంధ్రీనికర కరకంకణకాంచనకాచ ఝణఝణత్కార నా
దంబు లీరుపార్శ్వంబులనిలిచిహృద్యగద్యపద్యంబుల బాహాటంబునం బొగడువండి
మాగధసందోహంబులజయవిజయీభవశబ్దంబులును, విపంచీస్వరమండలరావణహస్తా
దిజంత్రవాద్యంబులు మీటుచు సంగీతంబులునేయు నాయకోత్తముల షడ్జ మధ్యమ
గ్రామరవంబులును, భేరీమృదంగ పణవానక డిండిమ ప్రముఖవాద్య ధణధణత్కార
రావంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రభృతితూర్య నిస్వసంబులును సమదవారణఘోష
కారఘోషంబులును, దురంగ హేషానినదంబులును, శతాంగచక్రనిర్ఘోషంబులును,
బధికనికరశరాసనపుజసింజినీ టంకారవిరావంబులును నేకీభవించి బ్రహ్మాండభాండ
మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాకోలాహలంబై రాకానిశాకర బింబోదయ సంద
ర్శనసముత్సాహసముజ్జ్వలభమాణ మహాంభోనిధిననుకరింప ద్వాదశాక్షోహిణీబలస
మేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శోణపుటభేదనోపాంత ప్రదేశంబుఁజేరి యనర్క
కిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమహీరుహాశోభితంబును, మధురజల సంపూర్ణప్ర

వాహ తటాకవాపీ సమూహభూయిష్ఠంబునునైన మనోహరస్థలంబునఁ బటకుటీరం
బులైత్తించి యచ్చట వేలాలంఘనంబుచేసి రాసమయంబున. 37

క. బాణాసురగర్వముసం, క్షీణంబగునింకననుచుఁజెప్పినక్రియగీ
ర్వాణులుసంతసమందఁగ, క్షోణిఁదత్కేతనంబుగూలెంబెలుచకా. 38

న. అప్పు డమ్మరాంతకుండు తత్పురంబు దాడివెట్టంబంచిన. 39

సీ. ప్రాకారములుద్రవ్విపడఁద్రోయువారునుగోపురంబులునేలఁగూల్చువారు
సౌధయూధమునేలచదునుచేసెడివారునభూజములుపీకివైచువారు
కమలాకరములుభగ్నముసేయువారునుధనవస్తువులఁగొల్లఁగొనెడివారు
యజ్ఞశాలలువహ్నికర్పించువారునుదెగిపౌరజనులబాధించువారు

తే. నగుచుయాదవవృష్టిభోజాంధకాది, యోధవీరులనైన్యంబులుక్కుమిగిలి
తత్పురంబాక్రమించియుద్దండవృత్తి, దాడివెట్టుట కబ్బాణదైత్యవిభుఁడు. 40

మ. నటదుద్యద్భ్రుకుటీభయంకరముఖాంతశ్శోణదృక్కోణవి
స్ఫుటదీప్తిచ్చటవిస్ఫులింగపటలోద్భూతంబుగావింపను
త్కటధాటీపటుతాకహాకహకహధ్వానాట్టహాసార్భటిం
జటులాహంకృతివిస్తరిల్లసమరోత్సంక్రీడనోత్సాహియై. 41

మ. రణభేరీప్రకటాంకభాంకరణసంరావంబుత్రైలోక్యభీ
షణమైమ్రాయభుజాసహస్రసముదంచచ్చాతహేతిచ్చటా
ఘృణిశోభిల్లననర్హ్యరత్నఖచితప్రేంకచ్చతాంగాధిరో
హణుఁడైసంగరకేళికిన్వేషలెనుద్యద్వాహినీయుక్తుఁడై.

గీ. వానిమొగసాలఁగాఁపున్నవాఁడుగాన, యుద్ధసాహాయ్యమునకునుద్యు
భక్తసులభుండుశాంకరీప్రాణనాథుఁ, డనుఁగుఁజెలికానితోఁగొల్లును, శకలంబులైన
వ. అప్పుడు.

సీ. ఘనవాలవిక్షేపజనితవాతాహతిదిగ్విలయంబుదిర్దిరనుదిరుగనప్రక్కలును, భిన్నంబు
వడిఘృణిల్లునఱంకెవైచినమేరుమందరశైలములుప్రతిధ్వజంబులైనవత్తంబులును, గలిగి
గుప్పించియుటికినఁగుంభినీభారంబుసైఁపకదిక్పాన్వయట్టలాడంజొచ్చె. గజివాజి కశేబ
తే. గంతవిలారన్తహోజ్వలఘంటికాప్ర, భూతఘోసధగద్ధగితద్యుతులుశంపాలతలును,
విజితరజతాచలస్ఫుర్తివృషభమూర్తి, నీలకంఠును, గదాముసలముద్గరఘాతంబులశని
సీ. ఘనజటాజూటసంకలితగంగాతరంగచ్చటల్లోరుత్తతఘృణిరేఖలింద్రధనువులును,
జలితావతంసకోమలసశిస్రవసుధామారంబురనర్హోఘంబులును, గాకగృధ్రప్రభృతివి
నంగసంఛాదితవ్యాఘ్రేంద్రచర్తసంచలనమూరంబుజలాసారంబునునై, యోధయాధ
గలపరిభ్రమితభీకరశాతఘాలనిర్మలదీప్తిశ్శాశంబుగానిండి కల్పితాంధకారనైల్భిఁ

తే. శంకరుడునందిపై నెక్కి హుంకరించి, యతిశయార్భటిఁగెవ్వననార్చి పేర్చి
చాకళింపులుదుమికించిచక్రగతులఁ, దరిమిపేరంబుదోలుచునరిగెననికి. 46

క. చంచక్కోమలపింఞో, దంచితకేకేంద్రవాహనారూఢుండై
వేంచేసెభవునివెంబడిఁ గ్రాంచవిభేదనుఁడుప్రమథగణపరివృతుఁడై. 47

లయగ్రాహి.

తుండములుఘ్రాత్తరణచండపననంబుఘనమండలముఁదాఁకిబహుఖండములు నేయన్
మొండఁకొనిఘీంకృతులుదండిసునీగుహభవాండఘటమధ్యముననిండికడుమోయన్
గండములపైమదమఖండఘణితింగురియుచుండఁబటుదంతరుచిమండితముగావే
దండిములతండములుభండనజయోద్ధతినిగొండలగతిన్నడిచెఁబాండవతులేంద్రా. 48

సగర. రింఖాసంఘాతజాతావతవితతధరాశేణుపంకీకృతాబ్ధుల్
ప్రేంఖన్తాణిక్యమాలాధృతకళలుతదాభీలఘంటారనంబుల్
పుంభీభూతాస్త్రమార్వీసుభటనికటధనుస్ఫుర్తితారోహకంబుల్
కంఖాణంబుల్విచిత్రక్రతుగమనచమత్కారలీలంగమించెన్. 49

తోటకన్యత్తము.

పాటసబాహనభవ్యతనూభృ, చ్చాటుసురాలయశైలవిభాతిన్
హాటకరత్నచుయస్ఫుటదీప్తుల్, దాటిచెలంగరథవ్రజమేగెన్. 50

మ కృతనానావిధసాధనశ్రమసమిత్కిడాచమత్కారని
ర్జితజేతాళులవక్రవిక్రమగుణశీతుల్యకంఠీరవుల్
శతకోటిప్రతిమానవిగ్రహులుదంచద్ధ్యేజాంబూనద
మంగళ్యభటసంఘముల్నుడిచెనక్షీణప్రతాపోన్నతిన్. 51

తవితానంబున్నసేనాసమేతుఁడగుచు, నరిగెనెడనెడఁబొడగాంచునాపజయిక
దంబు లిరుపార్శ్వోపలసరకుగొనక, దురభిమానంబు పేర్చినిర్జరవిరోధి. 52

మాగధసందోహంబులు. 53

దిజంత్రవాద్యంబులు విసులుశుంభద్భాహుశౌర్యోజ్జ్వలుల్
గ్రామరసంబులును, భేరీమృదాణమునేయంజూచునుత్కంఠచే
రానంబులును, శంఖకాహళివేహ్లాదేవరికి
కారఘోషంబులును, దురంగపేహునవ్రాతసంరూఢులై. 54

బధికనికరశరాసనపుజసింజినీటం, బగునుత్సాహంబున దానన సేనాసమూహంబు
మధ్యంబునం బూర్ణీభవించి మహాబులును సంవర్తనసమయ సముజ్జ్వంభమాణా
ర్చనసముత్సాహసముజ్జ్వంభమాణ మవంబులవిధంబున నొండొంటిందాఁకిరథికులు
మేతుండై కతిపయప్రయాణంబుల శౌర్యోహకులును, నాశ్వికులు నాశ్వికులును, బదా
శిరణవ్యాప్తచ్ఛాయాసాంద్ర సకలమనకుంగడంగి కోదండ దండంబులంకించిసింజి

నీటంకారనినాదంబులు రోదనీకుహరంబునిండనాకర్షణసంధాన దృఢముష్టితాఘన
 లక్ష్యశుద్ధిదూరాపాతవిశేషంబులం బ్రచండంబులయినకాండ ప్రకాండంబులు సం
 ప్రయోగించి. రథరథ్యకేతునూతవ్రాతంబుల మర్తఘాతంబునొప్పించుచు, మృత్యు
 జిహ్వకరాశంబు లగుకరవాలంబులు సాదామనీలతావితానంబులపోలికందళ త్రశా
 యమానంబులై చూపులకు మిఱుమిట్లుగొలుప యుభిపించి దేహంబులుపల్కించిత
 నుకలై పడనఱుకుచునవక్రవిక్రమంబునం జక్రంబులు గిరగిరంద్రిప్పివైచి ఛత్రచా
 మర ధ్వజదండంబులుఖండంబులుసేయుచు, బ్రజ్వలజ్వలన కీలాజాలంబుల లీలం
 గ్రాలుశూలంబులనాభీలంబులగుశతాంగమాతంగతురంగంగంబులు భగ్నంబులుగాఁ
 గ్రుమ్ముచు, గతోరంబులగుకుశారంబులై త్తి కంతీరవంబుల క్రేవనకుంత కంతారవం
 బులు చెలంగ నురశ్శిరకరచరణప్రముఖాంగంబులకొఱకు నఱకు దారుశకలంబుగతి
 వికలంబులుసేయుచు, బల్లంబుల మొల్లంబులగు నుల్లాసంబులం గ్రేల్లురుకుచు, బల్లం
 బులు బుచ్చుకొని ఘోల్లునంబెల్లార్చి గాయంబులన మేయంబులై కీలాలప్రవాహం
 బులు దొఱంగంబొడిచిపడఁజిమ్ముచు, మదోద్రేకంబున గదాదండంబులు విసవిసం
 ద్రిప్పి గాత్రంబులు నుగ్గునూచంబులుగాఁగొట్టుచు. శ్వసనాశనసంకాశంబు లగు
 పాశంబులు వీరావేశంబులంగండదేశంబులం దగులంబ్రయోగించిప్రాణంబులుక్షీణం
 బులుగాఁబడనీడ్చుచు, మఱియుఁబ్రాస్తపట్టెన ముసలముద్గర తోమరబిండివాల శక్తి
 ఊరికాది నానావిధాయుధంబులం గొట్టివేసి నటికి చీరించి చెండాడి గగ్గోలుసఱి
 చినం జంభవిద్యేషికరాంభోజశుంభద్దంభోళిధారాహతంబులైన విశ్వంభరాధరంబుల
 చందంబునంగూలి పీనుంగులైన యేనుంగులునుబుడమింబడి తన్నుకొనుచుఁగంతగ
 తప్రాణంబులైనకంఘాణంబులును యుగయుగ్యచక్రకూబర సహితంబుగా హతాం
 గంబులైన శతాంగంబులును గూలినకేతనంబులును, జిత్రరూపంబుల విధంబున
 విగత విక్రమార్భటులైన భటులును, సోలినరాహుత్తులును, రాలినభూషణమణిగణం
 బులును, వ్రాలిన ఛత్రచామరంబులును, వికలంబులైన దంతంబులును, శకలంబులైన
 కుంభస్థలంబులును, వ్రక్కలైన డొక్కలును, జెక్కులైన ప్రక్కలును, భిన్నంబు
 లైన కపాలంబులును, భిన్నంబులైన కపోలంబులును, విఱిగినచరణంబులును, జిరి
 గిన చర్మంబులును, శీర్ణంబులైన కర్ణంబులును, జూర్ణంబులైనవర్మంబులును, గలిగి
 మహాబిలంబునం కోటానకోటలును, దట్టంబులై యట్టలాడంజొచ్చె. గజివాజి కళేబ
 రంబులు జీమూతంబులును, సాంద్ర చంద్ర హాస ధగద్ధగితద్యుతులుశంపాలతలును,
 శంఖదుందుభిస్వనంబులు మేఘనిర్ఘోషంబులును, గదాముసలముద్గరఘాతంబు లశని
 పాతంబులును, విశీర్ణ భూషణపద్మరాగ గారుత్తత ఘృణిరేఖ లింద్రధనువులును,
 విభిన్నకుంభికుంభిచ్యుత ముక్తాఫలంబులు వర్షోఫలంబులును, గాకగృధ్ర ప్రభృతివి
 హంగంబులు చాతకంబులును, శోణితపూరంబు జలాసారంబునునై, యోధయాధ
 ధనుర్విముక్తంబులై గగనదేశంబు నిరవకాశంబుగా నిండి కల్పితాంభకారమైల్బఁ

బైన బాణబాహుశ్యంబువలన మార్తండమండల గోచరలక్షణంబులేమిగుర్దినంబై
 యుత్కర్షణనర్హగమంబు ననుకరించియుండెనప్పుడు వేతాళ ప్రేత పిశాచ శాకినీ
 ధాకినీ ప్రముఖభూతంబు లుత్సాహసమేతంబులై మాంసఖండంబులు కడుపులనిం
 డమెక్కి రక్తపానంబుచేసిన గజ్జునం ద్రేపుచు, శ్వేతతురంగ చర్మంబులు ధవళాం
 శుకంబులుగా ధరియించుకొనుచు, మేదఃపంకంబు రక్తజలంబులం బదనుచేసిలేప
 నంబులుగాఁ దనువుల నలందికొనుచుఁ దునుకలై పడిన యాతపత్రంబులఁ బువ్వు
 లుగానలంకరించుకొనుచు, గజక శేబరంబులు పర్యంకంబులుగాఁ బవ్వళించుచు, ఘో
 టకాండంబులు క్రముకఖండంబులును గుంజరకర్ణంబులును తాంబూలపత్రంబులు
 ను, వసలుచూర్ణంబులునుంగాఁగలయ నమలి విడియంబులుచేసి జిహ్వవలోకనం
 బులుచేసికొనుచుఁ గామినీభూతంబులతోడి సురతక్రీడావిలాసంబులం జొక్కుచు,
 గంధర్వపిశాచంబులు సేయుగార్హధస్వర సంగీతంబులకు నానందంబునొంది కరితుర
 గనరమాంసంబులు త్యాగంబులిచ్చుచో వారల గానంబులకుఁ దాముం దమవదాన్య
 తాసౌందర్యవిశేషంబులకు వారును శిరఃకంపంబులుచేసి మెచ్చుకొనుచు, నివ్వీధం
 బునవివిధభోగంబులందనిసి యుభయబలంబులం బొగడుకొనుచుం దాండవంబులుస
 లుపునమ్మహాకోలాహలంబువలన సంగరప్రకారంబు ఘోరంబైవ ర్తలెనందు. 55

చ. హరిహరులిద్దఱుంగదిసియాహనకేళియొనర్చిరుద్ధతిన్
 సురనికరంబుల బ్రపడిచూడఁగశాన్తపినాకచాపముల్
 కములఁబూనియొండొరులకంత భుజోరులలాటమర్తముల్
 గురుతరచండకాండములఁ గ్రుచ్చుచురోషమహోగ్రమూర్తులై. 56

మ. హరుఁ డాకర్ణధనుర్గుణుండగుచుబాహువిక్రమక్రీడని
 ఘోరనారాచపరంపరల్యటపినన్సొంపారునెమ్మోమునన్
 దతహాసద్యుతివంతయైనిగుడఁబద్మామానినీజానిభీ
 కతబాణంబులవానినన్నిటివెసన్బండించె నొక్కుప్తుడిన్. 57

క. భగవంతుండగుశంభుఁడు, గగనదిశాఘోరితముగఁగడుఁదీప్రతతో
 నగణితవిశిఖౌఘంబులు, నిగిడించిమహోగ్రతమమునిండఁగఁజేసెన్, 58

మ. గరుడాంకుండరుణాంతనేత్రుఁడగుచున్దాలాగ్నిసంకాశభీ
 కరకాండాళిఁదదంధకారమడఁగంగాఁజేసెనాతీవ్రతం
 బరివేషస్థితినుండెవిల్లురవిబింబనూర్తి నొప్పెన్తుఖాం
 బురుహంబుగ్రమయూఖలీలఁదనరెన్బుంఖానుపుంఖాస్త్రముల్. 59

చ. మఱియున నేక బాణముల మర్తములంటఁగ నేసింహుంకృతుల్
 నెఱపలలాటలోచనుఁడునిమ్మకశాతశిలీముఖావళుల్

కఱకటి నేనె నేసిననుగంజదళాత్ముఁడుదానినన్నిటికొ
నఱకినికాతకాండములునాటఁగ నేనెఁదదీయదేహముకొ.

60

శా. అసంరంభముఁజూచి నైఁపకహరుండాగ్నేయబాణంబుఁ బ్ర
జ్ఞాసామర్థ్యముతోడ నేసినఘనజ్వాలావృతంబై పయికొ
రాసత్యైరమణుండు వారుణమహాస్త్రంబుంబ్రయోగించినాం
ద్రాసారంబగు వారిపూరమున మాయంజేసెనత్యుద్ధతికొ.

61

ఉ. శర్వుఁడఖర్వగర్వమునశౌరిపయిన్తరుదంబకంబుగం
ధర్వసుపర్వపన్నగవితానములద్భుతమంద నేసినకొ
సర్వమయుండుచక్రియడిసంహరణంబొనరించెనుజ్జ్వల
త్పర్వతసాయకంబునవిపక్షబలంబులుదల్లడిల్లఁగకొ.

62

శా. అటోపంబునశంకరుండపుడుబ్రహ్మస్త్రింబుసంధించిమా
ర్వీలంకారమెసంగనంబుధియుఘూర్ణిల్లంగ నేయన్నిరా
ఘాటంబై చనుదేరఁగన్గొనితదుగ్రస్థూర్తివారింఁచెదో
షాలధ్వంసితదంబకంబుననవార్త్యశ్రేణికిక్తింపఁగకొ.

63

శా. అత్యుగ్రాకృతియైనపాశుపతదివ్యాస్త్రంబుభూతేశుఁడొ
ద్ధత్యంబొప్పఁగ నేసెనప్పడుమహోద్యద్విక్రమస్థూర్తినొ
న్నత్యంబై యసమానమైవెలుఁగుశ్రీనారాయణాస్త్రంబుసం
స్తుత్యప్రాభవశాలికృష్ణుఁడుసమంత్రోక్తింబ్రయోగించినకొ.

64

మహాస్థగర. రాలెన్నత్రత్రపజ్జుల్ రహితెడియెనహోరాత్రిరాణ్డంబుల
ప్రీలెకొదిక్కుడ్యసంధుల్విటిగిపడియెనుర్వీధ్రశృంగంబులోలిం
దూలెకొమేఘాఘమత్యద్భుతజవపవనోద్ధూతధూళీసమంబై
కూలెకొవృక్షాశిమ్రొగెన్గువలయభరభృత్కుంభికుంభీనసంబుల్.

65

క. ఖండేందుధరజనార్దన, కాండములాండొంటిఁదాఁకిగగనంబునను
ద్దండగతిఁబోరిపోరిప్ర, చండతహరిశరముహరునిశరముందోలెకొ.

66

తే. తనదుదివ్యశరంబులుదైత్యదమను, చేనిరర్థకమగుటయుమానసమున
నూహదక్కిరణోత్సాహముజ్జగించి, యుండెఁగళ్యాణశైలకోదండుఁడపుడు.

67

మ జలజాతాత్ముఁడవక్రవిక్రమమునన్సమ్మోహనాస్త్రంబుభూ
తలసంతోభముగాఁగ నేయుటయునిద్రాపారవశ్యంబుతో
వలనొప్పన్వృషభేందుమూఁపురముపైవ్రాలెకొహరుండొయ్యనకొ
గలధౌతాచలశృంగసంగతశరత్కలంబువాహకృతికొ.

68

ఘ. రుక్మిణీకుమారుండునుగుమాగుండును నుద్దండపుండరీకంబులవిధంబునంగడంగి కోదం
డపాండిత్యఁబు భువనస్తుత్యంబుగా గండనంబు నేయుచు.

69

- మ. శరజన్మండు ప్రదీప్తగోషముఖుఁడై శాతాశుగ శ్రేణినా
హరిజన్మోన్మద్యఁగ నేసియార్చిననుహోగ్రాకారుఁడై పేర్చిశం
బరవిద్యేషి శిలీముఖ ప్రకరసంపాతంబునన్తుంచిజ
రరితాంగుండగునట్లుచేసెనురలాశ్చర్యంబునంబొందఁగన్. 70
- తే. నారిఁదెగ నేసి యతనిమయూరవాహ, నంబు నెమ్మేననిశిత బాణములుచొనిపి
చేతులాడకయుండంగఁజిక్కుపలుప, నిలువలేకవిశాఖుండుతొలఁగిచనియె. 71
- ఉ. చండతరప్రతాపభుజశౌర్యధురంధరుఁడై నకామపా
లుండుహలంబు చేరణములోమడియించెనుగూపకర్ణకుం
భాండులభీమహుంకరణభగ్నపయోజభవాండభాండులన్
భండనభైరవస్ఫుటకృపాణమహోజ్జ్వలబాహుదండులన్. 72
- గీ. సాంబుఁడత్తుద్రరౌద్రానలంబుఁడగుచు, బాణనందనునధికదోర్బలునిబలుని
గదిసివివిధాస్త్రశస్త్రసంఘాతములను, భూచరులుభేచరులుమెచ్చఁబోరిపోరి. 73
- గీ. గుఱ్ఱములఁజంపికేతువుఁగూలనేసి, రథముచెక్కలునేసిసారథినిద్రుంచి
ఘనతరాశుగపీడితాంగునిగఁజేయ, నసురపతినందనుఁడుపలాయనమునొందె. 74
- కా. శై నేయుండును బాణుఁడున్రణజయోత్సాహంబులాస్యంబులన్
బూనం గార్తుకశింజినీభవరవంబుల్లిక్కులన్నిండన
స్త్రానీకక్షతజాతరక్తజలపూర్వాత్మ్యంబులైనట్టిసె
మ్మేనుల్పుప్పితకింశుకంబులగత్తిఁగఁబోరాడుచున్. 75
- ప. ఉండి రట్లవాసుడేవుండు సమ్మోహనబాణపాతంబున భూతేశుఁడరవశుంజేసి లబ్ధవిజ
యుండై నిరుపమోత్సాహంబున నిజవదననిర్గత నిర్గళ నిష్కార నిసాదనిర్భిన్ననిఖిల
నిర్జరాహితనైన్యం బగుపాంచజన్యంబుఁ బూరించుచు విరోధియూధినిపయింగవిసి
కరాధిజ్య ధనుర్ముక్తశరాధిక్యఘాతంబుల నరికిరోధినిచయంబులునఱికిధరాధీనంబు
సేయుచుఁ గరాళంబులగుకరవాలంబులఁ గరిహరిప్రకరవాలంబులుకీలాలంబులుహే
రాళంబులై తొరఁగ దునుముచు ధృఢవంతంబులైనకుంతంబులఁ బంతంబునదంతం
బులు విఱగంబొడిచి దంతావళంబులనంతంతనకృతాంతనిశాంతంబున కనుపుచునసు
దృశంబులగు ముసలంబులుకరబిసరుహంబుల విసవిసంద్రిప్పియసుతవిసరంబులుపసు
చెడి పసుమతింగలయనసువులంబాపుచుఁగదలమెఱుంగులుచదలంబొదలంద్రిష్టాచు
వలదని మదంబులంగదిసి యెదురుకొనిపొదువుపదాతులంగదలమెదలనియ్యకవదనం
బులుచదిసి రదనంబులుడుల్లి గుదులుగొనుచుంజావమోదుచు నంతకంతకు నతిశయం
బైనవీరావేశంబునంబ్రళయకాలరుద్రాకృతింబేర్చిరక్తప్రవాహంబులును మాంసరా
ములునుబ్రేవులప్రోవులు నెముకల గుట్టలునునై రణంబతిదారుణంబుగఁ జిత్రక్రీడన
లుపుచుఁ బాంచజన్యజృంభన్నిసాదంబులు భూనభోంతరంబులునిండఁబూరించు
చుండె నపుడు. 76

సారథుల్యడిననశ్వములీడుకొనిపోవనందందపడిపోవునరదములును
దై న్యఘీంకారనాదములు సేయుచుఁ బటాపంచలై పాఠేడుభద్రకరులు
నేటలుఁబడియొడురెక్కఁజాలకవాహనులతోనపటచెడిఘోటకములు
ననిమొననిల్చిదైర్యములుచాలకతలల్వీడంగఁబరువెత్తువీరభటులు
తే. నగుచుఁగాళియదమనబాహుప్రచండ, కార్తుకజ్వాలతాము క్తకాండపటల
దహనకీలాకలాపసంతానమునకుఁ, దాళకపలామనమునొందెదనుజబలము.

77

న. అప్పుడు.

78

ఉ. విచ్చినయాత్తి సేనఁగనివీరుఁడుబాణుఁడుతెంపుచూపటుల్
మెచ్చఁగఁజేయివీచిమరలించినఁదద్బలమెల్లరోషముల్
హెచ్చఁగనొక్కటన్నరతెనేపునసైన్యయుగంబుసోరికిం
జొచ్చినసంకులాహనముచూడభయంకరమయ్యెనయ్యెడన్.

79

శా. బాణుండప్పుడురోషరక్తముఖుఁడైబ్రహ్మాండభీమాకృతిన్
జాణూరాంతకుడాసిమామకభుజాంచద్ధాటిచేసంగర
తోణింబన్నగసిద్ధకింపురుపరక్షోయక్షగంధర్వగీ
ర్వాణుల్నిర్జితులైరినాయొడుటనిల్వన్సీవుశక్తుండవే.

80

చ. అనవుడుమందహాసముఖుఁడైహరినీభుజశక్తిసేవనె
మ్మనమునలజ్జలేకపలుమాటునుమెచ్చుకొనంగనీతియే
యనిమొననిల్చినప్పుడునిరర్థకమీవెడమాటలేలనాఁ
కొనిభుజియింపఁబోవుచునుగూరలమేలడుగంగనేటికిన్.

81

మ. అనునాలోననహస్తఽంచశతకోద్యచ్ఛాపుఁడైనిల్చిత
క్కినయేనూటుకరంబులన్మరములుత్కృష్టప్రతాపంబునం
గొనిబెట్టేయఁగమండలీకృతమహాకోదండముక్తార్థచం
ద్రనిశాతాంబకపక్షిఁగ్రుంచెనవిరాధానాయకుండుద్ధతిన్.

82

నీ. శతములువేలులక్షలుకోటులర్బుదంబులశరౌఘంబులఁబొదివిపోదివి
వామన్యగారుడవారుణప్రముఖదివ్యేఘనాలంబులనేసియేసి
కరవాలమాలముద్గరశక్తితోమగప్రాసాయుధంబులఁబటపిహటిపి
శాంబరీమాయావిడంబనంబొనరించిగిలలునెత్తుఁగురియఁజేసిచేసి

తే. యసురభర్తవిజృంభించియార్చుటయును, నదుమనన్నింటిఖండించిపోడనడంచి
త్రుంచిమాయించికడువిక్రమించిమించి, తనప్రతాపంబుచూపెనద్దనుజవైరి.

83

న. మఱియును.

84

ఉ. అత్తటినమ్మసండుఁడుఁదదర్థసహస్రశరాసనంబులున్
గత్తిమొగంపుటమ్ములనుగండ్రలుసేయుచునుండనంతలో

నెత్తెడువిండ్లునారిబిగువెత్తెడువిండ్లుశరప్రయోగసం
పత్తిఁజెలంగువిండ్లునటుబాణుకరంబులనొప్పెవింతయై.

85

చ. తొలుతటియమ్మపంచశతదోర్ధనురావళిద్రుంచికొంచున
వ్వలఁజననింతలోమొదలివైపునబాణుఁడుగ్రమ్మఱంగరం
బులఁగొనుచాపముల్ నటికిపోవుచురెండవయమ్ముముందరన్
వెలుఁగుశరమ్ముగూడదివినిండెహరిప్రదరంబులీగతిన్.

86

శా. కోపాటోపవిజృంభణారుణితచతుష్కోణసంజాతనీ
తూపాతంబులుమేనఁజొచ్చివెడలెన్దాఁబోలునన్నట్లైత
చ్చాపోనూభృతశరౌఘముల్తదనుసంచారంబులైవక్షమం
దాపూర్ణంబుగనాటివెల్వడుసురేంద్రరాతిదేహంబునన్.

87

చ. ధనువులుద్రుంచినూతుతలధారుణిమీఁదనలంకరించివా
హనములసంహరించినముదంచితకాంచనకేతనప్రపా
తనమొనరించిమైయధిరధారలుగ్రమ్మఁగ నొంచిమించియ
ద్దనుజవిరోధియైతైఁగృతదానవదైన్యముపాంచజన్యమున్.

88

క. మతిబ్రమసినట్లునిశ్చే, ప్రితుఁడైబెగడొందుబాణుజీనమురక్షిం
చుతలంపునముదిరక్కసి, యతనిజననికోటరీసమాహ్వయయంతన్.

89

ఉ. అంబరహీనమైనవికృతాకృతితోడుతనాభిక్రేవలన్
లంబకుచద్వయంబుగదలంబులుచెక్కులజంజుటొశిరో
జంబులువ్రేలనమ్మదినిశాచరిభేచరియైపిశాచరీ
తింబఱతెంచినిల్చెననుదేవతనూభవుసమ్ముఖంబునన్.

90

శా. దానింజూడఁగరోయుచున్విముఖుఁడైదైత్యాంతకుండున్ననా
లోనంబాణుఁడెడంబుగాంచిపఱచెన్లోకుల్ప్రమోదింపఁగా
మానంబెల్లనువీడియాత్తనగరీమార్దంబునస్థితిదృ
క్పానకపున్యతఁబాదఘట్టనలభూభాగంబుగంపింపఁగన్.

91

ఉ. ఆహరిముందటన్నిలిచినట్టినిశాటియునేగెనంతస
మ్మోహనబాణపాతమునముంచినతాంద్రికముందొలంగికా
మాహితుఁడంపశాంభవమహాజ్వరమంఘ్రిలుమస్తకంబులున్
బాహువులుంద్రిసంఖ్యలనుభాసిలఁగానతిఘోరమూర్తియై.

92

మ. తనమీఁదంజనుదేరనవ్వుచునుబద్ధానేతతీవ్రజ్వరం
బునుబంపన్భయదాకృతింగదిసియార్పుల్మింటనంటంగదాఁ
కిననారెంటికినయ్యెనాహవముసోత్కృష్టప్రతాపోగ్రత
ర్జనసంభర్జనగర్జనంబులుజగత్సంతోభముంజేయఁగన్.

93

తే. పోరిపోరిభుజాబలస్ఫురణదక్కి, శాంభవజ్వరమాత్మలోసంచలించి
వైష్ణవజ్వరమధికజనంబుతోడ, వెంటనంటంగనార్తితోవెఱచిపఱచె.

94

ఉ. ఎక్కడఁజొచ్చినంజుణగనియ్యకవైష్ణవివెంటనంటఁగా
దిక్కులనెల్లనుంగలయఁ ద్రెమ్మరియార్తిహరించికాచువాఁ
డొక్కఁడులేమికిఁవగలనొందుచుఁ గ్రమ్మఁబాటుజేంచిన
మృక్కరుణావిధేయుహరినార్తశరణ్యునిఁజేరిభక్తితోఁ

95

శా. శ్రీలక్ష్మీపతయోక్యతాఖిలజగత్త్రేమాయదిన్యోజనే
నీలాంభోధరకాంతికాంతనపుషేనిర్వాణసంధాయినే
లీలాకల్పితతాత్త్వికాయమహాతేలేశాతిపూర్ణాత్తనే
నాభీకాసనపూజితాయభవతేనారాయణాయోన్నమః.

96

దండకము.

శ్రీమద్రమామానీనీమానసారామవాటీససంతాయమానాసమానాంగశృంగారభావా
సమగ్రప్రభావా ప్రభావార్యమాణా యుతాహోధిరాణ్డలా సేవితాఘండలా
కుండలానర్భ్య రత్నచ్ఛవిచ్ఛన్నగండస్థప్రస్ఫురన్తందహాసాకరాంభోజభృన్నంద
కాభోజ్యజ్వలచ్ఛంద్రహాసా మహాసాహసకూగి కంసాఘవత్సాదిదై తేయసంఘాత
శైలాంబుభృద్వాహనాగోపకన్యామనోమోహనా గేహనారీసుతార్థాదిసంసారభో
గాబ్ధినిర్మగ్నహృతాప్రికృతాళీ మరాపాదం సాదకీర్తిప్రతాపోదయానీదయాశోభి
తాపాంగ వీక్షాసుధాతేజ సంసేవనా లబ్ధసౌభాగ్యులై బ్రహ్మరుద్రమరాధీశముఖ్యు
లో మహాత్త్వంబునన్ బూర్ణులైయుంగురేతజ్జగత్పాలనార్థంబుగానీవుమత్స్యస్థితిం
గచ్ఛ పాకారతన్ యజ్ఞవారాహలీలన్ నృసింహస్వభావంబునన్ వామనస్ఫుర్తి
తో జామదగ్న్యస్వరూపంబునన్ రామచంద్రావతారంబునన్ రాహుణేయాభిధేయం
బుతో జాద్ధవేంబుతోడంగలిక్యాకృతిన్ సాధుసంరక్షణంబున్ జగత్కంటకధ్వం
సనంబున్ దగంజేయునో నీవు గావించుసత్కార్యముల్ చాలనాశ్చర్యముల్ నీ
పదాంభోరుహధ్యాన సేనావిశేషంబులన్ నారద వ్యాస వాల్మీకి యక్తాంగదాదుల్
మహాధన్యులై పుణ్యులై జ్ఞానసంపన్నులై యవ్యయానందముంగాంచితూర్తితందైన
యుష్మత్తత్త్వంబు వర్ణింపఁ గాగందు వేల్చిహ్వలన్బొల్పు శేషాహియుంబాలఁజ్ఞీ
లోకముల్ దేశకాలంబులున్ వేదశాస్త్రంబులున్ దానధర్మంబులున్ సాగరంబుల్
నదుల్ కాననంబుల్ గిరుల్చంద్రసూర్యుల్ పృథివ్యాదిభూతంబులున్ సాత్త్వికాది
త్రయంబాదిగా నామరూపంబులన్బొల్పు సేతత్ప్రపంచంబు నర్థంబునీమాయాచే
గల్పితంబై భవద్దర్శగోళంబునం బుట్టుదున్ మిథుదుదుం గిట్టుదుంగ్రాలు నోదేననీవే
జగత్కర్తవున్ ధర్తవున్ హర్తవున్ నీద సర్వస్వరూపుండవు నీపె దైవంబవు
న్నిర్గుణంబై నిరాకారమై నిశ్చలంబై నిఃఖ్యాతమై నిర్వికల్పస్థితింబొల్పునోంకార

గమ్యం బరబ్రహ్మమూర్తిన్నినుం నామనోపిథి భావింతుసేవింతునోస్వామి నన్నుం
గృపంజూచి రక్షింపు మో దీనసంరక్ష యోపుణ్యచారిత్ర యోభక్తమందాఠ యో
నిత్యకళ్యాణ కారుణ్యశాలీ జగన్నాయకా దేవతాసార్వభౌమా రమానల్లభా పాహి
మాం పాహిమాం పాహిమామ్.

97

శా.నీ తేజంబుమహోగ్రమైతఱుమఁగానిల్వంగశక్యంబుగా
దేతద్విశ్వమునందురక్షకులునాకెవ్వారును న్లేరునీ
వేతప్పన్మరణంబుచొచ్చితిదయావిస్తారభావలయిన
న్నాతప్పల్క్షమియించికావఁగదవేనాతండ్రినారాయణా.

98

క. అనినంగృష్ణఁడుమత్సా, ధనమనితరవార్యమగుటఁదగఁదెలిసిరయం
బునమముఁజేరితికావున, నినుఁజెందదుతద్భయంబునిక్కంబింకన్.

99

క. మీయుభయజ్వరవాద, మపాయంబుననన్నుఁ గావుమనినీవునుతుల్
సేయుటయుఁజదువువారల, కేయెడమి బాధపారయదించుకయైనన్.

100

వ. అని యానతిచ్చెనని శుకుండు పలికిన నట మీఁదటి వృత్తాంతం బెఱింగింపుమని
యడుగుటయును.

101

శా.సాష్టాంగానతసిద్ధసాధ్యమకుటాంచన్నుత్పరత్నావళీ
ఘృష్టిస్తోమ విరాజమానవిమలాంఘ్రిద్వంద్వగీర్వాణజి
ద్వప్తపారాతికుతంగనిర్దళనశార్దూలాయతోద్యద్భజా
వప్తంభోజ్వలసర్వదేవమయశశ్వదూప్రవిశ్వంభరా.

102

క. లక్ష్మీకటాక్షకమలా, లాక్ష్యాంచితవదనహరిణలాంభినబింబా
సత్త్వాదిభూతవిశ్వగ, సూక్ష్మసూలాంతరస్థసుబ్రహ్మకళా.

103

కవిరాజవిరాజితము.

మలయజహారసుధాకరహీరసమాననుసారయశోవృతది
గ్వలయకృత్థార్థి హితార్థ ధనంజయవర్ధనకారిసమర్థకృపా
నిలయనిరర్థశశార్థధనుర్గుణనిర్లతమార్గణవర్ధమహా

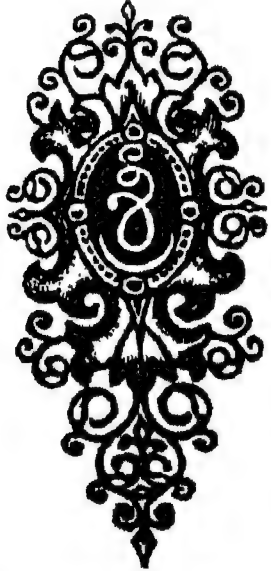
విలయగతాహితమోహితలోకవివేకసమాహితహృన్తహితా.

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యా వైభవ కనుపత్తి
రాయనమంత్రితనూభనసుజనహితకృత్యనిత్యైబ్బయామాత్యప్రణీతంబైనయనిరుద్ధ
చరిత్రం బను మహాప్రబంధంబునందుఁ జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ రస్తు.

అనిరుద్ధచరిత్రము

పంచమాశ్వాసము.

కల్యాణగుణోజ్జ్వల
పాకాహితముఖ్యవినుతపదపద్మశర
ద్రాకేందుచంద్రికావిభ
వాకరదరహాసమంగళాద్రినివాసా.

1

గీ. అవధరింపుము శౌనకుం డాదియైన, మునివరేణ్యులతోడనిట్లనియెనూతుఁ
డాపరీక్షిన్త హారాజు నాదరమునఁ, జూచివిజ్ఞాననిధియైనశుకుఁడుపలికె.

2

గీ. అట్లుకరుణించిపలినయమృతునకు, వందనముఁజేసిచనియె శైవజ్వరంబు
బాణుఁడపుడట్లుభీతితోఁబటచితనదు, మందిరముఁజొచ్చిచింతాబ్ధిమగ్నుఁడగుచు.

3

వ. ఇట్లనితలంచు.

4

మ. అతిరౌద్రారుణ నేత్రకోణములతో నాలీఢపాదద్వయో
న్నతితోఁ జంచలకుండలప్రభలతో నారాచభృన్తండలీ
కృతకోదండముతో జయార్భటముతోఁ గృష్ణుండు నాముందటన్
శతకోట్యాకృతులంగనంబడియెడున్సర్వంబునుం దానయ్యె.

5

చ. గెలిచితినిర్జ రేంద్రునుడికించితివహ్నిఁ గృతాంతుఁగొట్టితిన్
జలమున నైఋతిన్విగత శౌర్యుని జేసితివార్ధి నాధునిం
గలఁచితిఁదోలితిన్ బవనుగర్వమడంచితిఁగిన్న రేంద్రునిన్
జెలఁగి మహేశ్వరున్సవశుఁజేసితి నప్రతిమానకీర్తిన్.

6

ఉ. ఇంతమహాద్భుతం బెఱుఁగ నెన్నఁడుఁగృష్ణధనుర్విముక్తదు
ర్దాంతశరౌఘతీవ్రతరథాటికి డెందముదల్లడిలెడుం
బంతము లెల్ల హాస్యములపాలుగ మద్భుజవిక్రమక్రమం
బింతకువచ్చెదైవకృత మెవ్వరికై నహరింపవచ్చునే.

7

ఐ. అమృహాపురుషుం డాదినారాయణుండగుటతప్ప దతనితోడిసంగ్రామంబునలన
నెట్లైన లెస్సయని ధైర్యంబుఁ బెచ్చుకొని రోషభీషణాకారుండై.

8

- ఉ. హాశకిరీటకుండలముఖాభరణోజ్జ్వలుడై సహస్రబా
హారుచిరా యుధప్రకరుడై బిరుదధ్వజఘంటికాస్వ నో
దారరథస్తుడైతురగదంతిరథానిక చాతురంగ నే
నారభటికతోరతరుడై పటహాధ్వనులుల్లసిల్ల గన్. 9
- గీ. శోణనగరంబు వెలువడిసురవిరోధి, ధరణికంపింప నే తెంచి తాఁకుటయును
యాదవబలంబువిక్రమంబతిశయిల్లు, మాఱుకొనినరణంబతిఘోరమయ్యె. 10
- సీ శరపరంపరలచే సైన్యంబుప్రగంగరథములుపఱపించురథికవరులు
రథికుల పైఁగుంజరములదీకొల్పిగర్వమునఁదాఁకెడుగజవాహకులును
గజవాహకులమీఁదఁగంఘాణములఁచోలితత్తులనఱకు రాహుత్తగములు
రాహుత్తులనుబరాక్రమలీలకోభిల్లఁజేరియాఁటెలఁగుమ్మవీరభటులు
తే. నగుచుఁబోరాడెరోషంబులతిశయిల్లు, నుభయచతురంగ బలములునుక్కుమిగిలి
పలలఖాదనభవకుతూహలపిశాచ, కంఠకోలాహలమున నాకసమువగుల. 11
- న అప్పుడు. 12
- మ. హరిపైబాణుడహంకృతింగదిసి బాహాపజ్జి- నొక్కుమ్మడికొ
శరముల్తోమరముల్దల్తుసలముల్చక్రంబులున్యూలముల్
పరిఘంబు ల్కర వాలము ల్పర శువుల్పొసాద నానాయుధో
త్కరముల్తైలముగప్పుమంచుపగిదింగన్నట్టఁగా నేసినన్. 13
- చ. భుజబలశాలిమాధవుడెఱుఘానిధనుర్గుణటంకృతికొ హరి
ద్గజములకర్ణము ల్పగులఁగా నిశితార్థశశాంక సాయక
వ్రజములుపింజపింజఁగరునంబరఁగించి తమంబడంచునీ
రజహితు లీలసాధనపరంపరలం దునుమాడితీవ్రతన్. 14
- మ. విజయోత్సాహము మోమునంబొదలఁగా విశ్వంభరుండార్చియ
క్కజమైతేజముదిక్కుల నె్వలుఁగ నాగర్వాంధదైత్యాబ్ధిఘో
రజవస్పర్శనమున్దా రామరపరబ్రహ్మాదికళ్యాణకృ
న్నిజసందర్శనముకొ నుదర్శనమునున్నిద్రప్రతాపంబునన్. 15
- ఐ. ప్రయోగించిన. 16
- మ. చటులంబై చలితక్షమావలయమైచంద్రార్క తోటిప్రభా
ఘటితాశాంతరమైచరాచర సమాక్రాంతాగ్నికీలాసము
త్కటమై చండతరాంశు వైచకితరక్షశ్చక్రమైచక్రమా
ర్భటితో నచ్చివియచ్చరుజ్జయజయారానంబుతో మ్రొక్కఁగన్. 17
- న. సముద్దండ వేదండప్రకాండ శుండాదండమండితంబును, గనత్కనకకంకణకేయూర
ముద్రికానిచయఖచితప్రచురమణిగణమరీచిమాలికాలంకృతంబునుద్రైలోక్యభయం

కరకారణ సౌభాగ్యరేఖావలీ కలితారుణకరతలంబును, జంద్రశేఖరమనోరంజితతాళ
ప్రమాణలయాలయవ్యాప్తివిస్తారతంగన్తదంగవాద్య ఘాతకారిణ్యంగుశ్యాభిరా
మంబును, నక్తంచరీకుచకుంభయుగళ చర్చితతుహినజలమిళత్పటిరకర్దమసురభిఘమ
ఘుమాయమానంబును నై నబాణాసురునిబాహుసహస్రంబునందుఁ జతుష్టయానశిష్టం
బుగాఖండించి వైచిన జంఝాసమీరణవిక్షేపవిదళిత శాఖాసహస్రంబై మోడ్పడి
యున్న సుహాసుహీరుహంబుచాడ్పునఁ బురందరకరాంభోరుహ కుంభద్వంభోళి భా
రాహతపక్షంబైయున్న కుంభినీధరంబువిధంబున నుండెనప్పడు. 18

క. సురుచిరసురనికరకరాం, బురుహవికీర్ణప్రసూనపుంజములొత్తపై
హరిపైఁ గురిసెన్తోరసెన్, వరుసన్రంభాదినాట్యవాద్యగవంబుల్. 19

తే. అవ్వీరోచనపౌత్రునియందుఁజాల, కరుణగల్గుటఁజేసిగంగాధరుండు
పురుషనూక్తంబుచదువుచుహరినిజేరి, వినయవాక్యప్రయుక్తినిట్లనినుచుండె. 20

చ. అనఘుండవస్రమేయుండవనంతుండవాద్యుండవత్తురుండ
వత్యనుపమచిన్తయుండవుచరాచరశాలసమేతమైనయి
వ్వనజభవాండపజ్జులుభవజ్జ్వలంబుననీదుమాయచే
జననమువర్ధనంబునవసానము నొందుచునుండునీశ్వరా. 21

సీ. అఖిలాత్మనీనాభియందునాకాశంబు మునివంద్యనీపాదములనుధరణి
సర్వేశనీమానసమునఁజంద్రుండునుజలజాక్షునీనేత్రములనినుండు
గాంభీర్యనిధినీముఖంబుననింగ్రుండుసురహరనీకర్ణములనుదిశలు
సురగేంద్రశయననీయూర్పులననిలంబుఘనమూర్తి నీమస్తకమునదివము
తే. ప్రబలమగుచుండునుపనిషత్పంచకమయ, దివ్యమంగళవిగ్రహస్థితివెలుంగు
నిన్నుభావించినేవించి సన్నుతించి, కాంతురనఘులుమోక్షంబుఁగమలనాభ. 22

క. అనిమతీయుబహువిధంబుల, వినుతించుశశాంకధరునివినయోక్తులకున్
జనితప్రమోదమానస, వనరుహుండైపలికెగరుడవాహనుండైలమిన్. 23

ఉ. నీదయవీనిపైఁగలిమినిక్కువమింతియొకాదువీఁడుప్ర
హ్లాదునకుంబ్రపౌత్రుఁడుతదన్వయజాతులనేవధింపఁగా
తేదటుగానజీవమెడలింపకకాచితిబాహువిక్రమో
న్తాదమడంపఁగానిలసిమట్టుననుంచితిఁజంద్రశేఖరా. 24

క. ప్రమథగణంబులలోను, త్తముండైభవదీయసన్నిధానంబునమో
దముతోడనుండఁగలఁడీ, యమగాహితుఁడింకనోపురాసురమథనా. 25

తే. అనుచునానతియిచ్చెనయ్యనసరమున, బాహువులతోనయజ్ఞానబంధములను
వీడుకొనిమాధవునిజేరివినయఘణితిఁ, జాగిమ్రొక్కుచుబాణండుసంభ్రమమున. 26

- శా. మాయామానుషమూర్తివై తనరుబ్రహ్మాంబున్నివాఙ్మోసనా
ధ్యేయంనిన్ను నెఱుంగలేకనవసీతిన్తాఱుకొన్నందుకుం
బ్రాయశ్చిత్తముగాఁగఁజేసితివినాపాపంబులోపంబుగా
నాయజ్ఞానమువాసెనీకరుణఁగృష్ణాగోపికావల్లభా. 27
- వ. అని మఱియుం బునఃపునః ప్రణామపూర్వకంబుగా బహుప్రకారంబులం బ్రస్తు
తించి యుషాకన్యానిరుద్ధకుమారుఁడైచేసి తోడ్కొనిరమ్మని పరిచారకులంబంచిన
వారును దదీయశుద్ధాంత కాంతాజనంబులకుందెల్పిన నవ్యధూవరుల నుచితోచారం
బులం బ్రీతులంజేసి యలంకరించిరప్పుడు. 28
- సీ. కంకణరూపరూపతాక్రరానుగుణముగాహస్తపద్మములునాట్యములుసలుప
హస్తపద్మములనాట్యములతోనుద్దియైగుత్తంపుగుబ్బలుకులికియాడ
గుత్తంపుగుబ్బలకులుకుతోనై క్యమైకంతహారంబులుగంతులిడఁగఁ
గంతహారంబులగంతులజతగూడిపిడికెడునడుముదాబెళుకుఁజూప
- తే. విమలహరినీలరుచులతోవియ్యమంద, మరుకుమారునినునుసోగకురులయందు
లలితచాంపేయసురభితైలంబునించి, యెలమిఁదలయంజెనొక్క పూర్ణేంగువదన.
క. నలుఁగిడియెనొక్కకోమలి, మలయజపంకంబులంజెమఱియొక్క తెని
ర్మలకనకకలశములజల, కంబూనరించెఁగునుమశరపుత్తునకున్. 30
- క. తడియొత్తెనొకతెఱిపెపు, మడుఁగులుగట్టంగనిచ్చెమఱియొక్క తెయిం
పడరంగనగరుధూపం, బిడెనొక్క తెపరిమళంబులెంతయునెసఁగన్. 31
- తే. అర్ధచంద్రోపమంబైనయతనినుదుట, దిద్దెనొక్క తెకస్తూరితిలకమనియుఁ
దనరెఁగందర్పకుసుమకోదండదండ, ఘటితనీలోత్పలాస్త్రసంకాశమగుచు. 32
- ఉ. ఒక్కలతాంగిమాక్తికసముజ్జ్వలభారములందువజ్రపుం
జెక్కలతాళిబిళ్లవిలసిల్లఁగఁగూర్చియలంకరింపఁబెం
పెక్కితదీయవక్షమున నెంతయుఁజూడఁగనొప్పెనయ్యెడన్
జుక్కలగుంపులోమిగుఁళోభిలుపూర్ణశశాంకుకై వడిన్. 33
- చ. శ్రవణపదావిలగ్నమకరప్రకటాభరణోజ్జ్వలాస్యకై
రవహితులీలనాఘనఁడురాజితెనీలరుచిందళ త్రళల్
గవయఁబ్రజానురాగకరకఁకణముల్పవహింపఁజూచిగో
రసగుణసంప్రపూర్ణజలరాశికదాయనితజ్ఞులెంచఁగన్. 34
- గీ. నిలువుటద్దంబుముందరనిలిపెనొకతె, యందుఁబ్రతిబింబితంబైనయతనిరూపు
జూచిభ్రమనొందియొక్కతెసురటివీవఁ, జెలులుఁఘొల్లుననగిరిదిసిగ్గువడఁగ. 35
- సీ. సరసప్యత్తస్థనిగురులీలవరమహోత్పలమాలతచియింపఁభ్రాధవమ్మ
వరమహోత్పలవై రివదననీవంబరాలంకృతినేయవలంతినమ్మ

- యంబరోపమమధ్యయందంబుగాఘనసాతంబలందంగజాణవమ్మ
ఘనసారకచనీవుకంకణాభరణంబులందగింపవినోదురాలవమ్మ
తే. యనుచుఁబూర్ణేందువదనలవ్యంగ్యవచన, రచనఁజేసినవ్యమోములరహివహింప.
వినుతభూషణభూషితాంగునిగఁజేసి, రపుడుయదునంశజలధితారాధిపతిని. 36
- క. కొందఱు చెలికత్తెలుషా, సుందరిఁగైచేసిరపుడు సురుచిరభూషా
చందనకుసుమాదాలచేఁ, గందర్పునిరాజ్యలక్ష్మీగతిఁజేలుఁవొందక.
37
- సీ. గిలుకుటందియఁజెక్కినవజ్రములకుఁబాదసరోజనఖకాంతితఘకులిడఁగఁ
బ్రతిలేనిముక్కరపైఁగెంపులకుముద్దుమోవిచెంగావిమేల్తుసుఁగుదిద్ద
నిగిడిచేర్చుక్కలోనీలంబులకుఁగుంతలచ్చాయశృంగారలక్ష్మీనొసఁగఁ
దాటంకమాక్తికతతికిమందస్తితరసములావణ్యవిభ్రమమునించ
తే గటకకేయూరరశనాదికనకమునకు, నమరుమైజిగివన్నియలతిశయింపఁ
దొడవులకు నెల్లఁదనమేనుదొడవుగాఁగ, రహివహింపుచునుండెనారాజవదన. 38
- మ. కమలాక్షుల్తగనవ్యధూవరులశృంగారించిరత్నప్రభా
విమలంబై నరభంబుమీఁదనిడితీవిన్వల్లకీవేణుశం
ఖమ్మదంగాదికవాద్యసంజనితమాంగల్యధ్వనుల్లాస్యకా
సమమంజీరఝళఁఝళధ్వనులుహెచ్చకొరాజమార్గంబునక.
39
- మ. చనుదేరంగఁబునంధ్రులున్నతమహాసాధంబులన్నిల్చిహ
స్తనటత్కంకణనికృణంబెసఁగలాజల్చల్లిరాత్నావలో
కననీలోత్పలదామసంయుతములైకన్పట్టికాంతిస్ఫుర
ద్ధననీలోత్పలమాలికాకలితముక్తాజాలలీలందగక.
40
- చ. కలికియొక్కర్తువారలనుగన్గొనఁబోవుచుఁగంతమాలికల్
గళమునవైచుకోకతమకంబునగుబ్బలమీఁదఁజేర్చినక
గులికెడుచూచుకంబులఁదగుల్కొనిచూడఁగనొప్పెనెంతయుం
బొలుపగుతంత్రుంబొలుచుపుత్తడికాయలవీణెకైవడిక.
41
- చ. అలికులవేణియొక్కతెసహస్రదళంబువినోదలీలఁగో
మలకరపంకజాతమునమాటికిఁద్రిస్పచునేగుదెంచియిం
పలరఁగనవ్యధూవరులనయ్యెడఁగన్గొనుచుండెవేయగ
న్నులవలెపీరియందముఁగనుంగొనఁగాననితెల్పుకైవడిక.
42
- సీ. ఈభానుతేజానకీకోకకుచకునుజెలిమిసంఘటనంబుచేసినాఁడు
ఈచంద్రపదమనకీచకోరాక్షికివెలయనేస్తంబుగావించినాఁడు
ఈమేఘవర్ణునకీకేకిగమనకుఁగోరిసాంగత్యంబుఁగూర్చినాఁడు
ఈపద్మహస్తనకీభృంగవేణికిఁబ్రియవిలాసంబుఁగల్పించినాఁడు

తే. ఎంత నేర్పరిశారదాకాంతుఁడహహ, యిట్టి యనుకూలదాంపత్యమెఱిగిచేసె
ననుచుఁబురభామినులు ప్రమోదాత్మలగుచు, గూడితమలోన ముచ్చటలాడిరపుడు.

వ. ఇట్లు చనుదెంచిన కూతునల్లునింజూచి ప్రమోదరసభరితస్వాంతుండై బాణుండు
వారల కనేకరత్నాభరణవస్తువాహన భేనుదాసదాసీజనంబుల నుపాయనంబొసంగి,
వాసుదేవసన్నిధికిం దోడ్కొనిపోయి యప్పగించినం గృతప్రణామలై యున్నవా
రలంగనుంగొని యతండు. 44

క. కనికరపుముదంబునఁజి, క్కనికరములఁగొఁగిలించికాంతాయుతుఁడౌ
మనుమనిసుఖాన్వితుఁడవై, మనుమనిదీవించెసబహుమానము గాఁగన్. 45

మ. త్తకోకిల. గారవంబున మ్రొక్కుఁగై కొనికొఁగిలించెడివారలున్
జేరి మ్రొక్కిత దాదరోక్తులచేఁజెలంగెడు వారలున్
గోరికన్నులు చల్లఁగాఁగనుఁగొంచునుండెడివారలున్
గూరిమిన్ బలముఖ్యులున్హి తకోటియుం బ్రమదంబునన్. 46

వ. అంత. 47

ఉ. బాణుని గారవించి పురభంజనుపీడ్కొని శంఖనాదని
స్సాణధణంధణలైలఁగ సామజఘోటకముఖ్యవాహినుల్
శ్రేణులుగట్టి విక్రమవిజృంభణత న్వేనువెంటరాఁగగి
ర్వాణవిలాసిని మృదుకరస్రుతనూనరసప్లుతాంగుఁడై. 48

శా. కాంతందోడ్కొని బ్రహ్మనూసహితులై కందర్పముఖ్యుల్లహా
సంతోషంబున నేగుదేరయదునంశస్వామికల్లోలినీ
కాంతౌరాచలపట్టణావళులనేకంబులనుంగొంచుఁడ
త్ప్రొంతక్షోణిపతుల్ సువస్తునికరంబర్పించి సేవింపఁగన్. 49

వ. కతిపయదినంబులకుం జనిచని. 50

సీ. గోత్రాధిపఖ్యాతిఁగొమరారియుండుటసురశైలరాజభూసురులఁబోలి
మకరాంకసంసర్తిమహిమఁజెన్నొందుటగగనకిన్నరవరాంగజులఁబోలి
ఘనరసాలంకృతులనుపట్టియుండుటహరజటాసిద్ధకాన్యములఁబోలి
హరిచరణప్రభూతాభిముఖ్యంబౌటబలిదానవననాకములనుబోలి

తే. రంగదుత్తుంగచటులతరంగనటన, భంగకల్లోలజాలసంభ్రమనినాద
పూరితాశాంతరాశమై పాలుచుచున్న, పశ్చిమాంబుధిఁగనియెగోపప్రభుండు. 51

క. కనుఁగొని మనమునఁబెనఁగొను, ననురాగమువలనవికసితాననుఁడైయిం
పెనయఁగనిష్టలాపము, లొనరించుచునరిగెయాదవోత్కరములతోన్. 52

ఉ. వారిజలోచనుండు యదువల్లభుఁడేగుచుఁగాంచెముందటన్
ద్వారకఁజంచలాంచితలతాకలితాశితమేఘమాలికా

కారవిలాసకృత్సరసకంజముఖీనికరప్రచారవి
స్తారసురేంద్రనీలఖచితస్ఫుటహర్తృకదంబధారకః.

53

ఉ. అంతకుమున్న కృష్ణునిజయంబభియాతిసరాజయంబుపా
కాంతయుముశ్య కేతుఁడుసుఖస్థితిచచ్చటయాదియైనపు
త్తాంతముచారసూక్తిఁజెలియన్వసుదేవుఁడుపారకోటిశు
ద్ధాంతజనంబులున్వినిమహాప్రమదాంబుధి నోలలాడుచున్.

54

వ. పట్టణంబు శృంగారంబు సేయించిన.

55

సీ. ఘనసారకస్తూరికాజలాసారంబుచెలువంపువీధులఁజేలుకరించి
గమకంబులైనముక్తాఫలంబులతోడలీలతోరంగవల్లి కలుదీర్చి
నవరత్నభూషణాంబరసుగంధద్రవ్యపుంజంబులంగల్లఁబొందుపఱచి
కదలికాస్తంభముల్లనచిత్రపటములునుభయపార్శ్వములఁజెంపొందనునిచి

తే. ద్వారములయందుఁదోరణావళులుగట్టి, పరిమళముమించునగురుధూపములువైచి
నృత్తగీతవాద్యాదులనెఱఁపజేసి, యమితశృంగారమొనరించిరప్పుడంబు.

56

ఉ. భూసురవేదనాదములఁబుణ్యసతీజనమంజులతో కులన్
భూసురనృత్తగీతరసబంధురరావములంబురీననీ
వాససుకానులాపములవారణబృంహితనాజిహేషులన్
శ్రీసముదంచితంబగుచుఁజెల్లువహించెఁబురంబునవ్యమై.

57

గీ. అట్లుశృంగారితముఁజేసియఖిలజనులు, గంధపుష్పాక్షతాద్యలంకరణులగుచు
నెదురుగా నేగుదెంచిరమేళుఁగాంచి, మ్రొక్కియనిరుద్ధుఁగొల్చిప్రమాదులైరి.

58

క. పురలక్ష్మీసరసతరనిజ, సరసీతామరసరసలసన్నదులీలా
సురభిపరిభోగపవనాం, కురుమిషమునహరికి నెదురుకోలువహించెన్.

59

ఉ. గోపురశాతకుంభమయకుంభపయోధరకుంభజృంభణల్
చూపుచుసౌధయూధపరిశోభితహీరడరస్థితంబులు
ద్వీపననేయుచున్జలదుదీర్ణపటాగ్రపతాకహస్తవి
క్షేపణసన్ననేయుచునశీకృతచిత్తునిజేసెఁగృష్ణున
ట్లాపురలక్ష్మీకాంతునిబ్రియాంగనమోహితుఁజేయుకై నడిన్.

60

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రకల్పితశృంగారతరంగరంగ ద్రంగవల్లిప్రయుక్తముక్తాఫల తార
కాలంకృతంబును, గుట్టిమరేఖాస్థగితప్రదీప్తహీరద్యుతివితత కామదీరమృంబు
ను, సకలజననయన కువలయవికాస హేతుకంబునునైన రాజమార్గంబున యదు
కులపయఃపారావారచంద్రుండగు దేవకీనందనుండుగుచున్న సమయంబున,

61

ఉ. బంగరుపల్లెరంబులనుబద్ధముఖుల్లనసారదీపికల్
రంగమరంగనించిమణిరాజితకంకణహస్తపల్లులున్

సంగతినుంచిత్రిప్పచునుసారెకుమంగళకాశికన్జయం
మంగళమంచుఁబొడిరిసమంచితపంచనునాదవైఖరిన్.

62

గీ. నందకాయుధునకుశోభనంబటంచు, నగరకాంతులునీరాజనంబులిడుట
కలపతాకహస్తంబులనభినయించెఁ, బురరమాదేవిభరతవిస్ఫురణఁదెలసి.

63

క. నిరుపమవిమానపజ్జులు, గురుతరమణిహర్త్యములునుగూడివెలుంగన్
నురకాంతలుఁబురకాంతలు, సరిచల్లెడువిరులవానజడియైకురిసెన్.

64

వ. అప్పుడు.

65

నీ. తాళకేతనసముద్యత్కంచనాస్యందనారూఢుడైనవాఁడతనిఁజూడు
నాగాంతకధ్వజోన్నతహేమమయశతాంగారోహణుండైనయతనిఁజూడు
మకరపతాకాసమానగాంగేయరథాసీనుడైయున్నయతనిఁజూడు
వరబుశ్యకేతుసుందరమైనకనకంపుటరదంబుపైనున్నయతనిఁజూడు

తే. మతఁడుబలరాముఁడతఁడుమురాసురారి, యతఁడుకుసుమాయుధుండతందతనితనయు
డనుచునొండొరులకుఁదెల్పుకొనుచునుండి, రప్పురంధ్రులుగగనగృహంతరముల.

66

ఉ. కైరవిణీప్రియేశునెనుకంజనురోహిణిలీలనింపుసాం
పారఁబ్రసూనసాయకసుతానుగతింజనుదెంచునయ్యుషా
వారిజగంధినంచితసువర్ణలతాసమమోహనాంగిశృం
గారరసంపుబాష్పబాడగాంచిపురంధ్రులుసమ్మదమ్మనన్.

67

వ. తమలోనిట్లనిరి.

78

ఉ. తేనియలూరుకెంపుసుదతీమణివాతెరచంపకద్రవం
బాపెడితేటిగుంపువిమలాంగికచంబుసదావికాసముల్
బూనుసరోజముల్చిగురుఁబోడికనుంగవజోకయెప్పుడున్
మాననిచక్రవాకములుమానినిచన్నులుచూడుమాసఖి.

69

చ. కలువలపేరుపేరుకొనఁగాఁగుముదమ్ములుమన్నథాంబకం
బులుగణుతింపఁగావిషమముల్కమలంబులపుట్టుపూర్వముల్
దెలియఁగఁబంకజాతములుతేరికనుంగొనఁగామెఱుంగుఁదీఁ
గెలుచపలంబులన్నియుసఖీమణికన్నులఁబోలనేర్చునే.

70

క. కలదనుచునులేదనుచును, బలుమఱువాదంబులేలపనిలేదింకన్
గలదనుటకులేదనుటకుఁ, దలపంగానడుమునడుముతరుణీమణికిన్.

71

మ. చెలువంబైకళలన్వెలుంగుహారుమంజీదేశపున్ముత్తియం
బులతోఁగూర్చినచేరుచక్కనొసబునొల్పొందునెమ్మోమహా
చెలికెంతందముచూడరమ్మరుచిరాళ్లేషాసమాయుక్తని
ర్చలరాకాతుహినాంశుమండలముసామ్యంబైప్రకాశించుటన్.

72

చ. పురుషులలో నపూర్వరసపూర్ణ శరీరమనంగనూతికిం
దరుణులలో సమానరహితంబగు రూపము బాణపుత్రికిన్
సరసముగా సృజించియుటు సమృద్ధినిద్యుఁగూర్చినట్టియా
సరసిజగర్భుఁ డెంతగుణశాలితమంపఁగఁ బాటలాధరా.

73

వ. అని యనేక ప్రకారంబులం గొనియాడుచునదియెముచ్చటగానుండిరప్పుడు, పురు
షోత్తముండు భేరిమృదంగాదివాద్యంబులును, శంఖకాహళ వేణుప్రముఖతూర్యం
బులును, బోరుకలఁగ మహావైభవంబున నరిగి నిరంతర విహార్యమాణేందిరంబగు మంది
రంబుఁ బ్రవేశించి, యమాత్యజ్ఞాతినామంత బంధుమిత్రాదిపరివారంబులదివ్యాంబరా
భరణతాంబూలాదివస్తుప్రదానంబులం బ్రహృష్టమానసులంజేసి, యుచితప్రకారంబు
లఁదత్తద్రవ్యంబులకు వీడుకొల్పి, యంతఃపురంబులకుంజని యిష్టోపభోగంబులను
భవింపుచుండె నయ్యనిరుద్ధకుమారుండు నుషాసమేతుండై దేవకీపసుదేవులకు రేవతి
కిరుక్తిణీసత్యభామ జాంబవతీ కాళిందీ మిత్రవిందాసుదంతా భద్రాలక్షణాదులైన
ముత్తైదువలకుఁ దన తల్లులైన రతీశుభాంగులకుఁ బ్రణామంబులుచేసిన వారును బర
మానందరసప్రహితాంతరంగులై యవ్యధూవరుల నాలింగనంబులుచేసి యనేక
విధంబుల దీవించిరతండును నిజవియోగ వేదనాభారంబునఁ గృశీభూతయైయున్న
రుక్తలోచన ననేకవిధంబుల గారవించి సంప్రీతమజ్జనభోజనాదులఁ దృప్తుండై
బాణనంద నాసురత సంభోగానంద నిరతుండై యుండి.

74

సీ. సారససంసారసరసరసాసార సారభాన్విత సరశ్చరణముల
సాలలీలాలోల ఖేలదేలాలతా జాలడోలాకేళిలోలగతులఁ
గింజల్కరంజితమంజీర పుంజమంజులవంజులనికుంజసుమనసములఁ
గుందబృందమరందబిందు పేదిందిరామంద నాదశ్రుతానందములను
తే. గౌరఘనసారనీహారనీరపూర, సారచారుసతీరచర్చాసుఖాప్తి
కోకకోకిలశారికానీల కేకి, శౌకలోకాకరవనావలోకనముల.

75

శా. ప్రాంచత్కాంచననూత్న రత్నఖచితప్రాసాదదేశంబులం
బంచాస్త్రప్రియనందనుండుసురతప్రాపంచికవ్యాప్తిఁగ్రీ
డించున్ దక్షిణనాయకత్వమునఁబ్రాధిక్య రుక్త నేత్రామన
స్సంచారుండును బాణదైత్యతనయాసక్తాంతరంగుండునై.

76

సీ. కుచకుంభయుగముఁ బై కొనికేలనంటుట నై రావతమునెక్కి యాడినట్లు
కదియించి నె మ్మేనుఁగొఁగిటనలముటహరించందనము మేననలఁదినట్లు
నునయోక్తివీనులుసోకుటనప్పరోపీణానినాదంబువినినయట్లు
బిందికాగరచూషణంబు నేయుటయుసుధాసారపానంబుచేసినట్లు

- తే. సౌఖ్య మొదవంగనిచ్చనిచ్చలును బాణ, కన్యసంభోగమింద్రభోగంబుగాఁగ
సతతవిభవానుభవతృణీకృతపురంద, రుండగుచునుండెనయ్యనిరుద్ధవిభుఁడు. 77
- వ. అంత. 78
- గీ. మందగతులకునత్యంతమందగతియు, మంజులోక్తులకతిశయమంజులంబు
మెఱుఁగు మేనికిమిక్కిలిమెఱుఁగునగుచు, బుష్పగంధికినీర్లొడఁబొద్దులయ్యె. 79
- వ. అంత. 80
- శా. స్వత్తేత్రంబులనుచ్చరాసులహితస్థానంబులకొదీపులె
యక్షీణుండగుచంద్రుఁజూచుచు దినేశాదుల్చరింపన్సమ
గ్రతేమంకరలగ్న వేశశుభముక్షంబందురాజాంశఁబ
ర్తాక్షీరత్నముపుత్రుఁగాంచెహరిపూర్ణాంశావతీర్ణాంగునికొ. 81
- క. సురదుందుభినాదంబులు సురకరనిర్దుక్తకల్పసుమవర్షంబుల
సురరమణీనాట్యంబులు, సురగాయక గానములునుశోభితమయ్యెకొ. 82
- ఉ. యాదవవృష్ణిభోజకులలందఱు వేడుకలంజెలంగిర
త్యాదరవృత్తిబాణతనయారమణుండుసువర్ణధేనుర
త్నాదినమస్తవస్తువులనంతముగాఁజెలఁరేగియిచ్చి పృ
థ్వీదివిజేంద్రకోటులనుదృపులఁజేసికృతావ గాహుఁడై. 83
- క. లాకికవైదికరీతులఁ, గైకొనిపుత్రోత్సవంబుగావించియతం
డేకాదశదినమునవిభ, వాకరముగ నామకరణయత్నముఁజేసెకొ 84
- క. వజ్రాదిభూషణుండును, వజ్రాంగుఁడు వైరివీరవసుధాధరభి
ద్వజ్రుఁడు నైమెలఁగెడునని, వజ్రుండని నామమిడిరివరవిప్రోక్తికొ. 85
- సీ. చూడఁగానేర్చెవిస్ఫుటకృపామృతరసంబుఁగటాక్షవీధులఁబూనుకొఱకు
నడుగుచాఁపఁగనేర్చెనఖిలరాజన్యకిరీటదీపులలంకరించుకొఱకు
చేతులాడింపనేర్చెనువదాన్యతాత్రవిద్యాప్రవీణతవెలయుకొఱకు
తలయెత్తనేర్చెమగ్యమజగన్తండనైకాంతపత్రచ్ఛాయనమరుకొఱకు
- తే. పలుక నేర్చెసరస్వతీప్రకటనాట్య, రసమునకురంగరక్తుల నొసఁగుకొఱకు
కడఁగినడువంగ నేర్చెనుగలియుగాది, ముప్రభుత్వతధర్మంబుములుపుకొఱకు. 86
- ప. మఱియు నబ్బొలకుండుముక్తామణినిచయఖచితకలాపకాకపక్షి లంకృతవిశాలఫాల
ఫాలకుండును, నంజనరేఖారంజితకర్ణాంతవిస్తీర్ణనేత్రుండును, దప్తచామీకరముకుశీ
కృతశార్దూలనఖాభరణకమనీయకంబుకంధరుండును, ననంబరనితంబబింబాలంబితక
నకకటినూత్రకలితకింకిణీకన్వణనాదాభిరాముండును, మణిమయమంజీరసింజాసము
జ్వలచరణయుగళుండును నైముద్దుమాపుదుఁదల్లిదండ్రులుదాతముత్తవలుంబ్రసితామ
హప్రసితామహీసమూహంబులుగారాబంబునేయుచుండననుదినవర్ధమానుండైపెరుగు

మండం దదీయసౌకుమార్య మందహాసమృదునచనసంచరణాదుల కానందంబువహిం
చుచు నయ్యనిరుద్ధండు సుఖోన్నతుండైయుండి. 87

మ. గతగర్వంబునఁబ్రాంతదేశధరణీకాంతుల్బజింపంగద
ర్పితులై కొందఱు దూరభూవరులు నిర్భీతింజరింపక మహా
న్నతిదండెత్తి జయించిలోఁ బటిచియాజ్ఞాసిద్ధిఁ గావించెదాఁ
జతురంభో నిధిమధ్యఖండనవక చ్చప్పన్నదేశంబులక. 88

ఉ. అన్యన్యపాలకుల్స్వవశులై కొనివచ్చియొసంగువస్తువుల్
కన్నెలురత్నముల్లరులుగంధగజంబులు నాదిగాఁగసౌ
జన్యతఁదెచ్చితాతకనిశంబును గానుకలిచ్చియాజగ
న్తాన్యనిచేతదీవెనలుమన్ననలందుచునుండివెండియుక. 89

సీ. వసుదేవబలదేవవాసుదేవాదులయనుమతివహనియత్యంతనియతి
రాజనూయమ్ముతురంగమేధము నాదిగాఁగననేకయాగములుచేసి
యందునాహుతులైనయలపురుషూతాదులాత్మభాగహవిస్సులాహరింప
నాజ్యప్లుతంబుగానన్నభత్యాదులునవ్వారిగాఁగసమస్తజనుల
తే. కిడుచునధ్వర్యముఖ్యులకెలమిధేను, భూహిరణ్యరత్నాదులుభూరిగాఁగ
దక్షిణలాసంగిరాజుఁడగువిధముల, సంపకముచేసికీర్తులనతిశయిల్లె. 90

సీ. అసమానసాంప్రదాయకశుద్ధిఁజెలువొందుతండ్రితాతలమహత్త్వంబుఁజూచి
యష్టదిక్కులయందునాక్రాంతమైనసత్కీర్తిప్రతాపవిన్నూర్తిఁజూచి
కులరూపగుణములఁగొనియాడఁగాఁడగుదేవులయనుగుణస్థితులఁచూచి
వర్ధిష్టుఁడైశైశవంపుముద్దులుగుల్కుతనయునియందసందములుచూచి
దానభోగాదులైనసద్వ్రీయములందుఁ, బాలుపడియున్నయర్థసంపదలుచూచి
భూప్రపలువేయునోళ్లనుబాగడుచుండు, డెంతధన్యాత్తుఁడీయుషాకాంతుఁడనుచు.
వ. నీసమయంబున. 92

క. నారదుఁడుసకలశాస్త్రవి, శారదుఁడుశరీరవిజితశారదవేశా
నీరదుఁడుముఖినివేశిత, శారదుఁడేతెంచెదనుజసంహరుకడకుక. 93

క. వనజాతనయనుఁబొడగని, వినుతులుగావించియతనివినయంబులచే
ననుమోదమానసుండై, యనిరుద్ధండున్నయెడకునరిగిననతఁడుక. 94

గీ. ఎదురుకొనివందనముచేసి హేమపీఠ, ముననుగూర్చుండఁబెట్టినమునివరేణ్యుఁ
డాదరంబునదీవించియతనితోడ, నుచితస్థల్లాపములుసేయుచుండి యుండి. 95

గీ. ముద్దుగుల్కెడుమరువంపుమొలకయనఁగ, శ్రీలఁజెలువొందఁగలనెలబాలుఁడనఁగఁ
గుదురుచక్కనిసింగంపుఁగూనయనఁగ, మీఱుమారుకుమారుఁగుమారుఁజూచి. 96

- క. రమ్మనిడాయంబిలిచిన, యమ్మననమ్మనినిజాంకమందునిచితదీ
యమ్మగుసాముద్రికచి,హ్నమ్ములుదెలియంగఁజూచియనిరుద్ధనితోక. 97
- సీ. భుజనేత్రనాసికంబులుజానుహనువులునైదుదీర్ఘములుగోప్యాంగకంత
జంఘలుమూడుప్రాస్వములుఫాలనురొమ్ముకటిమూఁడువెడఁదలుకంతనినద
మునునాభికందంబుమూడుగంభీరముల్ఫాకటిస్కంధబాహుకుక్షి
ముఖములారున్నతంబులుజత్రుగుల్భత్వగంగుళిచరణంబులైదుసూత్తు
తే. ములుదృగంతజిహ్వాధరములునునఖర, తాలుకరరేఖలాటురక్తములునైన
యట్టిమానవుడధికభాగ్యాన్వితుండు, గానెఱుంగుముకుసుమమార్గణకుమార. 98
- సీ. సరలీలదక్షిణానర్తరేఖాయుతభూమిభ్యుఁడుసమస్తభూమినేలు
నైదురేఖలుఫాలమంగున్నవాఁడుదీర్ఘాయుస్సమన్వితుండైనవాఁడు
ఊర్ధ్వరేఖలుపాదయుగళంబునంగుఁబెంపొందుమానవుఁడుత్తమోత్తముండు
తనరిముప్పదిరెండుదంతముల్గలినయట్టినరుండుభాగ్యాధికుండు
- తే. కంబుసన్నిభమైనట్టిగళమువాఁడు, విలసితంబగుకీర్తులవెలయువాఁడు
కఠినమగుహస్తతలములుఁగడుమృదుత్వ,చరణములుగల్లుమనుజుఁడైశ్వర్యయుతుడు.
- గీ. చారుచరితసాముద్రికశాస్త్రమందు, నిట్టిలక్షణములుచాలనెన్నవడియెఁ
గానబురుషునిఁగనుఁగొన్నగానవచ్చుఁ,బండితులకుననాగతభాగ్యగతుల. 100
- వ. శ్రీమన్నారాయణాంశోదయుండైన యివ్వజ్రకుమారుని శరీరంబుననిటువంటిశుభ
లక్షణంబు లనేకంబులున్నయవిగావున నితండుమహాభాగ్యవంతుండునుసకలదిగంత
విశ్రాంతకీర్తివంతుండును విద్యావినయసంపన్నుండును సంశనర్థనుండునునై కలియు
గాదిమప్రభుత్వసింహాసనారూఢుండై సామంతభూపతులు తనపంపునేయఁగృత
యుగలక్షణంబున ధర్మంబుచతుష్పాదపూర్ణప్రవర్తనంబుగావసుంధరాచక్రంబనేక
సంవత్సరంబు లశాత్రవంబుగాఁబాలింపంగలవాఁడును భగవత్స్వరూపుండవునాది
గర్భేశ్వరుండవు బ్రహ్మజ్ఞాననిధివి నగు నీవలన జన్మించి తనయుండు త్తమపురుషు
డగుట స్వాభావికంబకదాయని పలికినఁ గందర్పనందనుండు మందహాసముఖుండై
మునిపుంగవున కిట్లనియె. 101
- క. మీయాశీర్వచనంబులు, మాయందనుగతములగుటమాకుకొసకల
శ్రేయోగుణసంపాద్యము, నేయుటకునిదానమగుటసిద్ధమకాదే. 102
- క. అనిసాంత్యనచనంబుల, ననురాగమొనర్చుచున్నయనిరుద్ధవిభుకొ
గునయోక్తులదీవించుమఁ, జనియెన్నారదుఁడుదివికిజగతీనాథా. 103
- సీ. సరససంగీతంబుసంయుతాసంయుతా హస్తాభి నయముభావాభిరామ
వీక్షణభూమితావిభ్రమంబుసపాద తత్కాలకల్పితతాళమాన
మైనలాస్యంబుకాత్యాయనియొద్ద బాణాసురతనయదానభ్యసించె

నదిగానద్వారకయంగుఁడద్విద్యాభిలాషఁబ్రార్థించుచిలాసినులకు
దృఢముగావించెసారాష్ట్రదేశనీచంద్ర, నదనలానీలవేణులనలన నేర్చి
రాలతాంగులుదెలుపనంతంతకభిల, దేశములసర్వజనవచస్థితినివెలసె.

104

నీ. తనకీర్తిచంద్రికాతతినిండి కృష్ణపక్షంబులుశుక్లపక్షములుసేయఁ
దనదురాజత్వమింపునసార్వ కాలంబునందునుగునలయానందమొసఁగఁ
దనకరంబులుజడత్వమునను భువనప్రజానురాగంబులునైవెలుంగఁ
దనపత్తనంబుమిత్రసమాగమంబున సంపూర్ణకళలచేఁబెంపువడయఁ

తే. దనవిలాసంబఖండసౌందర్యమహిమ, నిష్కళంకస్వభావమైనివ్వటిలఁగఁ

జంద్రునకుఁజంద్రుఁడనఁడగుసద్గుణముల, చేతననిరుద్ధఁడజగత్ప్రసిద్ధఁడయ్యె.

వ. ఇవిధంబున నమృతానుభావుండైన యనిరుద్ధుండు మహాదైశ్వర్య సమృద్ధుండును
సకల భోగానుభవసిద్ధుండును వేదోక్తకర్తానుష్ఠాన పరిశుద్ధుండునునై సంతాతబద్ధుం
డునుంబోలియుండెనిర్గుణంబును నిశ్చలంబును నిరుపమానందంబునునైనపరబ్రహ్మం
బద్వితీయంబయ్యును బహునామరూపంబులఁబోలుచుఁ జరాచరంబులయందు
జీవాహ్వాయుండైపూసలలోదారంబుకైవడిఁబ్రపర్తింమచుఁడ తత్కర్తానుగుణంబు
లై శరీరంబులకుననుభవంబులగు సుఖాసుఖంబులబౌరయక జపాకుసుమసాంగత్యం
బున స్ఫటికంబు స్వచ్ఛగనశంబయ్యునుమిథ్యారక్తవర్ణంబైన తెఱంగున లిప్తుండు
నుంబోలె నజ్ఞుల హృదయంబులకుఁ దోచుచుండుననియు జ్ఞానసిద్ధిలేమిందేసి దేహీ
కర్తావృతుండై తనస్వరూపంబుఁ దానతెలియనేరక తానన్యుండని యహంకార
మమకారంబులంబొంది బద్ధుం డగుననియును నిద్రాకాలంబున స్వప్నలబ్ధంబైన సం
చారాదులునిద్ర మేల్కొనినయప్పుడు మిథ్యలై తెలియంబడినయట్లు జ్ఞానవంతుఁ
డైన యప్పుడుతనధావంతంబు నిస్సారంబని యాత్మయందు భేదబుద్ధితేక సర్వసమ
త్వంబున సర్వంబును బ్రహ్మమయంబు ప్రపంచబస్థిరంబనితలంచి బ్రహ్మోవాహంబను
వేదాంతసారవచనార్థంబు కేవలదృఢంబుగావించియెఱుకగలిగినపురుషుండు తానై
సాయుజ్యసిద్ధుండగుననియు నిశ్చయించి యాత్మానుసంధానంబుసేయుచు జనకునికై
వడి నాత్మజ్ఞానియై సుఖంబులనుభవించుచుండె నని పలికి మఱియు నిట్లనియె.

శా. నీలాభంబునువర్తులాకృతియుఁజిహ్వాభూతరాజీవపు

ష్ఠాలంకారముసార్వచక్రముత్తిరేఖాంచన్తుభోపాంతమై

సాలగ్రామసమాకృతింబొడమిపూజల్ గాంచియిచ్చుంగృహ

శీలుండై యనిరుద్ధమూర్తిసకలశ్రీలుంబాధశ్రేణికిన్.

107

క. ధారుణిలోపలశ్రీమ, న్నారాయణునంశఁబొడమినయగుణములఁబెం

పారననిరుద్ధనామము, సాశంబనితలఁచునతఁడుసౌఖ్యముఁగాంచున్.

108

- వ. అనియు నమ్మహాపురుషగుణంబులు గొనియాడి శుకమోగి పరిక్షిన్నపాలున కిట్లు నియె. 109
- క. జననాథయిట్లునాచే, వినిపింపఁగఁబడినరసవివేకనిధానం
బనిరుద్ధచరిత్రమువ్రా, సినఁజదివినవినిననరునిఁజెందుశుభంబుల్. 110
- చ. అనివివరించినస్తుదితుఁడయ్యెధరావరుఁడంచునూతుఁడిం
పొనరఁగశౌనకాదులగుయోగివరేణ్యులతోడఁబెల్పినన్
జనితఘనప్రమోదరససంభృతమానసులై ప్రియంబునన్
వినుతులుచేసిరక్కఱకు వేమఱుమత్కృతిరాజ్యనాయకా. 111
- క. ఈయనిరుద్ధచరిత్రము, శ్రేయస్కరమగుచునుజనజిహ్వోగ్రములన్
బాయకయాచంద్రార్క, స్థాయియగుచును ప్రసిద్ధిఁదనరుంగాతన్. 112
- మ. శయనీభూతభుజంగసంగరజయశ్లాఘానిరాఘాటదై
ర్యయుతోత్తుంగవిహంగపుంగవతులం గారూఢదివ్యాంగపా
దయుగారాధకగోత్రభంగనిగమాంతజ్ఞానశుద్ధాంతరం
గయతివ్రాతముఖాబ్జనూతనపతం గామంగళాధీశ్వరా. 113
- క. క్రేంకారకింకిణీయుత, టంకారజ్యాలతానటచ్చాపజితో
ద్ధంకారసముఖవీరా, హంకారాసకలభూషణాలంకారా. 114

తోటకన్యత్తము.

మన్మథకోటిసమానవిలాసా, సన్మఖనిర్జితచంద్రవికాసా
చిన్తయరూపవిశిష్టనివాసా, జన్తమయావహసద్గుణభాసా. 115

గద్య. ఇది శ్రీమంగళాచల నృసింహకృపాప్రసాద సంప్రాప్తవిద్యావైభవ కనుపర్తి
రాయనమంత్రితనూభవ శుజనహిత కృత్యనిత్యో బృహమాత్యప్రణీతంబైన యని
రుద్ధచరిత్రం బను మహాప్రబంధమనందు సత్వంబును బంచమాశ్వాసము సమాప్తము.

V.R.&Co. Secd.
M-27-12-53
J.G.R. 1-0-0

అంజనేయదండకము, హనుమద్దండకము

అంధ్రభాషాభూషణము, విమర్శతో

అంధ్రనామసంగ్రహము, పద్యనిఘంటువు

,, టీకతో

,, అంధ్రనామశేషము, సాంబనిఘంటువు, వగైరా టీకతో

అంధ్రభాషార్థము

కవిత్వతత్త్వవిచారవిమర్శనము

కవిరాజమనోరంజనము

కృష్ణదండకము

కృష్ణరాయవిజయము

కుచేలోపాఖ్యానము, సటీక, (భాగవతము)

డిటా గట్టుపభూవుకృతము

గజేంద్రమోక్షము, సటీక

గయోపాఖ్యానము, పద్యము, రామనామాత్యునిది

డిటా ద్వీపద, నాదిండ్ల గోపమంత్రి

గద్యపద్యసంగ్రహము, జ. వే. సుబ్రహ్మణ్యశర్మగారిది.

,, గొర్తి సూర్యనారాయణశాస్త్రిగారిది

గరుడాచలము-యక్షగానము, పెద్దచ్చు

గీతమంజరి, చిలకదుర్తి లక్ష్మీనరసింహము

జెన్నబసవపురాణము

జైమినీభారతము

తెనుగుసమస్యలు

దసరాపద్యములు

దశావతారచరిత్ర

దేశింగురాజుకథ (జంగంకథ)

ధనాభిరామము

ధ్రువోపాఖ్యానము, సటీక

నలచరిత్ర, ద్వీపద, శ్యామికోబైందు

నిరంకుశోపాఖ్యానము

నిర్వచనోత్తరరామాయణము

నీలపద్యసంగ్రహము, సటీకపూర్ణము

నీలానుందరీపరిణయము

పల్నాటివీరచరిత్రము

Acc. No.

Class No.

Book No.

...	0	4
...	0	6
...	0	3
...	0	8
...	2	0
...	1	0
...	1	8
...	1	4
...	0	2
...	0	12
...	0	8
...	0	12
...	0	10
...	0	12
...	0	8
...	0	12
...	1	0
...	0	3
...	0	4
...	2	8
...	2	8
...	0	3
...	0	2
...	3	0
...	0	8
...	0	12
...	0	10
...	2	4
...	0	10
...	2	0
...	0	6
...	0	8
...	3	0

పంచతంత్రము, నారాయణకవిది	...	1	8
డిటూ కాలికోబైండు	...	2	0
డిటూ వేంకటనాథరాజకవికృతము	...	1	8
డిటూ కాలికోబైండు	...	2	0
ప్రభావతీప్రద్యున్నము	...	1	12
పారిజాతాపహరణము, చిన్ననైజా	...	1	0
,, సాంధ్రటికాతాత్పర్యము	...	3	0
మనుచరిత్ర, వావిళ్ల రామస్వామికౌస్త్యగారి వ్యాఖ్యానముతో			
చిన్ననైజాన మేలుకాగితములమీద ముద్రితము	...	5	0
భాస్కరరామాయణము	...	8	0
భక్తిరసకతకసంపుటము I (20) శతకములు	...	3	0
,, II ,,	...	3	0
,, III ,,	...	3	0
నీతికతకసంపుటము I ,,	...	3	0
మల్లభూపాలీయము, నీతికతకము, ఎలకూచి బాలగరస్వతిది, సటీక	...	1	0
మొల్లరామాయణము	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, పొన్నిగంటి తెలగనార్యునిది	...	1	8
యయాతిచరిత్ర, ఆకొండి వ్యాసమూర్తి	...	0	3
రత్నపరీక్ష, సాంధ్రతాత్పర్యము	...	0	4
రంగనాథరామాయణము, ద్విపద	...	6	0

విశ్వభారతీగ్రంథమాల ప్రచురణములు

కథాగుచ్ఛము III భాగము ప్రథమఖండము	...	0	12
,, III ,, ద్వితీయఖండము	...	0	12
,, IV ,,	...	2	0
పడపమునుక 1, 2 భాగములు	...	5	0
,, విడిగా 1 భాగము	...	2	8
,, 2 భాగము	...	2	8
స్టైల్ మాండ్ మేజస్ట్రేటు	...	1	0
అన్నపూర్ణమందిరము			

(అచ్చగుచ్చునది)

గృహప్రవేశము - పోస్టాఫీసు - ఇంటా బయట - ప్రాయశ్చిత్తము అచ్చగుచ్చునది.

వావిళ్ల రామస్వామికౌస్త్యులు అండ్ సన్స్,

292, ఎన్.బి.నెడ్, చెన్నై. 1.

